

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HURUFAT DEFTERLERİ IŞIĞINDA SEYDİŞEHİR

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLCAN

HAZIRLAYAN
Muharrem PARLAK
064214031013

KONYA – 2009

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Muharrem PARLAK

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Muharrem PARLAK tarafından hazırlanan “Hurufat Defterleri Işığında Seydişehir” başlıklı bu çalışma 02/07/2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Başkan Yrd.Doç. Dr. Mustafa GÜLCAN	İmza
Ünvanı, Adı Soyadı	Üye Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ	İmza
Ünvanı, Adı Soyadı	Üye Yrd. Doç. Dr. Adnan Doğan BULDUR	İmza

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Muharrem PARLAK	Numarası 064214031013
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Bilim Dalı/ Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı	
		Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLCAN	
Tezin Adı		Hurufat Defterleri Işığında Seydişehir	

ÖZET

İçerisinde barındırdığı milletleri uzun yıllar bir arada tutmayı başaran Osmanlı Devleti'nin uzun ömürlü olması sadece askeri nedenlerle açıklanamaz. Eğitim-öğretim alanında ve sosyal-kültürel alanda yapılan atılımlar da Osmanlı Devleti'nin uzun ömürlü olmasında etkili olmuştur. Osmanlı Devleti sosyal devlet anlayışında uygun olarak her yeri cami, mescit, han, hamam gibi sosyal tesislerle; mektep, zaviye, tekke, medrese gibi eğitim kurumlarıyla donatmıştır. Bu bir devlet politikası olmuştur. Bu politika gereğince de bu kurumlara zaman içerisinde görevliler atanmıştır. Atanan bu görevliler de kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlara Hurufat Defterleri ışığında ulaşılmaktadır.

Bu kayıtlar esas alınarak hazırlanan tez altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Seydişehir'in tarihçesi, ikinci bölümde; coğrafi durumu, üçüncü bölümde; kaza ve vakıf görevlileri, dördüncü bölümde; mabetler, beşinci bölümde; sosyal ve ticari yapılar, altıncı bölümde de eğitim kurumları anlatılmıştır.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Muharrem PARLAK	Numarası 064214031013
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Bilim Dalı/ Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı	
		Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLCAN	
Tezin İngilizce Adı		The Thesis Was Preparing By Using The Hurufat Notebooks, Seydişehir.	

SUMMARY

In one year long nations hosted manages to keep the longevity of the Ottoman state can not be explained by the only military reasons. Education, social and cultural attack also effective in relation to the longevity of the Ottoman state. Ottoman state pranks everywhere such a mosque, han, bath; school, monopolise. It was a public policy. The polict state requires that the institutions were appointed officials person. The officials person was chained.

This copybooks reache by using hurufat notebook. This thesis prepared by using copybook and the thesis are include six part. The one part include story of Seydişehir, two part geographical situation, three part include foundations officials person, four part include the temple, the five part social and commercial buildings, six part education foundation

ÖNSÖZ

Yüzyıllar boyunca geniş bir coğrafyaya hâkim olan ve içerisindeki milletleri uzun yıllar bir arada tutmayı başaran Osmanlı Devleti'nin uzun ömürlü olmasının arkasında sadece askerî nedenler değil; sosyal ve kültürel gelişmeler ile eğitim ve öğretim alanında yapmış olduğu hizmetler de bulunmaktadır. Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren sosyal devlet anlayışına uygun olarak yönetimde bulunan en küçük birimine kadar her bölgeyi cami, mescit, han, hamam, gibi sosyal tesislerle; mektep zaviye, tekke ve medrese gibi eğitim kurumları ile donatmıştır. Bu sayede bölgeyi neşelendirmiş ve Türkleştirip İslamlaştırmıştır¹. Bunu kendine bir iskân metodu, devlet politikası haline getiren Osmanlı Devleti bu kurumları kayıt altına almayı da ihmal etmemiştir. Bu kayıtların bir kısmına *Hurufat Defterleri* ışığında varmak mümkündür.

Son yıllarda şehir tarihine olan ilginin artması araştırma konumu şehir tarihinden seçmemde etkili oldu. Bu düşünce ile *Seydişehir Kazası'nı* araştırma konusu olarak belirledik. Hurufat Defterleri ışığında (1102-1245)/(1689-1829) tarihleri arasında kayıtları gözden geçirildi. Bu defterler, kurumlar ve kurumlara atanan görevliler, tarihleri ile kaydedilmiştir. 544 numaralı defterden başlanarak 1160 numaralı deftere kadar yirmi üç defter incelendi. Elli yedi varakta Seydişehir'e ait kayıtlara rastlandı. 1118 numaralı defterde tarih kargaşası olmakla birlikte diğer defterler için bu durum söz konusu olmamıştır.

Toros Dağları'nın kuzey eteklerinde yer alan Seydişehir'in tarihi M.Ö 5500'lere dayanır. Cilalı Taş Devrinden bu yana çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapan şehir, tarihi ve kültürel açıdan zengin bir birikime sahiptir.

Seyyid Harun Veli tarafından 1301 tarihinde Küpe Dağları'nın eteklerinde kurulduğu belirtilen Seydişehir adını da kurucusu Seyyid Harun Veli'den almaktadır. O zamanki adı "*Trogitis*" olan Seydişehir'in imarında Eşrefoğlu Mehmed Bey kendisine malzeme yardımında bulunur. Bu yardımlaşma neticesinde aralarında büyük bir dostluk

¹ Geniş bilgi için bkz. Ömer Lütfi BARKAN, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I", *Vakıflar Dergisi*, II, Ankara 1942, s. 279- 387.

oluşur. O zamanki adı “*Süleymanşehir*” olan Beyşehir’e ilk defa “*Beyşehir*” diyen Seyyid Harun Veli’dir. Eşrefoğlu Mehmed Bey de Seyyid Harun’un kurduğu yeni şehre “*Seyyid Şehri*” adını verir. Seydişehir, Eşrefoğulları Beyliği’nin İlhanlı Hükümdarı Timurtaş tarafından 1326 yılında sona erdirilmesinden sonra, 1328 yılında Hamitoğulları Beyliği egemenliğine girmiştir. 1381 yılında Sultan I.Murad tarafından 80.000 altın karşılığında Hamitoğlu Hüseyin Bey’den Akşehir, Beyşehir, Yalvaç, Şarkikaraağaç ve Isparta ile birlikte satın alınarak Osmanlı egemenliğine giren Seydişehir, Cumhuriyet dönemine kadar Osmanlı idaresinde kalmıştır. Osmanlı idarî teşkilatında Karaman Eyaleti’nin Konya Sancağı’na bağlı bir kaza olan Seydişehir 1871 yılında belediye, 1915 yılında da ilçe olmuştur. Günümüzde 38.487 kişilik nüfusuyla Konya iline bağlı bir ilçe statüsündedir. Kendine bağlı yedi kasabası ve 31 köyü bulunmaktadır.

Bölgeye ait birinci el kaynaklar; Selçuklular zamanına ait olan Seyyid Abdülkerim’im kaleme aldığı “*Makalat-ı Seyyid Harun Veli*” dir. Osmanlılar zamanına ait incelenen *Hurufat Defterleri*, *Şer’iye sicilleri*, *Tahrir Defterleri*, *Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi* birinci el kaynaklar olarak sıralanabilir.

Seydişehir bugüne kadar bilimsel açıdan ele alınmamış ve monografi tarzında araştırılmamıştır. Bu yüzden bu araştırmanın, alanındaki önemi de artmaktadır. Daha sonraki araştırmacılar için bir kaynak niteliği kazanmaktadır. Araştırma yapılırken tek bir müstakil tezden faydalanılmıştır. Seydişehir ilçesinin sosyo-ekonomik durumunun ele alındığı Suzan BOZYİĞİT’e ait tezden faydalanılmıştır. Ayrıca bunun yanında şehir tarihi ile ilgili kaynak ve tezlerden de faydalanılmıştır. Araştırmada faydalanılan asıl kaynak *Hurufat Defterleri* olduğu için tezin ismi de “*Hurufat Defterleri Işığında Seydişehir*” olarak belirlenmiştir. Tez içerik olarak Seydişehir kazası ve kazaya bağlı nahiye ve karyeleri içermektedir.

Tez; önsöz, içindekiler ve girişten sonra altı bölümden, sonuç kaynakça ve eklerden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde kaynakların değerlendirilmesi yapılmıştır. Birinci bölümde; Seydişehir kazasının coğrafi konumu, yüzey şekilleri, iklim ve bitki örtüsü; ikinci bölümde Seydişehir kazasının tarihçesi; üçüncü bölümde; Seydişehir kazasına ait vakıf görevlileri, dördüncü bölümde; dini yapılar, beşinci bölümde; ticari ve sosyal yapılar ve altıncı bölümde eğitim kurumları incelenmiştir.

Sonuç b6l6m6nde de genel bir yargıya varılarak değerlendirme yapılmıştır. Ekler kısmında da kazaya ait birtakım belgeler sunulmuştur.

Bu çalışmada yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa G6LCAN'a, çalışmaya beni y6nlendiren Prof. Dr. Yusuf K66KDAĞ'a ve Vakıflar Genel M6d6rl6ę6 Arşivi alışanlarına, Başbakanlık Osmanlı Arşivi alışanlarına, Seydişehir Belediyesi memurlarından Fatih KALAYCI beyefendiye, aileme ve t6m sevdiklerime desteklerinden dolayı teşekk6rlerimi bir borç bilirim.

Muharrem PARLAK

Konya 2009

KISALTMALAR

Bk.	: Bakınız
BOA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Çev.	: Çeviren
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DN.	: Dosya No
Ed.	: Editör
H.	: Hicri
Haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
İA.	: İslâm Ansiklopedisi
Kıs.	: Kısaltma
M.	: Miladi
m.	: Metre
mm.	: Milimetre
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ.	: Milattan Önce
MS.	: Milattan Sonra
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SÜSBE.	: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
TTK.	: Türk Tarih Kurumu
V.A.D.	: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defteri
VGM.	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
vr.	: Varak
Yay.	: Yayınlayan

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

SEYDİŞEHİR'İN TARİHÇESİ

1.1. ADININ KAYNAĞI	3
1.2. İLKÇAĞLARDA SEYDİŞEHİR.....	3
1.3. BİZANSLILAR ZAMANINDA SEYDİŞEHİR.....	4
1.4. SELÇUKLULAR VE BEYLİKLER ZAMANINDA SEYDİŞEHİR.....	4
1.5. OSMANLILAR ZAMANINDA SEYDİŞEHİR.....	6

2. BÖLÜM

COĞRAFİ DURUM

2.1. COĞRAFİ KONUMU VE SINIRLARI	9
2.2. YÜZEY ŞEKİLLERİ	9
2.3. AKARSULARI VE GÖLLERİ.....	9
2.4. İKLİMİ	10
2.5. BİTKİ ÖRTÜSÜ	10
2.6. SANAYİ VE TİCARET.....	12
2.7. DEMOĞRAFİK YAPI	12
2.8. MAHALLELERİ.....	13

3. BÖLÜM

SEYDİŞEHİR'DEKİ KAZA VE VAKIF GÖREVLİLERİ

3.1. VAKIF ÇALIŞANLARININ ATAMASINDA ETKİLİ OLAN GÖREVLİLER..	16
3.1.1. Kadı	16
3.1.1.1. Seydişehir Kazası Mahkemesi.....	18
3.1.2. Naib	19
3.2. VAKIF YÖNETİCİLERİ	20
3.2.1. Müteveli	20
3.2.2. Nazır	21
3.2.3. Kayyım.....	21
3.2.4. Vakıf Müfettişi	21
3.3. DİN HİZMETİNDE ÇALIŞANLAR	22
3.3.1. İmam	22
3.3.2. Reisi-i Eimme	23
3.3.3. Hatip.....	23
3.3.4. Müezzin.....	24
3.3.5. Vaiz	24
3.3.6. Cüzhanlar	24
3.3.7. Devirhan.....	25
3.3.8. Aşırhan	25
3.3.9. Şeyh.....	25
3.3.10. Temcidhan.....	25
3.4. EĞİTİM İLE İLGİLİ GÖREVLİLER	26
3.4.1. Müderris	26
3.4.2. Muallim-i Sıbyan	26
3.4.3. Dersiâm	27
3.4.4. Halife (Muid)	28
3.5. TEMİZLİKLE İLGİLİ GÖREVLİLER.....	28
3.5.1. Ferraş.....	28
3.5.2. Çırağdar.....	28

4. BÖLÜM

MABETLER

4.1. CAMİLER VE MESCİTLER.....	29
4.1.1. Merkez Mahalle Camileri Ve Mescitleri	31
4.1.1.1. Alaylar Mahallesi	31
4.1.1.1.1. Abdülaziz Ağa Camii	32
4.1.1.1.2. Emirler Camii	33
4.1.1.1.3. Abdülatif Mescidi ve Muallimhanesi.....	34
4.1.1.1.4. Abdünnebi Efendi Mescidi.....	35
4.1.1.1.5. Alaaddin Mescidi	35
4.1.1.1.6. Alaylar Mescidi	36
4.1.1.1.7. Beğler Mescidi	36
4.1.1.1.8. Hüdavirdi Mescidi.....	37
4.1.1.1.9. Mahmut Efendi Mescidi.....	37
4.1.1.2. Bazar Kapsu Mahallesi	38
4.1.1.2.1. Seyyid Harun Veli Mescidi	38
4.1.1.3. Berülü Mahallesi.....	38
4.1.1.3.1. Hayyamzade Camii	38
4.1.1.3.2. Siyamizâde Camii	39
4.1.1.4. Cami-i Cedid Mahallesi.....	39
4.1.1.4.1. Aydoğmuş Mescidi	39
4.1.1.4.2. Medrese Mescidi	40
4.1.1.5. Debbağhane Mahallesi	40
4.1.1.5.1. Bazarbaşı Mescidi	41
4.1.1.6. Değirmenci Mahallesi.....	41
4.1.1.6.1. Değirmenci Mahallesi Mescidi	41
4.1.1.6.2. Derviş Çelebi Mescidi	42
4.1.1.6.3. Dökerli Mescidi.....	42

4.1.1.6.4. Dülgerler Mescidi.....	43
4.1.1.6.5. Gazanlı Ali Mescidi	43
4.1.1.6.6. Hacı Ahmet Mescidi.....	44
4.1.1.7. Hacı Seyyid Ali Mahallesi.....	44
4.1.1.7.1. Eski İl Mescidi	45
4.1.1.7.2. Hacı Seyyid Ali Mescidi	45
4.1.1.7.3. İbrahim Efendi Mescidi.....	46
4.1.1.7.4. Karılar Bazarı Mescidi	46
4.1.1.8. Kızılcalar Mahallesi.....	47
4.1.1.8.1. Abdülhalim Mescidi.....	47
4.1.1.8.2. Kızılcalar Mescidi	48
4.1.1.9. Kiçi Kabu Mahallesi.....	48
4.1.1.9.1. Seyyid Harun Veli Mescidi	49
4.1.1.10. Sofuhane Mahallesi	49
4.1.1.10.1. Sofuhane Camii	49
4.1.1.11. Ulu Kabu Mahallesi.....	51
4.1.1.11.1. Seyyid Harun Veli Cami	51
4.1.1.11.2. Filoğlu Mescidi	58
4.1.1.11.3. Hacı Ahmet Mescidi.....	58
4.1.1.11.4. Seyyid Harun Veli Mescidi	59
4.1.1.11.5. Ulu Kabu Mescidi	59
4.1.1.12. Yeni Cami Mahallesi.....	59
4.1.1.12.1. Cami-i Cedid/Ulu Cami	59
4.1.1.12.2. Sipahizâde Camii.....	60
4.1.1.12.3. Yeni Cami	60
4.1.1.13. Diğer Seydişehir Merkez Mahalle Camileri ve Mescitleri.....	61
4.1.2. Seydişehir Kazası'na Bağlı Köy Camileri ve Mescitleri	65
4.1.2.1. Akçalar Köyü.....	65
4.1.2.1.1. Şeyh Ahmet Camii	65

4.1.2.1.2. Abdullah Mescidi	65
4.1.2.2. Armutlu Köyü.....	66
4.1.2.2.1. Fatma Hatun Camii	66
4.1.2.3. Avşarviran Köyü.....	67
4.1.2.3.1 Avşarviran Köyü Camii	67
4.1.2.4. Baş Karaviran Köyü	67
4.1.2.4.1. Baş Karaviran Köyü Mescidi	67
4.1.2.4.2. Seyyid Harun Veli Camii	68
4.1.2.5. Boyalı Köyü.....	68
4.1.2.5.1. Bolat Bey Camii	68
4.1.2.6. Bozkır Nahiyesi Kayacık Köyü Mescidi	69
4.1.2.7. Çalmanda Köyü	69
4.1.2.7.1. Şeyh Hamit Camii	69
4.1.2.7.2. Hasan Ağa Mescidi	70
4.1.2.8. Dere Köyü Camii.....	71
4.1.2.9. Dibeklitaş Köyü Camii	71
4.1.2.10. Dikilitaş Köyü Camii.....	71
4.1.2.11. El Mesut Köyü.....	72
4.1.2.11.1. Bal Bey Camii	72
4.1.2.11.2. El Mesut Köyü Camii.....	72
4.1.2.12. Göküyük Köyü	73
4.1.2.12.1. Göküyük Köyü Camii	73
4.1.2.12.2. Mehmet Halife Camii.....	74
4.1.2.13. İncesu Köyü.....	74
4.1.2.13.1. Hacı Memi Camii	74
4.1.2.14. Karacalar Köyü.....	75
4.1.2.14.1. Güllüzâde Mehmet Bey Mescidi.....	75
4.1.2.15. Karaviran Köyü	75
4.1.2.15.1. Eski Camii (Karaviran Köyü Camii).....	76

4.1.2.15.2. Karaviran Köyü Mescidi	76
4.1.2.15.3. Baş Mahallesi Mescidi	76
4.1.2.15.4. Ekden Mahallesi Mescidi	77
4.1.2.15.5. Orta Karaviran Mahallesi	78
4.1.2.15.5.1. Beğler Camii	78
4.1.2.15.5.2. Orta Karaviran Mahallesi Camii	79
4.1.2.15.5.3. Orta Karaviran Mahallesi Mescidi	80
4.1.2.15.5.4. Ömer Mahallesi Camii (Aşağı Mahalle Camii)	80
4.1.2.15.6. Yalman Mahallesi	82
4.1.2.15.6.1. Yalman Camii	82
4.1.2.15.6.2. Karan Mescidi	82
4.1.2.16. Kavak Köyü	83
4.1.2.16.1. Gülistan Hatun Camii	83
4.1.2.17. Kilise-i Kebir Köyü (Büyük Kilise)	83
4.1.2.17.1. Seyyid Harun Veli Camii	83
4.1.2.18. Kilise-i Sağır Köyü (Küçük Kilise) Camii	85
4.1.2.19. Manastır Köyü	86
4.1.2.19.1. Manastır Köyü Camii	86
4.1.2.20. Nüzumla Köyü	86
4.1.2.20.1. Nüzumla Köyü Camii	86
4.1.2.21. Taraşçı Köyü	87
4.1.2.21.1. Etmek Yımez Efendi Camii	87
4.1.2.22. Taraşçı Köyü Camii	88
4.1.2.22.1. Mısırlı Mescidi	88
4.1.2.23. Taşağıl Köyü	89
4.1.2.23.1. Taşağıl Köyü Camii	89
4.1.2.24. Tekke Köyü	90
4.1.2.24.1. Şeyh Hasan Mescidi Ve Muallimhanesi	90
4.1.3. Diğer Seydişehir Köy Camileri Ve Mescitleri	91

5. BÖLÜM

SOSYAL VE TİCARİ YAPILAR

5.1. HANLAR, ÇEŞMELER.....	94
5.1.1. Arslan Ağa Hanı.....	94
5.1.2. Hacı Ahmet Hanı	95
5.1.3. Ilıca Sağır Hanı	95
5.1.4. Karaviran Hanı.....	96
5.1.5. Ahmet Ağa ve Hacı Hasan Çeşmeleri.....	96
5.1.6. Yeni Cami Çeşmesi.....	96
5.2. VAKIFLAR.....	96
5.2.1. Cami Vakıfları.....	98
5.2.1.1. Seyyid Harun Veli Vakfı	98
5.2.1.2. Rüstem Bey Vakfı	98
5.2.2. Evlatlık Vakıflar.....	99
5.2.2.1. Harun Reşit Vakfı.....	100
5.2.2.2. Karez Vakfı.....	100
5.3. TEKKE VE ZAVİYELER	100
5.3.1. Seyyid Harun Veli Zaviyesi.....	101
5.3.2. Rüstem Bey Türbesi.....	102
5.3.3. Asl Tekkesi	104
5.3.4. Derviş Ahmet Zaviyesi	104
5.3.5. Devetaşı Zaviyesi.....	105
5.3.6. Emirler Türbesi	105
5.3.7. Eskibor Zaviyesi	105
5.3.8. Hasan Dede (Abdal) Tekkesi	105
5.3.9. İsmail Fakih Zaviyesi.....	106
5.3.10. Hoca Recep Tekkesi.....	107
5.3.11. Kademoğlu Zaviyesi	107

5.3.12. Kavak Musa Zaviyesi.....	107
5.3.13. Kızgun Sanem Zaviyesi	108
5.3.14. Melik Gazi Zaviyesi.....	108
5.3.15. Süle Şeyh Zaviyesi.....	108
5.3.16. Şeyh İsmail Zaviyesi.....	109
5.3.17. Şeyh Ahmet Zaviyesi	110
5.3.18. Şeyh İbrahim Zaviyesi	110
5.3.19. Şeyh İskender Zaviyesi	111
5.3.20. Şeyh Yusuf Zaviyesi	112
5.4. İMARETHANE.....	112
5.4.1. Seyyid Harun İmarethanesi.....	112
5.5. HAMAM	114
5.5.1. Seyyid Harun Hamamı (Çifte Hamam)	114
5.5.2. Hacı Nasuh Hamamı	115

6. BÖLÜM

EĞİTİM KURUMLARI

6.1. MEKTEPLER.....	116
6.1.1. Bazarbaşı Muallimhanesi	117
6.1.2. Cemile Hatun Muallimhanesi	117
6.1.3. Debbağhane Mahallesi Muallimhanesi	117
6.1.4. Emine Hatun Muallimhanesi	118
6.1.5. Hoca Recep Muallimhanesi	118
6.1.6. Osman Efendi Muallimhanesi.....	119
6.1.7. Seyyid Harun Veli Muallimhanesi.....	120
6.2. MEDRESELER.....	120
6.2.1. Seyyid Harun Veli Medresesi	121
6.2.2. Tekke Medresesi	122

6.2.3. Hâdim Medresesi	123
6.2.4. Mahmut Efendi Medresesi	123
6.3. DÂRÜ'L-HADİS	123
6.3.1. Cemile Hatun Dârü'l-Hadisi	124
SONUÇ.....	126
EKLER	128
KAYNAKLAR.....	137
1. ARŞİV BELGELERİ	137
2. KİTAPLAR	137
3. MAKALELER.....	138
4. TEZLER	141
ÖZGEÇMİŞ.....	142

GİRİŞ

Tarihî olayların ve olguların araştırılması ve tahlili şehir tarihi için çok önemlidir. Osmanlı döneminde Seydişehir kazasının şehir tarihi yönünün tespit edilmesi için hazırlanan bu tez, Vakıflar Genel Müdürlüğü arşiv belgeleri temel alınarak oluşturulmuştur. Osmanlı vakıf tarihi için önemli bir kaynak olan Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan Hurufât Defterleri, Kazaskerlik makamınca H. 1102/M. 1690'lı yıllarda tutulmaya başlanmış ve H. 1255/M. 1839 tarihine kadar da devam ettirilmiştir². Vakıflara yapılan imam, hatip, müteveli, nâzır, ferraş gibi görevlilerin atamaları bunlara kaydedilmiştir. Bu defterlerde kazalar harf sırasına göre dizildiklerinden *Hurufât Defterleri* denilmiştir. Defterlerde, hangi göreve kimin, neden atandığı, ne kadar ücret aldığını gösteren berat özetleri birkaç cümle ile kaydedilmiştir.

Bu defterlerin yirmi üçünde Seydişehir kazasına ait kayıtlar bulunmaktadır. Defterlerdeki H. 1102- 1245 / M. 1698- 1829 tarihleri arasında kayıtlar gözden geçirildi. 544 numaralı defterden başlanarak 1160 numaralı deftere kadar yirmi üç defter incelendi. Elli yedi varakta Seydişehir'e ait kayıtlara rastlandı. 1118 numaralı defterde tarih kargaşası olmakla birlikte diğer defterler için bu durum söz konusu olmamıştır. Atamalar birkaç satırda yazılmıştır. Bu kayıtlar yapılırken şu metot izlenmiştir:

- Kazanın adı ve mahallesi
- Kazaya atanacak kişinin çalışacağı yer
- Atanan görevlinin ücreti
- Atanacağı görev ve bunun boşalma nedeni
- Atama şekli
- Atamanın gerçekleştiği tarih

Osmanlı Devleti'nde beratlar padişah değişikliğinde yenilenir, görevlinin kendi isteği ile görevden çekilmesi, görevini terk etmesi, merkez tarafından azledilmesi veya

² Tuncer BAYKARA, *Osmanlı Taşra Teşkilatında XVII. Yüzyılda Görev ve Görevliler (Anadolu)*, VGM. Yay. Ankara 1990, s. 1- 13.

ölmesi sonucu yapılan yeni atamalar dolayısıyla verilirdi. Buna göre cami, mescit, tekke, zaviye, mektep, medrese ve han gibi birçok sosyal müessese ile buralarda görev yapan kişilerin görev sürelerini, aldıkları ücretleri tespit etmek mümkündür. Ayrıca vakfiye şartlarının zaman zaman ihmal edildiği de bu belgelerden anlaşılmaktadır.

Tez dönem itibarıyla önemli bir dönemi kapsamaktadır. Çünkü padişah sayısının çok olduğu ve her taht değişikliğinde beratların yenilendiği bir dönemdir. Belgeler dönemin ekonomik yapısı, devletin otoritesi ve işleyiş düzeni hakkında bilgi vermektedir. Nitekim Osmanlı ekonomisinde XVII. yüzyılda bozulmanın devam etmesi³ yüzünden işsiz kalan insanların, vakıfları ekmek kapısı olarak gördüklerini belgelerden anlamak mümkündür.

Bir görevlinin ölümünden sonra yerine geçecek erkek evladı olmadığı zaman başka birinin⁴ atanması, vakıf görevlisi olmak isteyenler arasındaki çekişmeler⁵, halkın yaşadığı ekonomik sorunların bir göstergesidir. İncelenen dönemde birçok göreve insanların kendilerini yalan beyanlarla tayin ettirdikleri görülmektedir. Ayrıca tarihler arasında kopukluklar bulunmakta, yapılan iki tayin arasındaki boşluklardan bazı tayin beratlarının bu defterlerde bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada *Hurufât Defterleri* esas alınarak Osmanlı dönemindeki Seydişehir kazasındaki kent dokusu, buradaki idari yapılanma ve çalışan görevliler hakkında bilgi verilecektir.

³ Mehmet GENÇ, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Ekonomi*, Ötüken Yay., İstanbul 2000, s. 158.

⁴ *V.A.D. no. 1122*, vr. 32b.

⁵ *V.A.D. no. 544*, vr. 14b.

1. BÖLÜM

SEYDİŞEHİR'İN TARİHÇESİ

Seydişehir, Karaman eyaleti sınırları içinde bir kaza merkezi idi. Beyşehir ve Suğla Gölleri arasındaki verimli arazide kurulan Seydişehir'in tarihsel süreci aşağıda incelenecektir.

1.1. ADININ KAYNAĞI

Kentin adını Horasanlı Sünnî bir derviş olan Seyyid Harun'dan aldığı ileri sürülür. Osmanlı belgelerinde kentin adı bazen *Seyyid şehir* veya *Seydişehir* olarak da yazılır. Seydi Harun Makâlâtı'nda Seydi Harun Veli'nin antik Vervelid harabelerini kullanarak kenti nasıl inşa ettiği sevimli bir üslupla anlatılmaktadır⁶.

1.2. İLKÇAĞLARDA SEYDİŞEHİR

Anadolu'nun İlkçağlarda klasik yerleşmelerinde, Göller Bölgesi (Pisidia) sınırları içinde yer alan Seydişehir İlçesi, Prehistorik devirlerde çok eski bir iskâna sahne olmuştur. Özellikle Beyşehir Gölü ile Suğla Gölü arasındaki verimli ve sulak yayla, bu iskânın yer yer izlerini taşımaktadır. Bugün için Seydişehir ilçesinde M.Ö. 5500 yıllarına ait en eski yerleşme olarak bilinen Suberde hüyükünden sonra J. Bordaz 1974 yılında Beyşehir Gölü güneyindeki Erbaba Höyüğü'nde de bir kazı yapmış ve burada da M.Ö. 5800-5400 yıllarına ait bir neolitik çağ yerleşmesinin varlığını tespit etmiştir⁷.

Seydişehir bölgesinde, Anadolu'da ilk siyasi birliği kuran Hititlere ait bulgulara da rastlanmıştır. Seydişehir ve Beyşehir'de Hitit devrine ait kaya kabartmaları ile Höyük buluntuları, Hititlerin Beyşehir- Seydişehir arasında uygun yerleşme üniteleri kurduklarını ortaya koymaktadır. Seydişehir'in beş kilometre doğusunda Karabulak köyü yakınındaki 1000 m uzunluğunda ve 600 m enindeki Karabulak Höyüğü başta

⁶ Mehmet Akif ERDOĞRU, *Osmanlı Yönetiminde Beyşehir Sancağı*, IQ Kültür Sanat Yay. İstanbul 2006, s. 195.

⁷ Mehmet ÖNDER, *Seydişehir Tarihi*, Seydişehir Bel. Yay. Konya 1986, s. 10.

olmak üzere, Dikilitaş, Akçalar, Bostandere köyleri ve daha başka yerlerdeki Höyükler, Hitit ve sonrası Frig iskânlarının bulunduğu alanlar olarak dikkati çekmektedir. Ne var ki bu höyüklerde yalnız yüzey araştırmaları yapılmış, derinliğine ve genişliğine arkeolojik kazılar yapılmamış olduğu için gerçek durumları bugün için bilinmemektedir⁸.

1.3. BİZANSLILAR ZAMANINDA SEYDİŞEHİR

Helenistik, Roma ve Bizans devirlerini içine alan Klasik çağlarda Seydişehir ilçesi Anadolu'nun Pisidia bölgesi sınırları içinde yer almıştır. Batılı bilim adamlarının eserlerinde Seydişehir ilçesi sınırlarında Amblada, Vasada, Arvana, Elita, Dalisandus gibi klasik şehirlerin varlığı belirtilmektedir. Bu bölgelerde zaman içerisinde çeşitli kazılar yapılmıştır. Mesela; Vasada kazısı sırasında bulunan anfityatronun yanı sıra ele geçirilen, üzerinde İsa ve havarilerinin bulunduğu rölikerden şehrin Bizanslılar döneminde de yaşamakta olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bilgi ve bulgulardan Pisidia'nın bu bölgesinde Helenistik, Roma ve Bizans devrine ait şehirlerin varlığını ortaya koymaktadır. Aynı devirde Suğla Gölü'nün kuzeybatısında Homonatlar adıyla savaşı bir kavim de oturmaktadır. Torosların kuzey eteklerinde yayılan ve Roma devrinde yarı bağımsız bir koloni olarak hüküm süren Homonatlar üzerine İmparator Augustus kuvvetler göndermiş, aralıklarla on yıl süren savaşlardan sonra Homonatlar'a boyun eğdirebilmiştir⁹.

Seydişehir'in en eski yerleşim yerlerinden biri olan Vervelit şehri ise bugün Suğla Gölü'nün güneyine rastlayan ve Seydişehir hemen yanı başındaki bölgedir. Yine kaynaklarda adı geçen Dalisanda şehri harabeleri de Seydişehir'in Gökçeşüyük köyü yakınındadır. (Fot.11)

1.4. SELÇUKLULAR VE BEYLİKLER ZAMANINDA SEYDİŞEHİR

Anadolu Selçukluları devrinde Beyşehir-Suğla gölleri arası ve gölle çevresi de bu göçlerden nasibini almış, buralarda yerleşen Oğuz boyları, kendilerinden önce iskân edilmiş olup devrini tamamlayarak harabe haline gelmiş, eski şehir kalıntıları yakınında

⁸ Aynı eser, s. 12.

⁹ ÖNDER, aynı eser, s. 14.

veya üzerinde yeni köyler, obalar kurdukları gibi, bölgede şehir kalıntıları üzerinde kurulan yeni köy ve kasaba adlarının sonuna eklenen ören veya viran tabirleri bu yüzdendir. Bazı köyler ve kasabalar ise dağılmış olan eski şehirlerin adlarını kendi ifadelerine uydurarak yaşatmışlar veya yeni adlar almışlardır¹⁰.

Anadolu’da bazı şehirlerin kuruluş ve gelişmelerinde dinî temsilciler olan dervişlerin, şeyhlerin, velîlerin önemli rolleri olmuştur. Horasan’da yaşayan Müslüman ve çoğu göçebe Türk oymaklarının çoğu zaman bu dervişlerin ve şeyhlerin öncülüğünde Anadolu’ya göç ettikleri ve şehirler, kasabalar kurdukları bilinmektedir. Ayrıca bu dervişler nerede konaklamışlarsa, kısa sürede çevresinde toplananlar olmuş, böylece göçebe birçok Türkmen oymağı yerleşik hayata geçmiştir¹¹. Anadolu Selçukluları devrinde henüz Seydişehir kurulmuş değildir. Seyyid Harun’un menâkıbında verilen bilgilere göre ailesi ve kendisine uyan müritleriyle birlikte Eşrefoğlu Mübarizüddîn Mehmed Bey (1302- 1320) zamanında bugünkü Seydişehir’in bulunduğu bölgeye gelmiştir. Kurulmakta olan şehrin adını da bizzat Eşrefoğlu Mübarizüddin Mehmed Bey vermiştir¹².

Moğol egemenliğine 1326 yılından sonra giren şehir, bu devletin hakimiyetinin zayıflamasından sonra Hamitoğulları egemenliğine girmiştir. Hamitoğulları döneminde Seydişehir kurulmakta olan küçük bir kasabadır. Çevreden birçok Türkmen ailelerinin Seydişehir’e göç etmesiyle şehir yavaş yavaş kale dışına taşmış, nüfusu birkaç bini bulmuştur. Her şeyden önce yeni kurulmuş bir şehir olduğu halde adını çabuk duyurmuş; Akşehir, Beyşehir, Yalvaç, Eğridir gibi daha eski şehirler arasında yerini almıştır.

Bölge daha sonra Karamanoğulları ve Osmanlılar arasında sürekli bir mücadeleye sahne olmuştur. Aşağıda bu mücadeleye değinilecektir.

¹⁰ Aynı eser, s. 16.

¹¹ Doğan KUBAN, “Anadolu Türk Şehri, Tarihi Gelişmesi, Sosyal ve Fiziki Özellikleri”, *Vakıflar Dergisi*, S. 7, (Ankara 1968), s. 60.

¹² ÖNDER, aynı eser, s.22.

1.5. OSMANLILAR ZAMANINDA SEYDİŞEHİR

Selçuklu Devleti'nin otoritesini yitirmeye başlamasıyla birlikte Anadolu'ya hâkim olmak isteyen iki önemli güç ortaya çıkmıştır. Bunlar, Osmanlılar ve Karamanoğulları'dır¹³. Beyşehir ve Seydişehir kentleri çevreleriyle birlikte, Konya ve Karaman şehirleri gibi Karamanoğulları gücünün idarî merkezlerinden uzak olmadıklarından dolayı, 1466 yılına kadar, Karamanoğulları ile Osmanlılar arasında devamlı el değiştiren kentlerden olmuşlardır. Osmanlı kronikleri Karaman oğulları ile Osmanlılar arasında süre gelen mücadeleleri bıkmaksızın anlatırlar¹⁴. Osmanlı ve Karamanoğlu mücadelesine aşağıda değinilecektir.

Osmanlı Sultanı I. Murad, Anadolu Türk siyasi birliğini sağlamak amacıyla Hamitoğullarından 80.000 altın karşılığında Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Karaağaç, Yalvaç gibi şehirleri satın almıştır. Ancak Seydişehir ve çevresindeki bu Osmanlı hakimiyeti kısa sürmüştür, Karamanoğlu Alaaddin Ali Bey, Sultan Murad'ın Rumeli'de fetihlerle meşgul olmasını fırsat bilerek 1387 yılında Seydişehir üzerine yürümüş ve buradaki savunmayı kırarak şehri ele geçirmiştir. Daha sonraki yıllarda Seydişehir Osmanlı- Karamanoğlu mücadelesinde sürekli el değiştirmiştir¹⁵.

Yıldırım Bâyezid Anadolu siyasi birliğini sağlamak ve Karamanoğullarını itaat altına almak için Karaman'a sefer düzenlemiş, Konya, Seydişehir ve Beyşehir alınarak Çarşamba Çayı sınır kabul edilmiştir. Yıldırım'ın Timur ordusuna yenilmesi ve Anadolu beyliklerine topraklarını geri vermesiyle Seydişehir tekrar Karamanoğlu hakimiyetine girmiştir. Çelebi Mehmed zamanında Karamanoğlu üzerine yapılan sefer sonucunda Seydişehir tekrar Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Sultan II. Murad zamanında Karamanoğlu İbrahim Bey, Sultan II. Murad'ın Rumeli'de olmasını fırsat bilerek Seydişehir ve Beyşehir'e saldırmış ancak Sultan II. Murad'ın Karaman seferi sonucu buradan çekilmek zorunda kalmıştır.¹⁶

¹³ Geniş bilgi için bk. Yusuf KÜÇÜKDAĞ, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Etkin Rol Oynayan Konyalı İlim, Fikir ve Devlet Adamları", *Konya Şehrinin Fiziki ve Sosyo- Ekonomik Yapısı Makaleler I*, (Kısaltma: Makaleler), Konya 2004, s. 105- 134.

¹⁴ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 61.

¹⁵ ÖNDER, *aynı eser*, s. 28.

¹⁶ *Aynı eser*, s. 32.

Karamanoğullarının kendi aralarında meydana gelen taht kavgalarında Pir Ahmed Bey, Osmanlı desteğini alarak mücadeleyi kazanmış, Konya’da dedelerinin tahtına geçerek Fatih Sultan Mehmed’e şükran nişanesi olarak 1463’te birçok hediye göndermiştir¹⁷. Ancak Karamanoğlu Pir Ahmed Bey’in Venediklilerle gizli anlaşma yapması ve başına buyruk davranması sebebiyle Fatih Sultan Mehmed bu beyliğe son vermeye karar vermiştir¹⁸.

Fatih Sultan Mehmed’in Karaman sefer sonucunda Venedik ve Akkoyunlularla ittifak kurmaya çalışan Pir Ahmed, Lârende’ye kaçmış, 1466 yılında Konya’yı ele geçiren Fatih, Karaman vilayetinin başına oğlu Mustafa’yı getirmiştir. Osmanlı sultanı bölgede düzeni sağlaması için vezir Rum Mehmed Paşa’yı görevlendirmiştir. Bu düzenleme ile Karaman ili Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu durum birinci el tarih kaynaklarında şu şekilde ifade edilmektedir. “*O zaman padişah, veziri Rum Mehmet’i gönderdi. Dedi ki: ‘Var Karamanoğlu’nu o memlekette sür çıkar.’ Onun yanına kapıkullarından hayli yoldaş verdi. Anadolu askerlerinden bir nice sancağı dahi yanına kattı. Rum Mehmet yürüdü Larende’ye vardı. Mescitlerini ve medreselerini yıktı. Babasının evi gibi harap eyledi*”¹⁹.

Ancak mücadeleden vazgeçmeyen Pir Ahmed ve kardeşi Kasım Bey, Uzun Hasan’dan yardım istemişlerdir. Kendini korumaya çalışan Karamanoğlu Pir Ahmed Uzun Hasan’a sığınmıştır. Uzun Hasan oğlu Zeynel Bey komutasında otuz bin kişilik bir kuvvet göndermiş, yeğeni Yusufca Mirza’yı da görevlendirmiştir. Yusufca Mirza, Pir Ahmed ve Kasım Bey 1472 yılında Lârende’yi aldıktan sonra Konya’yı da ele geçirmek istemişler, fakat Şehzade Mustafa tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmışlardır. Yusufca Mirza esir düşmüş, Pir Ahmed Uzun Hasan’ın yanına kaçmış, Kasım Bey ise Silifke’ye çekilmiştir²⁰.

¹⁷ Çetin VARLIK, “Anadolu Beylikleri”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi X*, Konya 1994, s. 31.

¹⁸ Stanford SHAW, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, I*, (Çev. Mehmet Harmancı), İstanbul 1982, s. 103; Fehmeddin BAŞAR, *Osmanlı Eyalet Tevcihâtı (1717- 1730)*, Ankara 1997, s. 363.

¹⁹ İsmet Boydemir TEMEL, “Hurufat Defterlerinde Karaman Ereğlisi”, (SÜSBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2008, s. 16.

²⁰ VARLIK, *aynı yer*, s. 38.

Pir Ahmed ve Kasım Bey, 1473 Otlukbeli Savaşı'nda Uzun Hasan'ın yanında savaşa katılmışlardır. Ancak Uzun Hasan'ın uğradığı ağır yenilgi ile topraklarını topraklarını geri alma ümitleri tamamen tükenmiştir. Karaman ilinin tamamı Otlukbeli zaferinden sonra 1476 tarihinde kesin olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır²¹.

II. Bâyezid zamanında Karaman Eyaleti kazaları H. 886/M. 1481 yılında bir kere daha sayılmış, vakıf kayıtları yenilenmiştir. Bu sayımla ilgili defterler de bugün Kuyûd-ı Kadime'de yer almaktadır. Bu defterlerde Seydişehir, Beyşehir Sancağına bağlı bir kaza olarak gösterilmiştir²². Yavuz Sultan Selim döneminde ise Karaman Eyaletinin geniş bir nüfuz ve arazi sayımı yapılmıştır. Bu devirde Seydişehir tekrar kaza haline getirilmiş ve Karaman Eyaleti kazaları Konya, Aladağ, Lârende, Belviran, Seydişehir, Beyşehir, Ereğli, Akşehir, Ilgın, İshaklı, Çimenli, Aksaray, Koçhisar, Niğde, Karahisar, Ürgüp, Anduğu olarak yeniden belirlenmiştir²³.

Her yönden XVI. yüzyılda Osmanlı yükselmesine uygun bir hızla gelişen ve huzur dolu bir yüzyıl geçiren Seydişehir, XVII. yüzyılda Celalî isyanlarından etkilenmiştir. Hatta bu devrin elebaşlarından bazıları faaliyetlerini Seydişehir'de başlatmış, Seydişehir'de bir derebeyi olarak yaşamışlardır. Seydişehir ve Beyşehir kadılarının ulemâ, âyan ve halk adına 12 Mayıs 1653 tarihinde İstanbul'da sadrazama gönderdikleri bir şikâyetnâmede, nice zamandır eşkıyanın halka zulmettikleri, hâlâ bu Celalîlerin evleri yaktıkları ve halkı öldürdükleri ve artık yaşayacak halleri kalmadığı şu ifadelerle dile getirilmiştir: "*Vilayetimizde hayli zamandır muklacı ve sekban vesair eşirra zulüm edüp memleket harab olub hala dahi bu sene Celali müstevli olmak ile evler ihrak olunup nice mal garet ve insanlar katlolunup ehl-ü iyallerimiz ile geçinecehalimiz kalmadı.*" Şikâyetin yapıldığı yıl Konya, Beyşehir ve Seydişehir taraflarında Tavil Ahmet adında sekbanlıktan yetişme bir zorbanın adamları vardı. Bunlar halkı soyup köy ve kasabaları yakıp yıkıyorlardı. Celalî isyanları yüz elli yıl kadar tüm Anadolu'da olduğu gibi Seydişehir'de çok can yakmıştır. Tavil Ahmet dışında daha birçok celalî elebaşısı Seydişehir ve çevresinde faaliyet göstermiştir²⁴.

²¹ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri*, TTK, Ankara 1988, s. 17.

²² Tayyip GÖKBİLGİN, "XVI. Asırda Karaman Eyaleti", *Vakıflar Dergisi*, S. 7, (İstanbul 1968), s. 32.

²³ ÖNDER, *aynı eser*, s. 32.

²⁴ *Aynı eser*, s. 36.

2. BÖLÜM

COĞRAFİ DURUM

2.1. COĞRAFİ KONUMU VE SINIRLARI

Seydişehir Konya ilinin güney batı sınırları içerisinde, Konya'ya 123 km. uzaklıkta 37° 70' kuzey paraleli ile 31° 57' doğu meridyeni derecelerinde yer alan, doğuda Konya şehri ve Çumra, güneyde Bozkır, batıda Akseki, Manavgat, Kuzeyde Beyşehir ilçeleri ile çevrilidir. Denizden yüksekliği 1123 m dir. Şehrin batı ve güneybatısını çeviren Küpe Dağı, batıda 2551 m yüksekliğe ulaşır. Güneye doğru devam eden dağ, güneyde boksit yataklarının bulunduğu Gidengelmez Dağı adı altında devam eder. Bunun dışında kuzeybatıdan güneybatıya, Suğla Gölü'ne kadar olan dilim ve kuzeyde Beyşehir'e kadar uzanan arazi ovalıktır. İlçenin bir bucağı, dört kasabası, ve 34 köyü bulunmaktadır. İlçe 1950 km² büyüklüktedir²⁵.

2.2. YÜZEY ŞEKİLLERİ

Torosların kuzey eteklerinde kurulan Seydişehir kentinin, eteklerinde kurulduğu Küpe Dağı, bölgenin en önemli yükseltisidir. Bu dağ güneye doğru Giden Gelmez Dağı adı altında devam eder. Şehrin Konya sınırını doğal bir engel olarak Erenler Dağı oluşturmaktadır. Büyük Gözet Dağı, Küpe Dağı, Çarşaf Dağı, Akdağ ve Giden Gelmez Dağları genel olarak bölgenin yüksek noktaları olarak göze çarpmaktadır. Bugün bu bölge İç Anadolu ile Akdeniz Bölgesi arasında da doğal bir sınır oluşturmaktadır²⁶.

2.3. AKARSULARI VE GÖLLERİ

Yeryüzü şekilleri yanında bölgenin su kaynaklarını da unutmamak gerekir. İlçenin en önemli akarsuyu Çarşamba Çayı'dır. Bu çay Uluarık²⁷ denilen mevkiden doğarak May havzasına kadar uzanmaktaydı. Çaydan, tarım arazilerini sulamada

²⁵ ÖNDER, *aynı eser*, s. 5.

²⁶ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 21.

²⁷ ERDOĞRU, *aynı eser*, s.223.

yararlanıldığı gibi, tatlı su balıkçılığı da yapılmaktaydı²⁸. Bölgenin diğer su kaynaklarını ise göller oluşturmaktadır. Suğla Gölü ve Gavur Gölü, Seydişehir sınırlarındaki önemli su kaynaklarıdır.

2.4. İKLİMİ

Yörede iklim özellikleri açısından Akdeniz iklim ile yazı kurak karasal iklim özellikleri arasında geçiş tipi iklim görülmektedir. Seydişehir ilçe merkezi ile ova tabanlarında Akdeniz iklimi; iç bölgelere doğru karasal iklim özellikleri hakim olmaktadır²⁹. Denizden yüksekliği 1123 m. dir. Seydişehir' ait yıllık iklim istatistiği şu şekildedir³⁰:

Yıllık yağış ortalaması	: 732.3mm/m ²
Yıllık sıcaklık ortalaması	: 12°C
Kaydedilen en yüksek sıcaklık	: -18°C
Kaydedilen en düşük sıcaklık	: 35°C
Yıllık ortalama nem	: %61
Yıllık karla örtülü gün sayısı	: 35
En çok esen rüzgar yönü	: Güney- kuzeybatı
Yıllık ortalama kar kalınlığı	: 5- 40 cm

2.5. BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bölge Karasal iklim ile Akdeniz ikliminin kesiştiği bir noktada bulunduğu için tarım çeşitliliği görülüp, bitki örtüsü zengindir. Seydişehir ilçesinde 14.000 hektarlık orman alanı vardır. Koruluklarda sedir, göknar, çam, ardıç, meşe gibi ağaçlar görülür.

²⁸ Aynı eser, s. 223.

²⁹ Suzan BOZYİĞİT, "Seydişehir İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası", (SÜSBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2005, s. 118.

³⁰ ÖNDER, aynı eser, s. 6.

Seydişehir'in engebeli arazisi hayvancılığa uygun bir zemin hazırlamıştır. Özellikle küçük baş hayvan üretimi köylülerin ve konargöçerlerin önemli bir uğraşısı olmuştur. Yine bölgede bulunan akarsular halkın ziraatla uğraşmasına da olanak sağlamıştır. Özellikle çay gibi akarsulara sahip köylerin etrafında ve çay boyunca bahçeler ve bağlar bulunmaktaydı³¹.

İlçede son yıllarda armut, ayva, badem, ceviz, dut, elma, erik, fındık, üzüm, vişne, kiraz gibi meyveciliğe önem verilmiştir. Bunun yanında sebzeçiliği de önem verilmiştir. Buğday, arpa, nohut, patates, fasulye, pancar, susam, ayçiçeği ekimi önde gelen tarım ürünleridir³². Seydişehir'de ekili dikili alanların ürünlere göre dağılımı şu şekildedir³³:

Ürün Adı	Alanı(ha)	%' si
Buğday	17.000	56.6
Arpa	5.000	15.9
Şeker Pancarı	3.468	11.06
Nohut	500	1.6
Fasulye (kuru)	100	0.3
Patates	250	0.8
Yonca	330	1.05
Mısır	800	2.5
Fiğ	2.500	7.9
Haşhaş	300	0.9
Sebze	1.112	3.5
Diğerleri	5	0.01
Toplam	31.365	100.0

³¹ Aynı eser, s. 219.

³² Aynı eser, s. 7.

³³ BOZYİĞİT, aynı tez, s. 94.

2.6. SANAYİ VE TİCARET

Seydişehir kazasında kırsal bölgelerde yaşayan halkın geçim kaynağı çoğunluklu tarım ve hayvancılıktır, kent merkezinde yaşayan halk ise çeşitli mesleklerle uğraşmaktaydı. Buna göre terzicilik, çilingirlik, haffalık (başmakçılık), hallaçlık, ipekçilik (kazazlık), pabuççuluk, boyacılık, dericilik, demircilik, aşçılık, balıkçılık, kuyumculuk (zergerlik), çulculuk (cülâhçılık), tüfekçilik, marangozluk ve kasaplık XVI. yüzyılda kentlilerce serbest olarak yapılan mesleklerdendi³⁴. Kentlilerin uğraşları daha sonraki yıllarda mahalle ve çeşitli mevki isimlerine de yansımıştır. *Hurufât Defterleri*'nde tespit edilen, Debbağhane Mahallesi, Değirmenci Mahallesi ve Semerciler Çarşısı bunlardan bazılarıdır³⁵.

Seydişehir, Konya- Antalya arası ticaret yolu üzerinde bulunduğu için kervanların uğrak yerlerindendi. Bu ticaret yolu üzerinde hanlar yapılmıştı. Bugün bu hanların yıkıntıları halen bulunmaktadır.

XVIII. yüzyıldan sonra Seydişehir'de maden sanayi de gelişmeye başlamıştır. Seydişehir ve Bozkır dağlarında bulunan altın, gümüş, kurşun ve daha başka maden cevherleri Bozkır maden emniyetinin idaresi altında kurulan maden ocaklarında işletilmekte ve madenler İstanbul'a gönderilmekteydi. Belgelerden anlaşıldığına göre bölgede iki yüzden fazla maden ocağı açılmış, dağlardaki altın- gümüş cevherleri darphanenin önemli bir gelir kaynağı olmuştur³⁶. Bölgede madencilik uğraşan halk devlet desteği görmüş ve avarız vergisinden muaf tutulmuşlardır³⁷.

2.7. DEMOĞRAFİK YAPI

Menâkıbnâme'de anlatıldığına göre Seyyid Harun Veli bölgeye kırk kadar adamıyla gelmiş ve bölgede Vervelit harabelerinden yararlanarak kale, cami, hamam ve imaret yapımına girişmiştir. Daha sonraki yıllarda Anadolu'yu gezen konargöçerler bu yeni şehre yerleşmeye başlamışlardır. Kısa zamanda şehir bin kişiden fazla bir nüfusa ulaşmıştır. XVI. yüzyılda Seydişehir'in Karaman vilayetinin orta nüfuslu eski

³⁴ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 225.

³⁵ *V.A.D. no. 1149*, vr. 30b., *V.A.D. no. 1140*, vr. 162a., *V.A.D. no. 1119*, vr. 50b.

³⁶ ÖNDER, *aynı eser*, s. 52.

³⁷ *BOA, TT. 455*, s. 921.

kentlerinden biri olduğu Tapu Kadastro arşivlerinden anlaşılmaktadır. XV. yüzyılın ortalarından itibaren askerî önemini yitirmeye başlayan Seydişehir Kalesi içersindeki kent mahalleleri kale dışına taşmaya başlamıştır. 1518 yılında dokuz mahalle olan Seydişehir, 1584 yılında on bir mahalleye yükselmiştir. Bu yüzyılda Seydişehir'in nüfusu Beyşehir'inkinden daha kalabalıktır. Ulukapı, Cami, Değirmenci mahalleleri kentin en kalabalık mahalleleridir. Bunlara karşın, köylerden kente göçten dolayı, Hacı Mustafa Mahallesi 1584'te kentin en kalabalık mahallesi haline gelmiştir. Kent nüfusunun çeşitliliğine gelince Seydişehir'de gayrimüslim bir nüfusun barınmadığı anlaşılıyor. Kısaca belgelerden anlaşıldığına göre XVI. yüzyıl süresince Seydişehir kent merkezinin nüfusu yüzde elli ila iki yüz oranında artış göstermiştir³⁸.

Cumhuriyetten önce 3000- 3500 civarında olan kent nüfusu 1927 yılında yapılan ilk düzenli nüfus sayımında 3779 olarak tespit edilmiştir. Tüm ilçenin nüfusu ise 29.399 olarak belirlenmiştir³⁹. Özellikle 1972 yılında ilçede Etibank Alüminyum İşleme Tesisleri'nin kurulması ile birlikte Seydişehir nüfusu hızla artış göstermiş ve 2000 yılında 52.898 kişiye ulaşmıştır. Alüminyum tesislerinin özelleştirilmesinden sonra Seydişehir'den Antalya ve Konya'ya hızlı bir göç hareketi başlamıştır. 2008 yılı son nüfus kayıtlarına göre şehir nüfusu 38.487 olarak tespit edilmiştir⁴⁰.

2.8. MAHALLELERİ

*Hurufât Defterleri'*nden birçok mahallenin oluştuğunu görmek mümkündür. İlçedeki mahallelerin, Türk iskân politikası doğrultusunda oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Beyşehir ve Seydişehir kentlerinin mahalle sayıları özellikle Karaman vilayetinin diğer kentlerinin mahalle sayılarıyla karşılaştırıldığında Konya, Ankara ve Kayseri kentlerinin bu kentlere göre sayıca daha fazla mahalleye sahip oldukları görülür⁴¹.

³⁸ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 136- 137.

³⁹ ÖNDER, *aynı eser*, s. 7.

⁴⁰ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Seydi%C5%9Fehir,12/05/2009>.

⁴¹ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 197.

Tapu Tahrir defterlerinden anlaşıldığına göre 1584 yılında Seydişehir merkezinde Hacı Mustafa, Sofular, Değirmenci oğlu, Tabaklar, Ulukapı, Bazarkapısı, Kiçikapı, Cami, Hacı Seydi Ali, Kızılcalar, Çetni olmak üzere on bir adet mahalle tespit edilmiştir. *Hurufât Defterleri*'nden anlaşıldığına göre ise XVII. ve XVIII. yüzyılda Seydişehir merkezinde on altı adet mahalle vardır. Mahalleler şu şekilde sıralanmıştır: Alaylar Mahallesi (Alâiyeliler Mahallesi), Bazar Kapusu Mahallesi, Beruli Mahallesi, Cami-i Cedîd Mahallesi, Debbağhane Mahallesi, Değirmenci Mahallesi, Hacı Mustafa Mahallesi, Hacı Nasuh Mahallesi, Hacı Seyyid Ali Mahallesi, Kazellü Mahallesi, Kızılcalar Mahallesi Kiçi Kapu Mahallesi, Sofuhane Mahallesi, Toprakhane Mahallesi, Ulu Kapu Mahallesi, Yeni Cami Mahallesi. Bu mahallelerden yedi tanesi halen isimlerini ve varlıklarını korumaktadır.

Seydişehir'in günümüzde ise merkez mahalle sayısı yine on altıdır. Mahalle isimleri şunlardır: Aktaş Mahallesi, Alaylar- 1 Mahallesi, Alaylar- 2 Mahallesi, Anabağlar Mahallesi, Bahçelievler Mahallesi, Değirmenci Mahallesi, Kızılcalar Mahallesi, Hacı Seydi Ali Mahallesi, Karakavak Mahallesi, Pınarbaşı Mahallesi, Stad Mahallesi, Saadetler Mahallesi, Sofuhane Mahallesi, Seyit Harun Mahallesi, Ulu Kapı Mahallesi, Yeni Cami Mahallesi.

3. BÖLÜM

SEYDİŞEHİR'DEKİ KAZA VE VAKIF GÖREVLİLERİ

Osmanlı şehirlerinde yönetici sınıf ehl-i örf ve ehl-i şer' adı verilen iki grupta toplanıyordu. Bunlar ehl-i örften sayılan beylerbeyi, sancakbeyi ve maiyetinde çalışanlar; ehl-i şer' kabul edilen kadı, nâip, müderris, müftü, vaiz, vakıf mütevellisi, imam ve hatiptir. Bunların dışında vakıf tesislerinde çalışan ve sayıları oldukça fazla olan görevliler de vardır. Seydişehir kaza merkezi olarak bünyesinde çalışan görevlilerin *Hurufât Defterleri*'ndeki atamalarını üç grupta toplayabiliriz. Bunlar vakfın yöneticileri, ibadethane görevlileri ve eğitimcilerdir⁴². Atama kayıtları aşağıda incelenecektir.

Osmanlı Devleti'nde resmî görevlilerin memuriyeti çalıştığı devrin padişahının ömrü ile sınırlı olması padişah değişikliklerinde atamaların yeniden yapılmasını gündeme getirmiştir. *Hurufât Defterleri*'ndeki yapılan atamalar incelendiğinde genellikle cülûs⁴³ zamanlarında bütün atamaların yeniden yapıldığı görülmüştür. Konunun daha iyi anlaşılması için araştırılan dönemle ilgili padişahların saltanat yılları aşağıda tablo: 1' de gösterilmiştir.

Tablo 1: Padişahların saltanat yılları ve beratların düzenlenme tarihleri

PADIŞAHLAR	SALTANAT YILLARI	
SULTAN II. AHMET	H. 1102/ M.1691	H. 1106/ M. 1695
SULTAN II. MUSTAFA	H. 1106/ M. 1695	H. 1122/ M. 1703
SULTAN III. AHMET	H. 1112/ M. 1703	H. 1143/ M. 1730
SULTAN I. MAHMUT	H. 1143/ M. 1730	H. 1167/ M. 1754
SULTAN III. OSMAN	H. 1167/ M. 1754	H. 1171/ M. 1757
SULTAN III. MUSTAFA	H. 1171/ M. 1757	H. 1188/ M. 1774
SULTAN I. ABDÜLHAMİT	H. 1188/ M. 1774	H. 1203/ M. 1789
SULTAN III. SELİM	H. 1203/ M. 1789	H. 1222/ M. 1807
SULTAN IV. MUSTAFA	H. 1222/ M. 1807	H. 1223/ M. 1808
SULTAN II. MAHMUT	H. 1223/ M. 1808	H. 1255/ M. 1839

⁴² Gazi ÖZDEMİR, “Hurufat Defterleri Işığında Konya- İlgın” (SÜSBE. Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2005, s.20.

⁴³ Geniş bilgi için bk. Halil İNALCIK, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağı (1300- 1600)*, 6. Baskı, İstanbul 2005, s.64. Abdülkadir ÖZCAN, “Cülûs”, *DİA, VIII*, s. 108- 114.

3.1. VAKIF ÇALIŞANLARININ ATAMASINDA ETKİLİ OLAN GÖREVLİLER

Hukuk adamı olarak vakfın işleyişinden birinci derecede sorumlu olan ancak vakıfta çalışmayan kadı ve naip, belgelerde çok sık geçmektedir. Aşağıda bunlar hakkında daha geniş bilgi verilecektir.

3.1.1. Kadı

Klasik dönemde Osmanlı kentinin yönetimi ve yargı görevi ilmiye sınıfına mensup kadılarca yürütülmekteydi. Kadı, kazasına bağlı olan köy ve nahiyelerin de mülkî amiri ve yargıcı idi⁴⁴. Osmanlı kadısının mülkî, adlî, beledî ve askerî alanlarda görevleri bulunuyordu⁴⁵. Kadı, medrese eğitimini bitirerek icâzet almış ve mülâzemet süresini tamamlamış kişiler arasından tayin edilirdi. Bir kazaya tayin edilen kadıya, göreve başladığına dair padişahın tuğrasının bulunduğu bir “berat” verilirdi. Aynı zamanda bağlı olduğu kazaskerden de bir mühürlü mektup alarak vazifesine başlardı⁴⁶.

Kadı kazaskere, kazaskerde sadrazama bağlıydı. XIV. ve XVI. yüzyıl arasında yüz elli akçelik kadılıklara atamalar, kazaskerin “arzı” üzerine padişahın vereceği berat ile olurdu⁴⁷. Yüz elli akçeden yukarı kadılık atamaları ise kazaskerin bildirmesi üzerine sadrazamın arzı ile olurdu. XVI. yüzyılın ikinci yarısında sonra şeyhülislamlık makamının kazaskerlik makamının üzerine çıkması sonunda atamalar şeyhülislamın arzı ile yapılmaya başlanmıştır⁴⁸.

Devletin en küçük biriminde padişahın temsilcisi olan kadının görevlerini şu şekilde belirtmek mümkündür. Kadı, İstanbul ve taşradaki mülkî ve beledî işlerden sorumlu idi⁴⁹. Sefer-i Hümâyun sırasında geçilecek yol, köprü, çeşmelerin tamiri ve

⁴⁴ İlber ORTAYLI, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde Yerel Yönetimler”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi, I*, (Haz. Fahri Aral), (İstanbul 1985), s.232.

⁴⁵ İlber ORTAYLI, “Osmanlı Kadısının Taşra Yönetimindeki Rolü Üzerine”, *Amme İdaresi Dergisi, IX/ I*, (Kısaltma: *Taşra Yönetimi*), (Ankara 1976), s.96.

⁴⁶ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti’nin İlmiye Teşkilatı*, (Kısaltma: *İlmiye*), TTK, (Ankara 1988), s.105.

⁴⁷ Musa ÇADIRCI, *Tanzimat Dönemi’nde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, (Ankara 1997), s. 84; UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 87.

⁴⁸ UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 87; Cahit BALTACI, *XV- XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İrfan Matbaası, (İstanbul 1976), s. 26.

⁴⁹ Mehmet Zeki PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, II*, (İstanbul 1993), s.121.

erzak temininden o yerlerin kadıları sorumlu olurdu. Yangın ve zelzele zamanlarında olağanüstü durumlarda işçi ve kalfa görevlendirmek, avarız vergilerinin toplanmasına yardımcı olmak kadının görevlerindendi. Ayrıca bölgesinin imar işleri ile ilgilenen kadı evlerin yapım iznini de veren tek yetkiliydi. Kısaca Osmanlı kadısı her alanda görev yapan faal bir memurdur. Görevlerinden de anlaşılacağı gibi taşrada devletin en önemli temsilcilerindendir⁵⁰.

Her fert ait olduğu kaza dairesinde yargılanırdı. Kadılar başka yerlerdeki davalı ve davacının müracaatını kabul edemezlerdi. Kadı bazı zamanlarda başka dinden insanların davalarına baksa da asıl görevi şeriat adamı olarak Müslümanların davalarına bakmaktı. Ayrıca medrese görevlilerini ve öğrencilerin durumunu denetlerdi⁵¹. Medreseye müderris tayini ve bölgenin ibadethane görevlilerinin atanması kadının merkeze sunacağı arz ile olurdu. Şer'i hukukun uygulayıcısı olan kadının görüldüğü gibi tek görevi yargı değildir. Bölge sanatkâr ve esnafının kontrolünü sağlayıp, loncaları denetleyen ve şehrin ekonomik hayatıyla ilgili fiyat tespiti yapan yine kadıdır. Yiğitbaşı ve kethüda atama ve azli yine kadının arzı ile olurdu. Narhın artırılıp eksiltilmesi, gediklerin çoğaltılıp artırılması da kadının sorumluluğundaydı⁵². Şehirlerin imarını denetlediği gibi alt yapı ile ilgili tüm tesisleri de kadı denetlerdi. Ayrıca vakıfların yöneticilerini denetleyip vakıf görevlilerinin tayini için merkeze arzda bulunmak kadının diğer bir görevidir. Mülkî görevleri arasında vüzera haslarının kontrolü önemli bir yer tutmaktadır⁵³. Malî görevleri arasında hasların kontrolü ve avarız vergilerinin toplanmasını denetlemek haricinde para rayicine dikkat etmek tedavülde kalp para ve kırık sikke bulundurulmasını önlemek en önemli görevi olarak sayılabilir⁵⁴. Kadıların görevleri sadece beledî işlerle sınırlı değildi. Dinî, dünyevî bütün işlerle ilgilenir, ahlak zabıtalığı yapıp bölgenin asayişini de korurdu⁵⁵.

Kadıların mahallî halk ile yakınlık kurmasını önlemek ve sıra bekleyen kadıların önünü açmak için tayin süreleri kıska tutulmuştur. Mevleviyet kadıları

⁵⁰ Nejat GÖYÜNÇ, "Osmanlı Devleti'nde Taşra Teşkilatı (Tanzimat'a Kadar)" , *Osmanlı, VI*, Ankara 1999, s.86; ORTAYLI, *Taşra Yönetimi*, s.97.

⁵¹ İlber ORTAYLI, "Kadı", *DİA, XXVI*, İstanbul 2001, s. 72.

⁵² PAKALIN, *aynı eser*, s. 121.

⁵³ ORTAYLI, *Taşra Yönetimi*, s. 96.

⁵⁴ ORTAYLI, *Taşra Yönetimi*, s. 103.

⁵⁵ PAKALIN, *aynı eser*, s. 121.

genellikle bir sene, kaza kadıları ise yirmi ay süre ile tayin edilirdi. Fakat bu kurala her zaman uyulmamıştır⁵⁶.

Kadıların ikametgâhları ile makamları aynı yerde bulunuyordu. Bu binalar resmî ikametgâh özelliği göstermektedir. Bu yüzden kadılık arşivleri mahkemede yani kadının evinde korunmuş ve günümüze kadar ulaşabilmişlerdir⁵⁷.

Çalıştığımız dönemde Seydişehir’de altmış kadı kaydına rastlanmıştır. Bunun yanında belgeler arasında uzun süreli zaman farkları olması nedeniyle bu sayının yükselebileceği söylenebilir.

3.1.1.1. Seydişehir Kazası Mahkemesi

Kaza merkezinde bulunan mahkemede meydana gelen olaylar şer’iye sicillerinde yer alırken bu mahkemelerde görev yapan muhızrlara ait kayıtlar ise *Hurufât Defterleri*’ne kaydedilmiştir. Muhızrlık bir çeşit adlî polislikti. Muhızrbaşının emrindeki muhızrlar mahkemenin istediği duruşma ile ilgili kişileri getirip götürmek, mahkemede güven ve düzeni korumakla görevlilerdi. Muhızrların kendisine ait maaşları yoktu. Verilen bahşişlerle geçimlerini sürdürürlerdi. Mahkeme hademesi olarak adlandırılan muhızrlara ait tespit edilen ilk atama kaydı H.1114/ M.1702 tarihli belgedir. Bu belgeye göre muhızrlık Ömer’e verilmiştir. H.1131/ M.1719⁵⁸ tarihli belgeye göre göreve İbrahim getirilmiştir.

Seydişehir’e ait ilk muhızrbaşı ataması kaydı ise Zilhicce H.1114/ M.Nisan 1703⁵⁹ yılına aittir. Bu tarihli belgeye göre Ömer göreve atanmıştır. Zilkade 1135/ Ağustos 1723⁶⁰ yılına ait belgeye göre Ömer ölünce yerine Bedelzâde Mehmet göreve getirilmiştir. Uzunca bir süre muhızrbaşılık görevi ile ilgili kayıtlara rastlanmamıştır. H.1172/ M.1759⁶¹ tarihli belgeye göre bu tarihte Mehmet’in yerine Abdullah atanmıştır.

⁵⁶ ORTAYLI, *Osmanlı Kadısı*, s. 122. UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 94.

⁵⁷ Suraiya FARAQHI, “Kentlerde Toplumsal Yaşam”, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi II*, (Ed. Halil İnalçık- Donald Quataert), Eren yayıncılık, İstanbul 2000, s.700.

⁵⁸ *V.A.D. no. 1142*, vr. 50a.

⁵⁹ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

⁶⁰ *V.A.D. no. 1119*, vr. 50b.

⁶¹ *V.A.D. no. 1142*, vr. 50a.

Seydişehir'e ait bir diğer atama kaydı ise kâtiplere aittir. H.1176/ M.1763⁶² tarihli belgeye göre Seyyid Abdurrahman'a katiplik görevi verilmiştir. Seyyid Abdurrahman'ın görevden alınmasından sonra yerine Ali H.1181/ M.1768⁶³ yılında göreve getirilmiştir. Ancak aynı yıl Seyyid Abdurrahman tekrar göreve getirilmiştir. Onun H.1193/ M.1780⁶⁴ yılında ölümünden sonra yerine Seyyid Mustafa getirilmiştir.

Çalışılan döneme dair Seydişehir mahkemesi ile ilgili yedi tane muhızbaşılık kaydı bulunmaktadır. Aradaki bazı boşluklar dikkate alınırsa bu dönemde yediden daha fazla muhızın görev yaptığını söylemek mümkündür.

3.1.2. Naib

Nâibin sözlük mânası vekildir. Sözlüklerde vekil, kaimmakam, kadıvekili, sultan tarafından hükme mezun şer'i memur şeklinde karşılıkları mevcuttur⁶⁵. Mahkemelerde kadılar adına muhtelif hizmetlerde vazife göre naibler vardır. Naibler vazifelerinin mahiyetlerine göre kaza naibleri, kadı naibi, mevali naibi, bab naibleri, ayak naibleri ve arpalık naibleri olarak başlıca altı kısma ayrılır⁶⁶.

Kaza naibleri, kadılar kendi kazaları dahilindeki nahiyelere naib ismiyle vekil tayin ederler; onlar da kaza kadısı adına o nahiyenin şer'i muamelelerine bakarlardı.

Kadı naibi, kadının yanında bulunup gerektiğinde ona vekalet eder veya herhanfi bir şer'i muameleye bakmak üzere kadı tarafından köylere gönderilirdi.

Mevali naibi, mevleviyet derecesindeki büyük kazalara kadılar kendileri gitmezler naiplerini gönderirlerdi. Bu naiplere mevali naibi denirdi.

Bâb naibi: Büyük kadılık görevindeki kadının işi çok olduğu zamanlarda kendilerine bağlı bâb naibi denilen bir kapı naibi tarafından bazı davalar dinlenirdi.

Ayak naipleri, esnafı kontrol için bulundurulurdu.

⁶² V.A.D. no. 1142, vr. 50a.

⁶³ V.A.D. no. 1142, vr. 50a.

⁶⁴ V.A.D. no. 1142, vr. 50a.

⁶⁵ PAKALIN, *aynı eser*, s.644; Ferit DEVELLİOĞLU, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1999, s. 799.

⁶⁶ UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s.336.

Arpalık naibi: Şeyhülislam, kazasker ve mevaliye kendileri için harcamak üzere azillerinden sonra bir kazanın hassı verilirdi. Buna arpalık denirdi. Arpalık verilen kişi o bölgeye gitmez ve kendine bir naip seçerek o bölgenin idaresini sağlarlardı bunlara da arpalık naibi denirdi⁶⁷.

Naipler gördükleri davalardan kadılar için harç alırlar, bu harçlardan kazaskerlere de hisse verirlerdi. İlk zamanlarda değerli ve namuslu insanlardan seçilen naipler, son zamanlarda ilmiye sınıfının bozulması ile ehil olmaya kişilere verilmiştir. İkinci meşrutiyet ile birlikte naiplerin kazaskerle bağları kalmamış ve aylıkla memur statüsüne kavuşmuşlardır. Şer'i mahkemelerin kaldırılması ile kadılık ve naiplik de son bulmuştur⁶⁸.

Seydişehir kazasında da zaman zaman naipler görev yapmışlardır. İncelenen döneme ait 54 adet naip kaydına rastlanmıştır. Kazada görev yapan naiplerin sayısı kadıların sayısından azdı. Bu durum kadının bizzat kazanın başında bulunmasından dolaydır.

3.2. VAKIF YÖNETİCİLERİ

Vakfın yönetiminde aktif rol alan kişiler müteveli, nâzır, vakıf yöneticisi, ve kayıymdır. Müteveli ve nâzırın ataması naibin arzı diğerlerinininki ise mütevellinin arzı üzerine beratla olurdu⁶⁹. Seydişehir kazası ile ilgili incelenen *Hurufât Defterleri* 'nde çalışılan döneme ait görevlilerin hakkında aşağıda bilgi verilecektir.

3.2.1. Müteveli

Müteveli vakıf işlerini vakfiye şartları doğrultusunda yürüten görevlidir. Müteveli olabilmenin şartları her vakfın vakfiyesinde belirtilmiş olup, genelde vâkıfın neslinden olanlara bu görev verilmiştir⁷⁰.

⁶⁷ UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s.117- 119.

⁶⁸ PAKALIN, *aynı madde*.

⁶⁹ Yusuf KÜÇÜKDAĞ, "Lale Devri'nde Konya", (SÜSBE. Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya 2005, s. 139.

⁷⁰ *V.A.D. no. 1149*, vr. 30b.

Vakfın sorumlu en üst amiri olan mütevellinin vakıf gelirlerini toplamak ve vakfiye şartlarına uygun şekilde harcamak asıl görevidir. Vakfiye de yazan şartlar dışında vakıf gelirleri tasarruf edilmezdi⁷¹.

3.2.2. Nazır

Nazır, vakıf ve müteveli ile yakından ilgilenerek, harcamalarını kontrol etmekle görevlidir. Yaptığı iş mütevelliden daha geniş yetkilere sahip olduğunu göstermektedir. Bir vakfın nazırını bulunursa müteveli onun yerini almadıkça vakıfta tasarruf edemezdi⁷². Ayrıca vakfın varlığını da sürdürebilmesinde de nâzırın önemi büyüktür. Nâzırlar vakıfla ilgilenmediği zamanlarda vakıflar çok ciddi sıkıntı yaşamışlardır. Seydişehir'deki vakıflarla ilgili 12 adet nazır kaydına rastlanmıştır.

3.2.3. Kayyım

Vakfın malını korumakla görevli kişiye kayyım denirdi. “Sözlükte bir işi yerine getiren, üstlenen kimse anlamına gelen kayyım kelimesi terim olarak hakim tarafından kısıtlı, gaip vb. kişiler adına hukuki tasarruflarda bulunmak üzere tayin edilen kimse şeklindeki geniş anlamı yanında vakıf mütevellisi ve camilerin temizlik işlerini yapan görevli anlamında da kullanılmıştır⁷³.” Aynı zamanda kayyım caminin kapısını belirli zamanlarda açan, kapatan ve güvenliği sağlayan görevli olup; caminin temizliği, lambaların yakılması gibi görevleri de yapmıştır⁷⁴. Yalnız bu görev için atandıkları gibi bu görevin yanında vakfın başka işlerini de üstlendiklerini belgelerden görmek mümkündür. Bu şekilde kayyımların daha fazla ücret alması sağlanmıştır. Genellikle müezzinler kayyım olarak atanmıştır.

3.2.4. Vakıf Müfettişi

Vakıf görevlilerinin teftişinden sorumlu kimse olup onun ilâmı ile vakıf görevlileri atanmaktadır. Vakıf nazırları ile aynı işi yaptıkları anlaşılmaktadır.

⁷¹ PAKALIN, *aynı eser*, s. 640.

⁷² PAKALIN, *aynı eser*, s. 666.

⁷³ PAKALIN, *aynı eser*, s.223; İsmail ÖZMEL, “Kayyım”, *DİA, XXV*, İstanbul 2004, s.107.

⁷⁴ ÖZDEMİR, *aynı tez*, s.32.

3.3. DİN HİZMETİNDE ÇALIŞANLAR

Bu bölümde incelenecek kişiler imam, hatip, vaiz, cüzhan, devirhan, aşırhan ve şeyhten oluşmaktadır.

3.3.1. İmam

Namazda kendisine uyulan, başka bir ifade ile cemaate namaz kıldıran kimseye denir. Bu göreve atanabilmek için medrese öğrenimi görmek ve imamet görevini yerine getirebilecek özellikleri üzerinde bulundurmaları gerekirdi. Cami veya mescit vakfının mütevellisi veya kendi arzı ile kadı ilâmı üzerine padişahın berat aldıktan sonra bu işi yapmaya hak kazanılırdı⁷⁵. Ayrıca padişahlar değiştiğinde tüm memurların beratları yenilendiği gibi imamlarında beratları yenilenirdi. Seydişehir’de de Yeni Cami Mahallesi’nde Yeni Cami’de iki akçe yevmiye ile imam Mustafa Halife’nin beratı Zilhicce 1143/ Temmuz 1730⁷⁶’da yenilenmiştir. Bu tarihe bakıldığında I. Mahmut’un tahta geçmiş olduğu görülmektedir. Bunun gibi daha birçok belgeye rastlamak mümkündür. İmamlar, yöneten sınıftan oldukları için vergilerden muaf tutulurlardı. Görevli oldukları cami veya mescidin vakıftan beratta belirtildiği kadar ücret alarak ihtiyaçlarını karşılardı⁷⁷. İmamların bu görevi ücret almadan yaptıkları da belgelerden görülmektedir. Bu duruma örnek olarak Kızılcılar Mahallesi’nde Abdülhalim Efendi Mescidi’nde Molla Abdullah’ın Rebiü’l-Evvel 1146/ Ağustos 1732⁷⁸ tarihindeki ataması örnek olarak gösterilebilir.

İmamlar atandıkları görevlerde ömürlerinin sonuna kadar çalışmakla beraber görevlerinde ehil olmayanlar hakkında halkın şikayetleri üzerine yapılan araştırma, imam olanın aleyhine sonuçlanırsa görevine son verilirdi. İsterlerse görevlerinden kendi rızalarıyla çekilebilirlerdi⁷⁹.

⁷⁵ KÜÇÜKDAĞ, *aynı tez*, s.138- 139.

⁷⁶ *V.A.D. no. 1088*, vr. 57b.

⁷⁷ Kemal BEYDİLLİ, “Osmanlı Devleti’nde İmamlık”, *DİA*, XXII, İstanbul 2000, s.183.

⁷⁸ *V.A.D. no. 1088*, vr. 58b.

⁷⁹ *V.A.D. no. 1140*, vr. 162b.

Yerleşim yerlerinde bulunan camiler ile mescitler toplanma ve kaynaşma mekanları olarak büyük önem arz ediyordu⁸⁰. XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar padişah beratı ile tayin edilen imamlar, devletle halk arasındaki ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmekteydi⁸¹. Nitekim imam, mahalle topluluğunun başıydı. Her şey onun bilgisi ve iznine bağlıydı. Bir kişinin mahalleye yerleşebilmesi için mahalle sakinlerinden birinin ve imamın kefaleti şarttı. İmam ve mahalleli, oto kontrol sistemi ile birbirlerini denetleyebiliyor ve aldıkları karar kendilerini birinci dereceden bağlıyordu⁸².

3.3.2. Reisi-i Eimme

İmamın çoğulu *eimme*⁸³ ile *reis* kelimesinden oluşmaktadır. İmamların reisi olan bu kişinin imamların denetçisi olduğu kabul edilmektedir. Bir başka ifadeye göre; imam veya hatiplerle ulemadan birinin yanında çalışan bazı kimseler, padişahın imamından aldıkları “*mektup*” ile bu unvanı almaktaydı. Maaş ve ücret almadan görev yapmaktaydılar. Birtakım işlere karışarak karışıklıklara sebep olduklarından bir ferman ve sadrazam mektubu ile 1197/ 1707⁸⁴ tarihinde kaldırılmıştır.

3.3.3. Hatip

Şehir ve köylerde camilerde, cuma ve bayram namazını kıldırarak, ardından minbere çıkarak hutbe okuyan ve ders işleyen görevliye “*hatip*” veya “*şeyhüledip*” denilirdi⁸⁵.

Hatipler medrese okumuş kişiler arasından seçilirdi. İstanbul’da bu atamalar cami vakfının mütevellisi tarafından istid’a ile Şeyhülislam’a müracaat edilirdi. İstid’alar üzerine “*sadaka buyrulmak mecrudur.*” veya “*arzi mucebince tevcih buyruldu.*” Şeklinde not yazılarak sadarete gönderilirdi. Oradan padişaha gönderilen

⁸⁰ Özer ERGENÇ, “Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri Üzerine” , *Osmanlı Araştırmaları*, S.4, (İstanbul 1994), s.73- 74.

⁸¹ ÇADIRCI, *aynı eser*, s. 40.

⁸² Suraiya FARAQHI, *Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam*, (Çev. Elif Kılıç), İstanbul 2005, s. 166; Ali Murat YEL, Mustafa Sabri KÜÇÜKAŞÇI, “Mahalle”, *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s. 323

⁸³ DEVELİOĞLU, *aynı eser*, s.121.

⁸⁴ KÜÇÜKDAĞ, *aynı tez*, s.139.

⁸⁵ Jons PEDERSEN, “Mescit”, *İA*, VIII, İstanbul 1979, s. 81- 86; Ahmet ÖNKAL- Nebi BOZKURT, “Cami”, *DİA*, VII, İstanbul 1993, s.54.

belge ile tevcih muamelesi yapılırdı⁸⁶. Anadolu yakasında bir camide hatip olmak isteyen kişi arzuhali ile o köyden “*ehl-i vukuf*” olanların şehadetinden sonra Anadolu Kazaskeri'nin ilamı üzerine padişah tarafından berat verildikten sonra göreve başlayabilirdi⁸⁷. Sebepsiz yere görevden alınıp başkası görevlendirilemez, ancak feragat eder ölür veya görevi terk ederse yerine yeni bir hatibin atanması söz konusu olurdu. Zaman içerisinde diğer görevlerde olduğu gibi hatiplik görevi de babadan oğla geçen bir meslek halini almıştır⁸⁸. Böylece hatiplik ailenin iş sahası alanına gelmiştir. Hatiplerin kaç akçe ile görev yaptıkları ve bu gelir kaynağının ne olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Ayrıca her görevde olduğu gibi burada da tek bir kişinin daha çok ücret alabilmesi için hatiplik ve mütevellilik, imamlık ve muallimlik için bazen tek kişi görevlendirilmiştir⁸⁹.

3.3.4. Müezzin

Müezzin, camide namaz vakitlerinin geldiğini bildirmek için ezan okuyan ve namaz kılınırken farzdan önce kamet getiren görevlidir⁹⁰.

Müezzinlerin sesinin güzel olması ve namaz vakitlerini aksatmadan işini yapması atama şartları arasında yer almaktadır. Bunlar yalnız bir görevle meşgul olmayıp beratla kendilerine verilen diğer işleri de yapmaktaydılar.

3.3.5. Vaiz

Cami ve mescitlerde vaaz ve nasihatte bulunan görevliye vaiz denirdi⁹¹. Bu görevlilerin yetişkin Müslümanların eğitilmesinde önemli hizmetleri bulunurdu. Bunlar daha çok büyük camilerde görev yapıyorlardı.

3.3.6. Cüzhanlar

Cüzhan, camilerde namazdan önce cüz okuyan görevlilerdir. Farsça'dan dilimize geçen “*han*” kelimesi; okumak, çağırmak anlamında kullanılır. Cüz ise

⁸⁶ UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 185.

⁸⁷ *Aynı eser*, s. 185.

⁸⁸ *V.A.D. no. 1122*, vr. 34b.

⁸⁹ *V.A.D. no. 544*, vr. 14a.

⁹⁰ DEVELLİOĞLU, *aynı eser*, s.711.

⁹¹ *Aynı eser*, s. 1133.

Kur'an'da yirmi sayfadan oluşan bölüme verilen addır⁹². Camilerde büyüklüklerine göre cüz okuyucuları bulunurdu. Vakıf gelirlerine ve vakfiye şartlarına göre personel sayıları belirlenirdi. Cüzhanların içinde en çalışkan ve gayretlisi reis olurdu. Bunlar, Cuma günleri hariç diğer günler sabah namazından sonra Kur'an'dan cüz tilavet eder daha sonra cami cemaatinin geçmişlerine ve vâkıfın ruhuna hediye ederlerdi⁹³.

3.3.7. Devirhan

Cuma namazından önce Kur'an'dan bir cüz okuyarak hatim yapan vakıf görevlisine devirhan adı verilirdi⁹⁴.

3.3.8. Aşırhan

Aşır, Kur'an'da en az on ayetin namazdan sonra okunmasını ifade eder⁹⁵. Aşırhan bunları okuyan kimsedir. Camideki aşırhan sayısı caminin vakfiyesinde belirtilen kadardır.

3.3.9. Şeyh

Kamus-ı Türki'de "va'za memur olan ulemadan zat" şeklinde ifade edilmiştir⁹⁶. Şeyhlik, tekke ve zaviyelerinkinden ayrı olarak bazı büyük camilerde görev yapan kimseler için kullanılıyordu. Belgelerden anlaşılacağı üzere vaizlikle karıştırılmamalıdır hatta vaizlikten bir derece aşağıdadır⁹⁷.

Bazı belgelerde "tekyenişin"⁹⁸ şeklinde tekke şeyhi ile karşılaşılmıştır. Tekkede vaaz veren görevlidir.

3.3.10. Temcidhan

Camilerde, sabah namazından önce minarelerde belli makamlarda ilahi söyleyen kişilere denirdi⁹⁹. İncelenen kayıtlarda Seyyid Harun Camii'nde temcidhanların düzenli olarak görev yaptıkları tespit edilmiştir. Temcidhanlarla

⁹² PAKALIN, *aynı eser*, s. 318.

⁹³ ÖZDEMİR, *aynı tez*, s.28.

⁹⁴ Yusuf KÜÇÜKDAĞ, *Karapınar Sultan Selim Külliyesi*, (Kısaltma: Karapınar), Karapınar Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 1997, s. 121.

⁹⁵ KÜÇÜKDAĞ, *Karapınar*, s. 121.

⁹⁶ Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türki*, s. 792.

⁹⁷ KÜÇÜKDAĞ, *Karapınar*, s. 121.

⁹⁸ DEVELLİOĞLU, *aynı eser*, s. 841.

⁹⁹ DEVELLİOĞLU, *aynı eser*, s. 1072.

görevlendirilmeleri, hangi şartlarla çalıştıkları ile ilgili kayıtlardan Seyyid Harun Camii kısmında detaylarıyla bahsedilecektir.

3.4. EĞİTİM İLE İLGİLİ GÖREVLİLER

Müdrerris, muallim-i sıbyan, dersiâm ve mu'id bu bölümde işlenecek kişilerdir.

3.4.1. Müdrerris

Osmanlı Devleti'nde ilmiye sınıfından gelen ve eğitim-öğretim kurumlarında ders veren kimselere müdrerris denirdi. Müdrerris, Arapça "tedris" kökünden türetilmiştir.

Türk tarihinde ilk müdrerrisler Büyük Selçuklu Devleti'nde Nizamiye Medreseleri'nde eğitim verenlerdir¹⁰⁰. Osmanlı Devleti'nin kurulmasından hemen sonra ilk medrese İznik'te Orhan Bey tarafından (1324- 1362) 1330'da kurulmuştur. Buraya ilk müdrerris olarak Kayserili Davut atanmıştır¹⁰¹.

Osmanlı medreselerinde eğitim- öğretim faaliyetlerinde bulunmak isteyen kimseler medrese eğitimini tamamladıktan sonra icazetini alarak müdrerris olma hakkını kazanır, Anadolu'da hizmet verecekse Anadolu Kazaskeri'ne, Rumeli'de hizmet verecekse Rumeli Kazaskeri'ne müracaat eder; padişahın beratıyla çalışacağı medreseye tayin edilirdi. Ayrıca müdrerrislerin atamaları şeyhülislamın arzı ile de yapılabilmekteydi¹⁰². Müdrerrisler ücretlerini günlük olarak atandığı medresenin vakfından alırlardı¹⁰³. Müdrerrislerin yevmiyeleri onların derecelerini belli ederken aynı zamanda medresenin de derecelendirilmesi müdrerrisin yevmiyesine bağlanmaktaydı¹⁰⁴.

3.4.2. Muallim-i Sıbyan

Devletlerin temellerinin güçlü olmasında yeni nesillerin iyi eğitilmiş olması yatmaktadır. Osmanlı Devleti bu meselenin önemini fark ettiği için kuruluştan itibaren

¹⁰⁰ Osman TURAN, *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi*, I, 12. baskı, İstanbul 1999, s. 175; PAKALIN, *aynı eser*, s. 598.

¹⁰¹ KÜÇÜKDAĞ, *Makaleler*, s.123; Caner ARABACI, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri (1900-1924)*, Konya Ticaret Odası Kültür Yay. Konya 1998, s. 116.

¹⁰² UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 185; BALTACI, *aynı eser*, s. 26.

¹⁰³ Fahri UNAN, "Osmanlılarda Medrese Eğitimi", *Osmanlı*, VI, s.151. *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

¹⁰⁴ ARABACI, *aynı eser*, s. 116; BALTACI, *aynı eser*, s. 30.

ilköğretim düzeyinde eğitim ve öğretime önem vermiştir. Bu amaçla medreselere öğrenci hazırlayan sıbyan mektepleri hemen her mahallede cami ve mescitlerin bitişiğine kurulmuş, buradaki öğrencilerin yetiştirilmesi için muallimler atanmıştır. Mektep olmayan köylerde bu hizmetin bazen cami ve mescitlerde imam tarafından verildiği de olmuştur¹⁰⁵.

3.4.3. Dersiâm

“*Umuma, halka açık ders veren*” anlamına gelen dersiam¹⁰⁶, medrese öğrencisi başta olmak üzere, ilim öğrenmek isteyenlere camide ders okutan müderrislere denirdi. Dersiam, medreseyi bitiren ve sınav sonucu medrese öğrencisine ders okutma hakkını kazanan kimse olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁷.

Buna göre dersiâm, sadece “*talebe-i ulum*” adı verilen medrese talebesine ders verme hakkına sahip müderrisler olmaktadır¹⁰⁸. Kurala göre, bir kişinin dersiâm olabilmesi için okunması gereken ilimleri medresede bitirip icazet aldıktan sonra imtihanla ehliyetini ispat etmesi gerekirdi. Bunun için dersiam olmak isteyen medrese mezunları, senede bir defada kurulan jüriye başvuruda bulunarak medreselerde imtihana girerlerdi. Sınavı kazananlar buna göre atanırlardı¹⁰⁹.

Taşrada dersiâmların ücretleri devlet hazinesinden değil, hayırseverlerin kurdukları vakıfların gelirleri ile karşılanır; kadro tahsisi de buna göre belirlenirdi. Bu sebeple büyük camilerin hemen hepsinde birden fazla dersiam görev yapabiliyordu. Dersiâmların ücretlerinde de standart bir uygulama olmayıp, birbirinden farklı idi. Bu duruma muhtemelen caminin büyüklüğü ve ders takip eden kişi sayısı ile vakıf tahsis edenin varlık durumu etki ediyordu.

¹⁰⁵ Cahit BALTACI, “Osmanlılarda Mektep”, *DİA*, XXIX, İstanbul 2005, s. 5.

¹⁰⁶ Mehmet İPŞİRLİ, “Dersiam”, *DİA*, IX, İstanbul 1994, s. 185.

¹⁰⁷ Mithat SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, İstanbul 1986, s. 83.

¹⁰⁸ Hüseyin HATEMİ, *19. Yüzyıl'da Medreseler, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, II, İstanbul 1985, s.505.

¹⁰⁹ PAKALIN, *aynı eser*, s.427- 428; İPŞİRLİ, *aynı yer*.

3.4.4. Halife (Muid)

Muidler medrese talebelerinin yeni danişmentlerin dzenini ile ilgilenir; ayrıca mūderrisin okuttuğu dersin tekrarıyla meşgul olurlardı. Muidler danişmentlerin en liyakatlıları arasından seçilirlerdi¹¹⁰.

3.5. TEMİZLİKLE İLGİLİ GÖREVLİLER

3.5.1. Ferraş

Ferraş, camilere halıların ve kilimlerin açılmasından, toplanmasından ve temizlenmesinden sorumlu olan görevliydi. Ayrıca imarethanede misafirlerin kaldıkları yerlerin temizliğini de yapardı¹¹¹.

3.5.2. Çırağdar

Çırağ; fitil, kandil ve mum anlamlarına gelen bir kelimedir¹¹². Çırağdarın camideki görevi kandil veya mumları akşam, yatsı, ve sabah namazlarında yakıp söndürmekle birlikte bakımlarını da yapmaktı¹¹³.

¹¹⁰ UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 7; BALTACI, *aynı eser*, s. 33.

¹¹¹ KÜÇÜKDAĞ, *Karapınar*, s. 123.

¹¹² DEVELLİOĞLU, *aynı eser*, s. 158.

¹¹³ TEMEL, *aynı tez*, s.39.

4. BÖLÜM

MABETLER

İlk insan Hz. Adem'den itibaren insanoğlu Allah'a inanma ve bu inancı gereği olarak da ona ibadet etme ihtiyacı hissetmiştir. Daha güvenli ve huzurlu ibadet edebilmek için de mabetlere ihtiyaç duyulmuş ve her topluluk kendi inanç sistemine göre mabetler inşa etmiştir. Bu bölümde kaynaklarda yer alan mabetler hakkında bilgi verilecektir.

4.1. CAMİLER VE MESCİTLER

Cami kelimesi Arapça “*cem*” kökünden türetilmiş olup; toplayan, bir araya getiren anlamında, içinde cuma namazı kılınan ve hatibin hutbe okuduğu minber bulunan mabetler için kullanılmaktadır¹¹⁴. Daha İslam'ın ilk yıllarından itibaren Müslümanların toplanma yerleri camileri olmuştur. Cami ve mescitlerden, hükümet konağı, mahkeme, misafirhane, genel eğitim ve konferans yeri olarak da yararlanılmıştır¹¹⁵. Türk- İslam şehirlerinde camiler aynı zamanda ticaret ve sosyal yaşamın da çevresinde yoğunlaştığı mekânlar olmuştur.

Selçuklu ve Osmanlı şehirlerinde ticari faaliyetin büyük bir kısmı şehir merkezinde bulunan Ulu Camii'nin etrafında toplanmıştı¹¹⁶. Bu durum toplum yapısının da gereğidir. Zira şehirde oturan insanların rahat ve kolayca ihtiyaçlarını temin edebilecekleri ve satıcıların da mallarını satabilecekleri yer, şehrin kenarı değil çekirdeği durumundaki caminin çevresidir. Şu halde şehir merkezinde yer alan büyük cami, halkı çekici bir özelliğe sahiptir. Ticari faaliyetlerin şehrin çekirdek kısmında yoğunlaşmasının en önemli sebebi de budur. Dinsel merkezlere yakın yerlerde çarşı ve pazarlar kurulması, cami ve çevresinde toplanan halkın alışverişi sürekli canlı tutacağı düşüncesinin bir sonucudur. Ayrıca cuma namazı için çevre mahalle ve köylerden gelen

¹¹⁴Nebi BOZKURT, “Cami”, DİA, VII, (İstanbul 1993), s. 49.

¹¹⁵ Feridun EMECEN, “Osmanlılar'da Yerleşik Hayat Şehirliler ve Köylüler”, *Osmanlı*, V, s. 93

¹¹⁶ ERGENÇ, *aynı makale*, s. 308.

insanlarla camiler dolardı¹¹⁷. Bu nedenle caminin hemen yanında çarşılar ve hanlar yer alırdı. Bu durumda camiler kasaba ve şehirlerin çekirdeğini oluşturan önemli birer sosyal mekandır¹¹⁸.

Küçük ve orta büyüklükteki Osmanlı kentlerinde diğerlerinden minarelerinin bir veya iki şerefeli oluşu ile ayrılan tek bir cuma camii bulunurdu¹¹⁹. Bunlara aynı zamanda *Ulu Cami* de denirdi. Çevre köylerden insanlar sadece cumada değil bayram gibi önemli günlerde de buraya gelirlerdi. Bazen geniş bir alan olduğu için cuma ve bayram namazlarının musallada kılındığı da görülmüştür. Genellikle musallada namaz kıldırın imam ve hatip ulu cami imam ve hatibidir.

Osmanlı döneminden önce kalan camiler genel olarak hükümdar ve ailesi tarafından yaptırılmışlardır. Bu nedenle Selçuklu döneminden kalan camilerin sayısı azdı. Nüfus artışına paralel olarak ibadethanelerin sayısı artmıştır. Osmanlı döneminde halktan da cami yaptıranların olması cami sayısının artmasında etkili olmuştur. Bazı mescitler ise hükümdardan alınan izin ile minber konularak camiye dönüştürülmüşlerdir¹²⁰. Zilkade 1206/ Haziran 1792¹²¹ tarihinde Gökçeüyük Köyü Ozan Dede Mescidi Hasan bin Hasip tarafından camiye dönüştürülen mescitlerden biridir.

Diğer bir dinî kurum olan mescit ise; Arapça'da eğilmek, tevazu ile alını yere koymak manasına gelen “*sücut*” kökünden secde edilen yer anlamında bir mekan ismidir¹²². Müslümanların ibadethanelerinin en küçüğü olan ve içinde minberi bulunmayan yani cuma namazı kılınmayan mahalle aralarında, sadece beş vakit namazın da eda edildiği mabetlerdir¹²³. Mahalle aralarında başka medrese, zaviye ve esnaf çarşılarında da mescitler vardı. Selçuklu döneminde küçük ve kare planlı iken Osmanlı döneminde ise bir plan bütünlüğü bulunmamaktadır¹²⁴. Selçuklu ve Osmanlı

¹¹⁷ ERGENÇ, *aynı makale*, s. 319- 320.

¹¹⁸ H.Sadi SELEN, “16. ve 17. Yüzyıllarda Anadolu'nun Köy ve Küçük Şehir Hayatı”, *Türk Tarih Kongresi, III*, (Ankara 1948), s. 595.

¹¹⁹ FARAQHI, *Kentlerde Toplumsal Yaşam*, s. 700.

¹²⁰ KÜÇÜKDAĞ, *aynı tez*, s. 33.

¹²¹ *V.A.D. no. 548*, vr. 60b.

¹²² ÖNKAL, *aynı makale*, s. 46.

¹²³ Yusuf KÜÇÜKDAĞ, *Armutlu*, Kombassan Matbaası, Konya 1996, s. 28.

¹²⁴ KÜÇÜKDAĞ, *aynı tez*, s. 38.

dönemlerinde, Konya ve çevresinde hemen her köyde bir, bazı mahallelerde bir bazılarında ise birden fazla mescit bulunmaktadır.

Seydişehir’de hayırseverler tarafından mahallelerde mescit inşa ettirildiği belgelerden anlaşılmaktadır. Bütün mescitler hayırseverler tarafından halkın kendi imkânlarıyla hayır amaçlı yapılmıştır. Ayrıca bu mahallelerde yer alan mescitlerin hemen yanında eğitim- öğretim için mekteplerde bulunmaktaydı. Aşağıda bunlarla ilgili kayıtlar verilecektir.

Mescitlerde çalışanların ücretleri vakıf tarafından belirlenen kurallar dahilinde ödenirdi. Mescit atamaları mütevellî ve kadı arzı ile verilen beratlarla olup bir düzensizlik söz konusu değildi. Mescitler genelde yaptıranın ismi ile birlikte anılırken ismi açık olarak belirtilmeyenler ise hangi mahallenin sınırları içindeyse oranın ismi ile anılmıştır. Aşağıda Seydişehir’deki cami ve mescitler ayrı bölümler halinde incelenecektir.

4.1.1. Merkez Mahalle Camileri Ve Mescitleri

Merkeze dair belgelerde rastlanılan bütün kayıtlar bu bölüme alındı. Alfabetik sıraya göre mahalleler incelendi. Yalnız tek kaydı olan cami ve mescitler tablo halinde “*Diğer Camiler Ve Mescitler*” bölümünde gösterilmiştir¹²⁵.

4.1.1.1. Alaylar Mahallesi

Alaylar Mahallesi olarak bilinen mahallenin XV. ve XVI. yüzyıl Osmanlı belgelerinde adı açıkça geçmemesine rağmen Şeyh Ahmet Alaî ve ailesinin ikamet ettiği mahalle olduğu kabul edilmelidir. Alaylar Mahallesi’nin asıl doğru adının *Alaîyyeliler Mahallesi* olmalıdır. Alaîyyeliler kelimesi zamanla Alaylar’a dönüşmüştür. Alaylar Mahallesi’nde bulunan Alaylar Mescidi adında bir mescit vardır. Bu mescit muhtemelen Seyh Ahmet Alaî ve onun neslinden gelenlere ait olmalıdır¹²⁶. Bu mescit dışında belgelerde bu mahalleye dair Abdülaziz Ağa Camii, Abdülgani Camii, Emirler Camii, Abdüllatif Efendi Mescidi, Abdünnebi Efendi Mescidi, Alaaddin Mescidi,

¹²⁵ Mahallelerin günümüzdeki isim ve sınırları için Seydişehir Belediyesi’nden bilgi alınmıştır.

¹²⁶ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 183.

Beğler Mescidi, Hacı Abdi Mescidi, Hacı Mustafa Mescidi, Hüdaverdi Mescidi, Kitablıoğlu Mescidi, Mahmut Efendi Mescidi kayıtlarına rastlanmıştır.

4.1.1.1.1. Abdülaziz Ağa Camii

Alaylar Mahallesinde bulunan bu cami Abdülaziz Ağa tarafından muhtemelen XVIII. Yüzyılın başlarında yaptırılmıştır. Bu hakkındaki Safer 1116/Haziran 1704¹²⁷ tarihli ilk belgede imam Mahmut'un ölümü üzerine yerine iki akçe ile oğlu imam olarak atanmıştır. Aynı tarihte yarım akçe ücretle sermahfellik görevine Mustafa getirilmiştir¹²⁸.

Cemaziye'l-evvel 1138/Ocak 1726¹²⁹ tarihli diğer belgede camide hatiplik görevini yürüten Ahmet'in beratını kaybetmesinden dolayı beratının yenilendiğinden bahsedilmektedir. Cemaziye'l-evvel 1144/Kasım 1731 tarihinde hatip Ahmet'in vefatı üzerine onun yerine oğlu Seyyid Himmet getirilmiştir.

Bu tarihten sonra III. Mustafa'nın tahta geçtiği H. 1171/M. 1757 tarihine kadar atama kaydına rastlanmamıştır. Ancak yeni padişahla birlikte yeni atamalarında yapıldığı anlaşılmaktadır. Recep 1171/Mart 1757¹³⁰ tarihli belgede hatip İbrahim Halife'nin vefatı üzerine yerine oğlu Süleyman Halife getirilmiştir. Ancak Süleyman Halife'nin bu görevi yürütemeyecek kadar küçük yaşta olması üzerine Muharrem 1773/Ağustos 1759¹³¹ tarihinde önce Abdülkerim hatiplik görevini üzerine almış, daha sonra onun bu görevi terk etmesi üzerine Hasan Halife bu göreve getirilmiştir. Daha sonra Safer 1179/Temmuz 1765¹³² tarihli belgede Hasan Halife'nin hatiplik görevi yanında imamlık görevini de üstlendiği anlaşılmaktadır. Hasan Halife'den sonra ise bu göreve Hafız Seyyid Hüseyin getirilmiştir¹³³. Hafız Seyyid Hüseyin bu görevini Recep 1215/Kasım 1800¹³⁴e kadar devam ettirmiştir. Bu tarihten sonra göreve Mehmet Said

¹²⁷ V.A.D. no. 1160, vr. 9a.

¹²⁸ V.A.D. no. 1160, vr. 9a.

¹²⁹ V.A.D. no. 1091, vr. 29b.

¹³⁰ V.A.D. no. 55, vr. 84a.

¹³¹ V.A.D. no. 56, vr. 85a.

¹³² V.A.D. no.1117, vr. 66a.

¹³³ V.A.D. no. 1117, vr. 66a.

¹³⁴ V.A.D. no. 544, vr. 14a.

Halife getirilmiştir. Mehmet Said Halife'nin Recep 1243/Ocak 1828¹³⁵ tarihinde çocuksuz vefatı üzerine kardeşi Seyyid Hafız Mustafa göreve getirilmiştir.

Abdülaziz Ağa Camii ile ilgili olarak imam ve hatip atamalarından başka müezzin ve müteveli atamalarının da yapıldığı görülmüştür. Şevval 1183/Ocak 1770¹³⁶ tarihli atama kaydına göre ilk müezzin ataması olarak Molla Yusuf'un atandığı anlaşılmaktadır. Yine aynı tarihte cami harap olduğundan Seyyid Hacı Ahmet tamir ettirmiştir. Seyyid Hacı Ahmet caminin ihtiyaçları için bir vakıf kurmuş, bu vakfın işleyişini de bizzat kendisi takip etmiştir¹³⁷. Molla Yusuf'tan sonra ise bu görevi oğulları Ali ve Mustafa ortaklaşa yürütmüşlerdir¹³⁸. Ali'nin kardeşiyle ortak yürüttüğü bu görev Ramazan 1223/Ekim 1808¹³⁹,de Ali'nin ölümü üzerine kardeşi Mustafa tarafından yürütölmeye başlanmıştır.Cemaziye'l-Âhir 1239/Şubat 1824¹⁴⁰,te Mustafa'nın vefatından sonra bu görev oğlu Seyyid Mustafa tarafından devam ettirilmiştir.

4.1.1.1.2. Emirler Camii

Alaylar Mahallesi'ndeki bu caminin Emir Halife tarafından XVII. yüzyılın sonlarında inşa edilmiş olmalıdır. Bu camiye ilk belge Recep 1111/Aralık 1699¹⁴¹ tarihine aittir. Bu tarihte imam ve cuma günleri müezzinlik görevini de yürüten İsmail'in vefatı üzerine Ali meccanen bu göreve getirilmiştir. Şevval 1111/Mart 1700¹⁴²,de ise Abdülkadir günlük dört akçe ile göreve getirilmiştir. Rebî'ü'l-evvel 1117/Haziran 1705¹⁴³ tarihinde Abdülkadir'in beratı yenilenmiştir.

Emir Camii'nin Zi'l-ka'de 1140/Haziran 1728¹⁴⁴ tarihli kaydında Molla Mustafa'nın vefatından sonra hatiplik görevine günlük iki akçe ile Molla Hasan

¹³⁵ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

¹³⁶ *V.A.D. no. 1037, vr. 30a.*

¹³⁷ *V.A.D. no. 1037, vr. 30a.*

¹³⁸ *V.A.D. no. 544, vr. 14a.*

¹³⁹ *V.A.D. no. 567, vr. 58a.*

¹⁴⁰ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

¹⁴¹ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

¹⁴² *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

¹⁴³ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

¹⁴⁴ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

getirilmiştir. Zilhicce 1143/ Haziran 1731¹⁴⁵ tarihli diğer belgede Molla Hasan herhangi bir sebep yokken bu göreve gelmek isteyen Mehmet tarafından zorla azlettirilmiş, ancak Mehmet'in şehir dışındaki hayvanlarının ölümü üzerine onların bakımıyla uğraşmak için şehir dışına çıkmasıyla, bu görev tekrar Hasan Halife'ye verilmiştir. Ramazan 1170/Haziran 1757¹⁴⁶ yılında III. Mustafa'nın tahta çıkmasından sonra Hasan Halife'nin de beratı yenilenmiştir. Ancak Muharrem 1174/Ağustos 1760¹⁴⁷, ta Hasan Halife kendi isteğiyle görevini oğlu Hüseyin Halife'ye bırakmıştır.

Safer 1202/Kasım 1787¹⁴⁸ tarihindeki son kayıta yapılan tüm atamalar özetle kaydedilmiştir.

4.1.1.1.3. Abdülatif Mescidi ve Muallimhanesi

Alaylar Mahallesi'nde bulunan bu mescit muhtemelen XVIII. yüzyıl başlarında yapılmıştır. Mescidin Abdülatif Efendi tarafından yapıldığı belirtilmektedir¹⁴⁹. Mescitle ilgili Muharrem 1144/ Temmuz 1731¹⁵⁰ tarihli ilk belgeye göre mescitte imam ve yanında bulunan muallimhanede muallim olan Seyyid Mustafa'nın işin gerektirdiği kriterlere sahip olmadığından yerine Molla Ömer'in getirildiği belirtilmiştir. Molla Ömer'in Recep 1169/Nisan 1756¹⁵¹ tarihinde vefatından sonra oğlu Abdülgani Halife'nin imam olması gerekirken, halk içerisinde Osman bu iş için uygun ve ehil olmamasına rağmen görevi ettirmek istemiştir. Ancak kadı görevi Abdülgani Halife'ye vermiştir. Abdülgani Efendi Muharrem 1175/Haziran 1761¹⁵², de kendi isteğiyle görevden çekilmiş, yerine Hasan Halife atanmıştır.

Safer 1184/Mayıs 1770¹⁵³, de imam Molla Hasan'a Ahmet ve Abdülmümin kardeşler tarafından günlük beş akçe bağlanarak görevine devam etmesi sağlanmıştır.

¹⁴⁵ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

¹⁴⁶ *V.A.D. no. 54, vr. 83b.*

¹⁴⁷ *V.A.D. no. 56, vr. 85a.*

¹⁴⁸ *V.A.D. no. 547, vr. 7b.*

¹⁴⁹ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

¹⁵⁰ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

¹⁵¹ *V.A.D. no. 54, vr. 83a.*

¹⁵² *V.A.D. no. 56, vr. 85b.*

¹⁵³ *V.A.D. no. 1037, vr.30a.*

Bu mescitle ilgili Şaban 1198/Haziran 1784¹⁵⁴ tarihli son kayıtta yapılan atamalar özetlenmiştir.

4.1.1.1.4. Abdünnebi Efendi Mescidi

Alaylar Mahallesi'ndeki bu mescit Abdünnebi Efendi tarafından XVIII yüzyılın başlarında yapılmış olmalıdır. Rebiü'l-Evvel 1117/Haziran 1705¹⁵⁵ tarihli ilk kayıtta imam Hüseyin'in sabah ve ikindi namazlarında imamlık yapacağı belirtilmektedir. Recep 1142/Ocak 1730¹⁵⁶ tarihli belgede imam Mehmet'in görevden alınmasına bir gerekçe yokken Hasan zorla bu görevi almak istemiş ancak görev Mehmet'e verilmiştir.

Günümüze kadar ulaşamayan bu mescide ilişkin son kayıtta ise imam Hüseyin'in çocuksuz ölmesi üzerine görevini Ali Halife'nin üstlendiği belirtilmektedir¹⁵⁷.

4.1.1.1.5. Alaaddin Mescidi

Alaylar Mahallesi'nde bulunan bu mescidin kim tarafından ne zaman yapıldığı kayıtlarda geçmemektedir. Ancak mescide ismini veren Alaaddin tarafından yaptırılmış olabilir. Zilkade 1123/Aralık 1711¹⁵⁸ tarihli ilk kayda göre mescitte imam olmadığı için Ömer Halife'ye bu görevin verildiği belirtilmektedir. Bu tarihten sonra uzun bir süre atama kaydına rastlanmamaktadır. Recep 1165/Mayıs 1752¹⁵⁹ tarihli belgede Ömer'in vefatından sonra Abdurrahman'ın göreve atandığı anlaşılmaktadır. Onun da vefatından sonra büyük oğlu Osman bu görevi devam ettirmiştir. Bu mescitle ilgili Safer 1169/Aralık 1755¹⁶⁰ tarihli son kayıtta Osman'ın beratının yenilendiği anlatılmaktadır. Günümüzde kullanılmayan zamanla yok olan mescitlerden biridir.

¹⁵⁴ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

¹⁵⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

¹⁵⁶ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

¹⁵⁷ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

¹⁵⁸ *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

¹⁵⁹ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

¹⁶⁰ *V.A.D. no. 53, vr. 83a.*

4.1.1.1.6. Alaylar Mescidi

Bu bölgeye XIV. yüzyıl başlarında yerleşen Şeyh Ahmet Alaî ve ailesine ait olan bu mescit muhtemelen XIV. yüzyılda yapılmış olmalıdır. Alaylar Mahallesi'nde bulunan bu mescide ait ilk kayıt Zilhicce 1140/Temmuz 1728¹⁶¹ tarihine aittir. Bu tarihte imamlık ve muallimlik görevlerini bir arada tutan Seyyid İbrahim'den sonra oğlunun bu görevi devam ettirdiği anlatılmaktadır. Sultan III.Osman'ın tahta geçmesinden sonra Safer 1169/Aralık 1755¹⁶²'te Seyyid Mustafa'nın eski beratı yenilenmiştir.

Bu mescitle ilgili son kayıta günlük iki akçe ile imamlık görevindeki Ahmet'in ehil olmadığı düşünülerek görevden alındığı, yerine İbrahim'in getirildiği belirtilmiştir¹⁶³.

4.1.1.1.7. Beğler Mescidi

Beğler Mescidi'nin kim tarafından ve ne zaman yaptırıldığına dair belgelerde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Şevval 1142/Nisan 1730¹⁶⁴ tarihli ilk belgede günlük bir akçe ile imamlık görevindeki Bademli Mehmet'ten sonra yerine Hafız Abdülmümin'in atandığı belirtilmektedir.

Muharrem 1144/Temmuz 1731¹⁶⁵ tarihli diğer bir belgede günlük bir akçe ile imam olan Abdurrahman Halife'nin azline gerek yokken Abdurrahman adlı kişi tarafından Abdurrahman Halife'nin babasına berat çıkarılarak tekrar imam olmasını sağladığı anlatılmaktadır.

Beğler Mescidi ile ilgili Cemaziye'l- ahir 1146/Aralık 1733¹⁶⁶ tarihindeki son kayıta mescidin imamlığını ve mütevelliliğini yürüten Mehmet'in öldüğü yerine oğlu Abdurrahman verken Sarrac Mustafa'nın imamlık ve mütevelliliği üzerine aldığı ancak görevlerin tekrar Molla Abdurrahman'a verildiği anlatılmaktadır.

¹⁶¹ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

¹⁶² *V.A.D. no. 53, vr. 83a.*

¹⁶³ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

¹⁶⁴ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

¹⁶⁵ *V.A.D. no. 1088, vr. 57b.*

¹⁶⁶ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

4.1.1.1.8. Hüdavirdi Mescidi

Hüdavirdi Mescidi'nin Hacı Hüdavirdi Efendi tarafından XVIII. yüzyıl başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Mescitle ilgili ilk kayıta günlük yarım akçe ile imamlık görevini yürüten İsa'nın ölümünden sonra yerine Mustafa'nın imam olarak atandığı belirtilmektedir¹⁶⁷. İmam Mustafa'dan sonra Şaban 1123/ Eylül 1711¹⁶⁸ tarihinde yeni bir beratla İbrahim bu göreve atanmıştır.

Rebiü'l-Evvel 1138/Kasım 1725¹⁶⁹ tarihli diğer belgede ise mescidin her türlü günlük işleriyle ilgilenen ayrıca mütevellilik görevini de yürüten Mansur Dede'nin ölümünden sonra Hacı İbrahim'in bu göreve getirildiği belirtilmektedir. Bu atamadan sonra Cemaziye'l-Âhir 1165/ Nisan 1752¹⁷⁰ tarihine kadar herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Cemaziye'l-Âhir 1165/Nisan 1752¹⁷¹ tarihindeki atama kaydına göre günlük yarım akçe ile imamlık yapan İbrahim'in ölümünden sonra bu göreve Seyyid Mustafa'nın atandığı belirtilmektedir. Mescitle ilgili son kayıta ise Rebiü'l-Evvel 1171/Kasım 1757¹⁷² tarihinde Seyyid Mustafa'nın kendi isteğiyle görevi Ömer Halife'ye bıraktığı belirtilmektedir.

Hüdavirdi Mescidi günümüze kadar varlığını devam ettiren Seydişehir'deki nadir mescitlerden biridir. Dikdörtgen planlı, üzeri çatı örtülü, altlı üstlü pencereleri kemerli olan bu ibadethane günümüzde Hüdaverdi Camii olarak kullanılmaktadır. (Fot.5)

4.1.1.1.9. Mahmut Efendi Mescidi

Hacı Mahmut Efendi tarafından yaptırıldı için mescide onun ismi verilmiştir. Mescide ait ilk kayda bakıldığında mescidin XVIII. yüzyıl başlarında yapıldığı tahmin edilebilir. Mescidi ait Cemaziye'l-evvel 1138/Ocak 1726¹⁷³ tarihli ilk kayıta hem Mahmut Efendi Mescidi'nin hem de Arasta Çarşısı Mescidi'nin imamlığını yürüten imam Mustafa'nın ölümünden sonra yerine oğlu Hasan Halife'nin atandığı

¹⁶⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

¹⁶⁸ *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

¹⁶⁹ *V.A.D. no. 1091, vr. 29b.*

¹⁷⁰ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

¹⁷¹ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

¹⁷² *V.A.D. no. 55, vr. 84a.*

¹⁷³ *V.A.D. no. 1091, vr, 29b.*

belirtilmektedir. Hasan Halife'nin de ölümünden sonra yerine kardeşi Abdülhalim Halife bu göreve atanmıştır¹⁷⁴.

4.1.1.2. Bazar Kapusu Mahallesi

4.1.1.2.1. Seyyid Harun Veli Mescidi

Bazar Kapusu Mahallesi'nde yer almaktadır. Seyyid Harun Veli Hazretlerinin işaretiyle yaptırıldığı için mescide de onun ismi verilmiş olmalıdır. Mescide ait Zilhicce 1113/Nisan 1702¹⁷⁵ tarihli ilk kayda göre mescitte imam ve Ali Fakih Muallimhanesi'nde muallim olan Mehmet'in ölümü üzerine bu göreve oğlu Mustafa'nın getirildiği belirtilmektedir. Seyyid Harun Veli Mescidi ile ilgili bir diğer kayda göre günlük bir akçe ile imamlık yapan Mustafa'nın beratı I. Mahmut'un H. 1143/M. 1730 yılında tahta geçmesinden sonra yenilenmiştir¹⁷⁶. İmam Hacı Mustafa'nın vefatından sonra yerine oğlu Ahmet geçmiştir¹⁷⁷. Ahmet'in de Cemaziye'l-evvel 1152/Ağustos 1739¹⁷⁸ tarihinde ölümüyle birlikte yerine oğlu Hüseyin Halife imam olarak atanmıştır. H. 1167/M. 1754 yılında III. Osman'ın tahta çıkmasından sonra Hüseyin Halife'nin beratı da yenilenmiştir¹⁷⁹.

Seyyid Harun Veli Mescidi ile ilgili tespit edilen son belgede ise mescit ve muallimhanenin mütevellilik görevinin Mahmut'a verildiği belirtilmiştir¹⁸⁰.

4.1.1.3. Berülü Mahallesi

4.1.1.3.1. Hayyamzade Camii

Berülü Mahallesi'nde yer alan bu cami Hayyamzade tarafından muhtemelen XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıldı. Camiye ait tek kayda göre Safer 1137/Ekim 1724¹⁸¹ tarihinde günlük iki akçe ile müezzinlik görevini yürüten Ahmet'in yerine Ömer'in atandığı belirtilmektedir.

¹⁷⁴ *V.A.D. no. 1088, vr. 57b.*

¹⁷⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 8b.*

¹⁷⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

¹⁷⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

¹⁷⁸ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

¹⁷⁹ *V.A.D. no. 53, vr. 83a.*

¹⁸⁰ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

¹⁸¹ *V.A.D. no. 1119, vr. 50a.*

4.1.1.3.2. Siyamizâde Camii

Siyamizade Camii, Berülü Mahallesi kayıtlarında geçen ikinci camidir. Cami XVIII. yüzyılın ortalarına doğru Siyamizade tarafından yaptırılmış olmalıdır. Siyamizade Camii'ne ait tespit edilen tek kayda göre Safer 1152/Mayıs 1739¹⁸² tarihinde günlük akçe ile babası imam Ahmet'in yanında müezzinlik yapan Mehmet kendi rızasıyla görevden ayrılmış yerine İbrahim göreve getirilmiştir.

4.1.1.4. Cami-i Cedid Mahallesi

Cami-i Cedid Mahallesi ismini içinde yer alan eski büyük bir camiden almıştır. Ancak bu cami zaman içerisinde yıkılmış mahallenin ismi bu camiden hatıra olarak kalmıştır. Cami-i Cedid Mahallesi günümüzde de aynı adla Seydişehir'in merkez mahallelerinden biridir. Cami-i Cedid Mahallesi'nde; Cami-i Cedid Mahallesi Camii, Aydoğmuş Mescidi ve Medrese Mescidi olmak üzere üç adet ibadethane tespit edilmiştir. Aşağıda bunlarla ilgili kayıtlar verilmiştir.

4.1.1.4.1. Aydoğmuş Mescidi

Aydoğmuş Mescidi, mahalleli hayırseverler tarafından XVIII. yüzyıl başlarında yaptırılmış olmalıdır. Aydoğmuş Mescidi'ne ilişkin tespit edilen Zilhicce 1110/Mayıs 1699¹⁸³ tarihli ilk kayda göre imam Haram'ın ölümü üzerine Mehmet imam olarak atanmıştır. Daha sonra mescitte müezzine ihtiyaç duyularak H. 1115/M. 1703¹⁸⁴ tarihinde günlük bir akçe ile bu görev Halil Halife'ye verilmiştir.

Uzun bir süre atama Aydoğmuş Mescidi'ne atama yapılmamıştır. Cemaziye'l-Âhir 1150/ Eylül 1737¹⁸⁵ tarihinde ise imam Muhammet'in ölümü üzerine yerine büyük oğlu Molla Osman babasının görevine atanmıştır. III. Osman'ın H. 1167/M. 1754 tarihinde tahta çıkışından sonra Aydoğmuş Mescidi imamı Molla Osman'ın berati yenilenmiştir¹⁸⁶.

¹⁸² *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

¹⁸³ *V.A.D. no. 1140, vr. 162a.*

¹⁸⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

¹⁸⁵ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

¹⁸⁶ *V.A.D. no. 53, vr. 83a.*

Muharrem 1201/Ekim 1786¹⁸⁷ tarihli bir diğer atama kaydında ise imam Hüseyin öldükten sonra yerine oğlu Seyyid Mehmet babasının görevine atanmıştır. Seyyid Mehmet'in Şaban 1242/Şubat 1827¹⁸⁸'de çocuksuz ölmesi üzerine cemaat içerisinde Seyyid Şeyh Abdülaziz geçici olarak imamlığa atanmıştır. Zilhicce 1244/Haziran 1829¹⁸⁹ tarihinde ise Aydoğmuş Mescidi'ne Seyyid Hüseyin asil imam olarak atanmıştır.

4.1.1.4.2. Medrese Mescidi

Cami-i Cedid Mahallesi'nde bulunan Medrese Mescidi, mahallede bulunan medrese yakınlarında kurulduğu için bu ismi almış olmalıdır. Medrese Mescidi ile ilgili olarak tespit edilen ilk kayıta günlük yarım akçe ile imam olan Halil yerine Mehmet Halife'nin imam olarak atandığı belirtilmektedir¹⁹⁰. Mehmet ölünce yerine Abdülcelil atanmış¹⁹¹, Abdülcelil'in de Zilhicce 1168/Eylül 1755¹⁹² tarihinde ölmesi üzerine oğlu Mehmet Halife imam olarak atanmıştır. Mehmet Halife'nin Rebiü'l-Âhir 1202/Ocak 1788¹⁹³ tarihinde ölümünden sonra ise yerine Hafız Mehmet imam olarak atanmıştır. Bu atama Medrese Mescidi ilgili olarak tespit edilen son imam atamasıdır.

Medrese Mescidi ile ilgili tespit edilen tek müteveli atamasında ise günlük yarım akçe ile müteveli olan Abdülkerim'in ölümünden sonra yerine Mustafa'nın bu göreve getirildiği belirtilmektedir¹⁹⁴.

4.1.1.5. Debbağhane Mahallesi

Debbağhane Mahallesi adını içerisinde bulunan debbağhanelerden almış olmalıdır. Seydişehir'in eski mahallelerindedir. Günümüzde Tabakhane Mahallesi olarak varlığını devam ettirmektedir. Kayıtlarda Debbağhane Mahallesi'nde; Bazarbaşı Mescidi, Beğzade Mescidi, Debbağhane Mahallesi Mescidi, Dökerli Mescidi, Safaoğlu Mescidi olmak üzere beş adet mescit tespit edilmiştir. Aşağıda Bazarbaşı Mescidi'ne ait

¹⁸⁷ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

¹⁸⁸ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

¹⁸⁹ *V.A.D. no. 548, vr. 50b.*

¹⁹⁰ *V.A.D. no 1118, vr. 71b.*

¹⁹¹ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

¹⁹² *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

¹⁹³ *V.A.D. no. 547, vr. 7b.*

¹⁹⁴ *V.A.D. no. 1118, vr. 71a.*

kayıtlar incelenecektir. Diğer kayıtlar diğer mahalle camileri ve mescitleri başlığında incelenecektir.

4.1.1.5.1. Bazarbaşı Mescidi

Seydişehir'in en eski ibadethanelerinden biridir. Mescidin kim tarafından yapıldığı belli değildir. Ancak var olan kayıtlardan anlaşıldığına göre XVII. yüzyılın sonlarına doğru yapıldığı anlaşılmaktadır. Bazarbaşı mescidiyle ilgili en eski kayda göre Recep 1108/Ocak 1697¹⁹⁵ tarihinde günlük yarım akçe ile imam olan Mehmet'in imamlıkta yeterli olmaması göz önünde bulundurularak Şeyh Hüseyin onun yerine imam olarak atanmıştır. Daha sonra Şeyh Hüseyin'e mescit yakınlarındaki mektep ve çeşmenin de mütevelliliğinin verildiği Safer 1135/Kasım 1722¹⁹⁶ tarihli kayıta belirtilmektedir. Yine aynı tarihte Hüseyin'in vefatı üzerine bu göreve Mehmet Halife atanmıştır¹⁹⁷.

4.1.1.6. Değirmenci Mahallesi

Seydişehir'in en eski mahallelerinden biridir. Günümüzde de aynı adla varlığını sürdürmektedir. Belgelerde en fazla ismi geçen mahallelerden biridir. Değirmenci Mahallesi'nde çok sayıda ibadethane tespit edilmiştir. Bunlar; Abdi Çelebi Mescidi, Abdülgani Efendi Mescidi, Çaşad Hoca Mescidi, Değirmenci Mescidi, Derviş Çelebi Mescidi, Dökerli Mescidi, Dülgerler Mescidi, Gazanlı Ali Mescidi, Hacı Ahmet Mescidi, Hüseyin Halife Mescidi, Memiş Hoca Mescidi, Şasel Hoca Mescidi, Valkaralı Mescidi, Zedkûr Gölü Mescidi'dir. Aşağıda bu ibadethanelerle ilgili bazı kayıtlar incelenecektir.

4.1.1.6.1. Değirmenci Mahallesi Mescidi

Kayıtlarda Arasta Çarşısı yakınlarında işaret edilen Değirmenci Mahallesi Mescidi, mahalleli hayırseverler tarafından XVIII. yüzyıl başlarında yaptırılmış olmalıdır. Değirmenci Mahallesi'ne ait Rebiü'l-Âhir 1123/Mayıs 1711¹⁹⁸ tarihli ilk

¹⁹⁵ *V.A.D. no. 1140, vr. 162a.*

¹⁹⁶ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

¹⁹⁷ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

¹⁹⁸ *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

belgede imam Seyyid Mehmet'in ölümü üzerine Ahmet Halife'nin imamlık görevine atandığı belirtilmiştir.

Değirmenci Mahallesi'ne ait son kayıt Zilkade 1146/Nisan 1734¹⁹⁹ tarihine aittir. Bu tarihte mescidin tamiri ve diğer bakımları için bir mütevellî atamasının şart olduğu belirtilmiş ve bunun üzerine mescidin aynı zamanda imamı olan İsmail Halife'nin günlük yarım akçe ile beratı yenilenecek mescidin mütevellîsi olarak atanmıştır²⁰⁰. Değirmenci Mahallesi ile ilgili aynı tarihte yer alan bir diğer kayda göre mescidin mutasarrıflık görevinin Hacı Osman'dan sonra Ömer'e verildiği belirtilmiştir²⁰¹. Mescit halen ayaktadır. (Fot.2)

4.1.1.6.2. Derviş Çelebi Mescidi

Değirmenci Mahallesi'ndeki Derviş Çelebi Mescidi, mescide ismini veren Derviş Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Mescit muhtemelen XVII yüzyıl sonlarında yaptırılmış olmalıdır. Derviş Çelebi Mescidi'ne ait belgelerdeki H. 1114/M. 1702²⁰² tarihli ilk kayıta imamlık görevi verilen Ali'nin bu görevde yetersiz görülmesi üzerine görevden alınarak yerine Mahmut uygun görülerek imam olarak atanmıştır²⁰³. Zilhicce 1116/Nisan 1703²⁰⁴ tarihli bir diğer belgede ise günlük yarım akçe ile imam Mahmut'un beratının yenilendiği belirtilmiştir. Şaban 1118/Kasım 1706²⁰⁵ tarihinde ise imam Mahmut'un yevmiyesi günlük bir akçeye çıkarılarak beratı tekrar yenilenmiştir.

4.1.1.6.3. Dökerli Mescidi

Değirmenci Mahallesi'ndeki Dökerli Mescidi, hakkında mevcut belgelerden kim tarafından ve ne zaman yaptırıldığı hakkında bilgi edinilememiştir. Ancak belgelerdeki tarihlere bakıldığında XVIII. yüzyılda yapılmış olmalıdır. Dökerli Mescidi ile ilgili belgelerdeki ilk kayda göre Zilkade 1138/Temmuz 1726²⁰⁶, da günlük bir akçe ile imam İbrahim'den sonra yerine Mustafa Halife'nin imam olarak atandığı

¹⁹⁹ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

²⁰⁰ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

²⁰¹ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

²⁰² *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁰³ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁰⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

²⁰⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

²⁰⁶ *V.A.D. no. 1091, vr. 29b.*

belirtilmiştir. Mustafa Halife'nin bir süre sonra Seydişehir'den ayrılması üzerine yerine Osman Halife getirilmiştir²⁰⁷.

Muharrem 1149/Mayıs 1736²⁰⁸ tarihli bir diğer belgede günlük iki akçe ile imamlık yapan Ömer'in ölümü üzerine yerine Ahmet getirilmiştir. Bu tarihten sonra uzun bir süre atama kaydına rastlanmamıştır. Cemaziye'l-evvel 1179/Ekim 1765²⁰⁹ tarihli kayıttan ise imam Hafız Süleyman görevliken Mehmet zorla imamlık görevini ondan almış ve kendisine berat ettirmiştir.

Dökerli Mescidi ile ilgili belgelerdeki son kayıtlarda ise Seyyid Ahmet'in Safer 1200/ Aralık 1785²¹⁰ tarihinde ölümü üzerine yerine kardeşi Seyyid Hasan Halife imam olarak atanmıştır. Seyyid Hasan'ın Rebiü'l-Âhir 1241/Kasım 1825²¹¹ tarihinde beratını kaybetmesi üzerine beratı yenilenmiştir.

4.1.1.6.4. Dülgerler Mescidi

Dülger, eski dilde yapılarda kaba ağaç işlerini yapan kimselere denirdi. Muhtemelen bu mescit, yapılışında da emekleri olan dülgerler tarafından müştereken yaptırılmıştır. Mescit, XVIII. yüzyıl ortalarında yaptırılmış olmalıdır. Değirmenci Mahallesi'nde yer alan bu mescitle ilgili Hurufat Defterlerinde sadece bir kayda rastlanmıştır.

Rebiü'l-Evvel 1166/Şubat 1753²¹² tarihli bu kayda göre H. 1155/M. 1743 tarihinde yarım akçe ile imam olan Ahmet'in bu görevi, Rebiü'l-Evvel 1166/Şubat 1753 tarihine kadar sürdürdüğü onun ölümünden sonra yerine Süleyman Halife'nin atandığı belirtilmiştir.

4.1.1.6.5. Gazanlı Ali Mescidi

Değirmenci Mahallesi'nde bulunan Gazanlı Ali Mescidi, Gazanlı Ali tarafından muhtemelen XVIII. yüzyıl başlarında yaptırılmıştır. Gazanlı Ali Mescidi ile

²⁰⁷ *V.A.D. no. 1088, vr. 57b.*

²⁰⁸ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

²⁰⁹ *V.A.D. no. 1117, vr. 66a.*

²¹⁰ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

²¹¹ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

²¹² *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

ilgili belgelerdeki ilk kayıta yarım akçe ile imam olan Abdullah'tan boşalan imamlık görevine İbrahim'in getirildiği belirtilmiştir²¹³. İbrahim'in Rebiü'l-Evvel 1152/Haziran 1739²¹⁴ tarihinde ölümü üzerine yerine Mehmet Halife imam olarak atanmıştır. Mehmet Halife'nin de Safer 1174/Eylül 1760²¹⁵ tarihinde ölümü üzerine imamlık görevi oğullarına müştereken bırakılmıştır.

Bu tarihten sonra mescitle ilgili uzun bir süre atama kaydına rastlanmamıştır. Gazganlı Ali Mescidi ile ilgili belgelerdeki Cemaziye'l-Âhir 1239/Şubat 1824²¹⁶ tarihli son atama kaydına göre Hafız Osman'dan boşalan imamlık görevine mahalle sakinlerinden Süleyman atanmıştır.

4.1.1.6.6. Hacı Ahmet Mescidi

Hacı Ahmet tarafından XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yaptırıldı tahmin edilen Hacı Ahmet Mescidi'ne ait ilk atama kaydına göre mescidin imamı olmadığı belirtilmiş ve Abdülkadir imam olarak atanmıştır²¹⁷. Safer 1138/Ekim 1725²¹⁸,te imam Abdülkadir'in ölümü üzerine yerine kardeşi Abdülmümin Halife günlük bir akçe ile imam olarak atanmıştır.

I. Mahmut'un tahta çıktığı H. 1143/M. 1730 tarihinde Abdülmümin Halife'nin beratı da yenilenmiştir²¹⁹. Hacı Ahmet Mescidi'ne ait Safer 1172/Ekim 1758²²⁰ tarihinde III. Mustafa'nın tahta çıkışından bir sene sonra Abdülmümin Halife'nin beratı bir kez daha yenilenmiştir.

4.1.1.7. Hacı Seyyid Ali Mahallesi

Günümüzde de aynı adla varlığını sürdüren mahallede Abdülcebbar Mescidi, Eskil Mescidi, İbrahim Efendi Mescidi, Karılar Pazarı Mescidi olmak üzere üç adet ibadethane tespit edilmiştir. Aşağıda bu ibadethanelerle ilgili kayıtlar incelenecektir.

²¹³ *V.A.D. no. 1118, vr.69b.*

²¹⁴ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

²¹⁵ *V.A.D. no. 56, vr, 85a.*

²¹⁶ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

²¹⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

²¹⁸ *V.A.D. no. 1091, vr. 29b.*

²¹⁹ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

²²⁰ *V.A.D. no. 55, vr.84b.*

4.1.1.7.1. Eski İl Mescidi

Eski İl Mescidi'nin XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde mahalleli tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Mescitle ilgili Rebiü'l-Evvel 1136/Kasım 1723²²¹ tarihli ilk belgede günlük bir akçe ile imam olan Ali'nin ölümünden sonra yerine Seyyid Abdülkerim Efendi'nin imam olarak atandığı belirtilmektedir. Safer 1146/Temmuz 1733²²² tarihinde imam Seyyid Abdülkerim Efendi'nin ölümü üzerine oğlu Seyyid Abdurrahman Halife imam olarak atanmıştır. Ancak Seyyid Abdurrahman Halife henüz bir yıl dolmadan Muharrem 1147/Temmuz 1734²²³ tarihinde görevinden feragat etmiş, bunun üzerine yerine Hüseyin Halife imam olarak atanmıştır.

Eski İl Mescidi'ne uzun bir süre atama yapılmadığı tespit edilmiştir. Ancak Ramazan 1181/Ocak 1768²²⁴ tarihinde mescidin mütevellisi olmadığı için ihtiyaçtan dolayı Hattat Seyyid Hasan müteveli olarak atanmıştır. Daha sonra Hüseyin Halife'nin vefatından sonra imamlık görevi de Hattat Seyyid Hasan'a verilmiştir²²⁵. Hattat Seyyid Hasan'ın Şaban 1225/Eylül 1810²²⁶ tarihinde çocuksuz ölümünden sonra yerine kardeşi Seyyid Ali Halife imam olarak atanmıştır.

4.1.1.7.2. Hacı Seyyid Ali Mescidi

Hacı Seyyid Ali Mescidi, mahalleye de ismini veren Hacı Seyyid Ali tarafından XVII. yüzyıl sonlarında yaptırılmış olabilir. Mescide ait H. 1115/M. 1703²²⁷ tarihli ilk kayıta mescitte bir akçe ile imam olan Ali'nin ölümü üzerine yerine diğer Ali'nin imam olarak atandığı belirtilmektedir. Ancak Ali'nin atamasını kabul etmeyen Mustafa zorla imamlığı ele geçirmek istemiş, ancak Ali imamlıkta kalmıştır²²⁸.

²²¹ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

²²² *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

²²³ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

²²⁴ *V.A.D. no. 1117, vr. 66b.*

²²⁵ *V.A.D. no. 567, vr. 58a.*

²²⁶ *V.A.D. no. 567, vr. 58a.*

²²⁷ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²²⁸ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

Hacı Seyyid Ali Mescidi'ne ait bir diğ er atama kaydına göre Ramazan 1136/Mayıs 1724²²⁹ tarihinde Mehmet Halife ihtiyarladı ğ ından kendi rızasıyla imamlı ğ ı Hamza Halife'ye bırakmıştır.

Hacı Seyyid Ali Mescidi'ne ilişkin *Hurufat Defterleri*'ndeki son kayıтта ise imam Ali'nin vefatı üzerine ođ lu Hüseyn'in imam olması gerekirken, İbrahim imamlı ğ ı beratla kendi üzerine almıřtır²³⁰.

4.1.1.7.3. İbrahim Efendi Mescidi

Hacı Seyyid Ali Mahallesi'nde bulunan İbrahim Efendi Mescidi de birçok mescit gibi adını mescidi yaptıran İbrahim Efendi'den almıştır. İbrahim Efendi Mescidi ile ilgili Recep 1145/ Aralık 1732²³¹ tarihindeki ilk kayıтта imam İbrahim'in işinin ehli olmadı ğ ı, iyi hizmet edemedi ğ i ve imamlık hizmetini terk etmesi gibi nedenlerden dolayı Seyyid Hasib Halife'nin bir beratla imam olarak atandı ğ ı belirtilmiştir.

Mescitle ilgili Cemaziye'l-Âhir 1157/ Temmuz 1744²³² tarihli son kayıтта ise günlük bir akçe ile imam Seyyid Habil'in kendi rızasıyla imamlı ğ ı bir beratla Mehmet'e bıraktı ğ ı belirtilmiştir.

4.1.1.7.4. Karılar Bazarı Mescidi

Hacı Seyyid Ali Mahallesi'ndeki bu mescit ismini kuruldu ğ u yerden almıştır. Mescitle ilgili Zilhicce 1161/Kasım 1748²³³ tarihli ilk belgede günlük yarım akçe ile imam Mahmut'un ölümünden sonra yerine Hasan Halife'nin imam olarak atandı ğ ı belirtilmektedir.

Mescide uzun bir süre atama yapılmadıktan sonra Cemaziye'l-Âhir 1198/Nisan 1784²³⁴ tarihinde günlük yarım akçe ile imam olan Seyyid Ahmet öldükten sonra yerine

²²⁹ *V.A.D. no. 1119, vr. 50a.*

²³⁰ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

²³¹ *V.A.D. no. 1088, vr. 58a.*

²³² *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

²³³ *V.A.D. no. 1122, vr. 33b.*

²³⁴ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

Halil imam olarak atanmıştır. Molla Halil'in de Recep 1206/Şubat 1792²³⁵ tarihinde ölümünden sonra yerine Hasan bir beratla imamlığa atanmıştır.

4.1.1.8. Kızılcalar Mahallesi

Kızılcalar Mahallesi günümüze aynı adla gelmiş, varlığını korumuş mahallelerden biridir. Kızılcalar Mahallesi'nde Abdülhalim Mescidi, Atik Mescidi, Bük'a Mescidi, Hacı Sefer Mescidi, Kara Hatip Mescidi, Kızılcalar Mahallesi ve Seyyid Harun Veli Mescidi de dahil olmak üzere yedi adet ibadethane tespit edilmiştir. Kayıtları tespit edilen bu mescitlerden Abdülhalim Mescidi ve Kızılcalar Mescidi ile ilgili atama kayıtları aşağıda incelenecektir. Diğer kayıtlar, hakkında tek kayıt bulunan cami ve mescitler kısmında incelenecektir.

4.1.1.8.1. Abdülhalim Mescidi

Abdülhalim Mescidi, mescide adını veren Abdülhalim Efendi tarafından XVIII. yüzyıl başlarında yaptırılmış olmalıdır. Abdülhalim Mescidi ile ilgili Şevval 1117/Ocak 1706²³⁶ tarihli ilk kayda göre imam Abdürrahim ölünce yerine Abdülkadir imam olarak atanmıştır. Daha sonra mütevellilik görevinin de kendisine verildiği Abdülkadir'in elinden İsmail bu görevleri almaya çalışmış ancak Abdülkadir görevinde bırakılmıştır²³⁷.

Zilkade 1155/Aralık 1742²³⁸ tarihli diğer kayıta ise imam Seyyid Mehmet'in sevilmeyen bir insan olması sebebiyle yerine Seyyid Mustafa günlük iki akçe ile imam olarak atanmıştır. Bir yıl sonra Zilkade 1156/Aralık 1743²³⁹ tarihinde Seyyid Mustafa kendi isteğiyle görevi Halil Halife'ye bırakmıştır. Şaban 1157/Eylül 1744²⁴⁰ tarihinde Mehmet, imamlığı almak istemiş, ancak görev Halil Halife'de kalmıştır. Halil Halife'nin Şaban 1164/Haziran 1751²⁴¹ tarihinde görevden feragat etmesi üzerine yerine Abdülmümin Halife bu göreve getirilmiştir. III. Osman'ın tahta çıkışından iki sene

²³⁵ *V.A.D. no. 548, vr. 60a.*

²³⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

²³⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

²³⁸ *V.A.D. no. 1122, vr. 50b.*

²³⁹ *V.A.D. no. 1122, vr. 50b.*

²⁴⁰ *V.A.D. no. 1122, vr. 50b.*

²⁴¹ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

sonra Recep 1169/Nisan 1756²⁴² tarihinde Abdülmümin Halife'nin beratı da yenilenmiştir. Safer 1187/Nisan 1773²⁴³ tarihli son kayıta ise Abdülmümin Halife'nin iki yıl önce başka bir memlekete göç etmesi ve burada ölmesi üzerine boşalan imamlık koltuğuna Seyyid Mustafa'nın atandığı belirtilmektedir.

4.1.1.8.2. Kızılcalar Mescidi

Kızılcalar Mahallesi'nde bulunan bu mescit mahalleli hayırseverler tarafından XVII. yüzyılın sonlarına doğru yaptırılmış olmalıdır. Kızılcalar Mescidi ile ilgili tespit edilen Recep 1115/Kasım 1703²⁴⁴ tarihli ilk kayıta imam Abdurrahman'ın beratının III. Ahmet'in tahta geçmesiyle birlikte yenilendiği belirtilmektedir.

Safer 1135/Kasım 1722²⁴⁵ tarihinde Kızılcalar Mescidi vakfının mütevellisi olan Abdullah'ın vakıf mallarını gereksiz yere harcaması üzerine görevinden alındığı yerine günlük iki akçe ile Mustafa'nın bu göreve getirildiği belirtilmiştir.

Cemaziye'l-Âhir 1153/Ağustos 1740²⁴⁶ günlük bir akçe ile imam olan Abdullah'ın ölümü üzerine Mehmet bu göreve getirilmiştir. Kızılcalar Mescidi'ne ilişkin son kayıta ise; Şaban 1157/Eylül 1744²⁴⁷ tarihinde Halil, azline herhangi bir sebep yokken imam Mehmet Halife'nin elinden görevini almaya çalışmış ancak Mehmet Halife görevinde bırakılmıştır.

Kızılcalar Mescidi'nin bugünkü Kızılcalar Camii'nin yerinde olduğu tahmin edilmektedir.

4.1.1.9. Kiçi Kabu Mahallesi

Kiçi Kabu Mahallesi'ne ait tek bir kayda rastlanmıştır. Aşağıda incelenecektir.

²⁴² *V.A.D. no. 54, vr. 83a.*

²⁴³ *V.A.D. no. 1123, vr. 10a.*

²⁴⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

²⁴⁵ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

²⁴⁶ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

²⁴⁷ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

4.1.1.9.1. Seyyid Harun Veli Mescidi

Kiçi Kabu Mahallesi'nde Seyyid Harun Veli tarafından yaptırılan bu mescit ismini de ondan almıştır. Bu özelliği ile o yıllarda Seydişehir'in en eski ibadethanelerinden biri olma özelliğini taşımaktadır.

Mescide ilişkin ilk kayıta mescitte imamlık, müezzinlik ve mütevellilik görevlerini yapan Abdülkerim Halife'nin beratının yenilendiği belirtilmektedir²⁴⁸. Abdülkerim Halife'nin ölümü üzerine ise yerine oğlu Mehmet Halife atanmıştır²⁴⁹.

Mehmet Halife'nin Rebiü'l-Evvel 1109/Eylül 1697²⁵⁰ tarihinde ölümünden sonra Mustafa Halife imam ve müteveli olarak atanmıştır. Hurufat Defterlerinde incelenen mescitle ilgili son kayıta ise; Seyyid Harun Veli Mescidi'nin aynı zamanda mütevellisi de olan Şeyh Mustafa'nın ölümünden sonra bu göreve oğlu Seyyid Süleyman'ın atandığı belirtilmiştir²⁵¹.

4.1.1.10. Sofuhane Mahallesi

Sofuhane Mahallesi günümüzde de Seydişehir'in merkez mahallelerinden biri olarak varlığını devam ettirmektedir. Sofuhane Mahallesi ile ilgili kayıtlar aşağıda verilmiştir.

4.1.1.10.1. Sofuhane Camii

Sofuhane Mahallesi'nin bu tek camiine ilişkin hurufat defterlerindeki H. 1115/M. 1703²⁵² tarihli kayıttan bu caminin XVIII. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Bu tarihte caminin mütevellisi olmadığı görülerek Mahmut bu göreve getirilmiştir²⁵³.

III. Ahmet'in tahta çıkışından yaklaşık olarak dört yıl sonra Muharrem 1116/Mayıs 1704²⁵⁴ tarihinde imam Abdülkadir'in beratı yenilenmiştir. Şaban

²⁴⁸ V.A.D. no. 1118, vr. 69b.

²⁴⁹ V.A.D. no. 1118, vr. 70a.

²⁵⁰ V.A.D. no. 1140, vr. 162b.

²⁵¹ V.A.D. no. 544, vr. 14b.

²⁵² V.A.D. no. 1160, vr. 9a.

²⁵³ V.A.D. no. 1160, vr. 9a.

²⁵⁴ V.A.D. no. 1160, vr. 9b.

1123/Eylül 1711²⁵⁵ tarihinde günlük bir akçe ile müezzin olan Abdullah'ın vefatından sonra bu göreve oğlu Seyyid Osman atanmıştır. Yine aynı tarihli bir diğer atama kaydında ise Cuma günleri camide günlük bir akçe ile sermahfellik görevini yürüten Mehmet ölünce yerine bu göreve Hacı Ahmet getirilmiştir²⁵⁶. Şevval 1124/Kasım 1712²⁵⁷ tarihinde ise imam Abdülkadir'in görevinden feragati sebebiyle Molla Hasan babasının görevine atanmıştır.

Rebiü'l-Âhir 1136/Aralık 1723²⁵⁸ tarihinde cami vakfının mütevellisi olan Hüseyin'in kendi isteğiyle görevden çekilmesiyle imam Seyyid İbrahim Halife'ye mütevellilik görevi de verilmiştir. Ramazan 1138/Mayıs 1726²⁵⁹ tarihinde ise sermahfel Seyyid İbrahim'in yanında beratı olmadığı için günlük bir akçe ile beratı yenilenecek kendisine verilmiştir.

Rebiü'l-Âhir 1140/Kasım 1727²⁶⁰ tarihinde imam Hüseyin'in görevden çekilmesi üzerine Seyyid İbrahim imam olarak atanmıştır. Ramazan 1145/Şubat 1733²⁶¹ tarihinde imam Seyyid İbrahim ölümü üzerine oğlu Abdürrahim Halife cemaatın da isteğiyle imam olarak atanmıştır. Rebiü'l-Evvel 1146/Ağustos 1733²⁶² tarihinde günlük beş akçe ile camide hatip ve sermahfel olan Abdülkadir Halife'nin ölümü üzerine yerine oğlu Abdullah bu göreve getirilmiştir. Abdullah'ın da Safer 1148/Haziran 1735²⁶³ tarihinde ölümü üzere Hasan Halife bu göreve getirilmiştir.

Safer 1154/Nisan 1741²⁶⁴ tarihinde ise camide imam ve muallim olan Seyyid İbrahim'in ölümü üzerine bu göreve oğlu Seyyid Molla İsmail getirilmek istenmiş, ancak sonra küçük olması sebebiyle vazgeçilmiştir. Ancak ölen Seyyid İbrahim'in başka varisi olmadığı için Molla İsmail babasının görevine atanmıştır²⁶⁵.

²⁵⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

²⁵⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

²⁵⁷ *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

²⁵⁸ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

²⁵⁹ *V.A.D. no. 1091, vr. 29b.*

²⁶⁰ *V.A.D. no. 1128, vr. 19a.*

²⁶¹ *V.A.D. no. 1088, vr. 58a.*

²⁶² *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

²⁶³ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

²⁶⁴ *V.A.D. no. 1088, vr. 60a.*

²⁶⁵ *V.A.D. no. 1088, vr. 60a.*

Cemaziye'l-Âhir 1158/ Temmuz 1745²⁶⁶ tarihinde caminin mütevellisi olmadığından ve mütevelliyeye ihtiyaç duyulduğundan, caminin hatibi Hasan Halife'ye mütevellilik görevi de verilmiştir. Şaban 1161/ Temmuz 1748²⁶⁷ tarihinde Hasan Halife'nin ölümü üzerine oğlu İbrahim Halife bu göreve atanmıştır. Ramazan 1168/ Haziran 1755²⁶⁸ tarihinde III. Osman'ın tahta çıkışından sonra İbrahim Halife'nin berati yenilenmiştir.

Sofuhane Camisi ile ilgili olarak tarihi tespit edilemeyen kayıtlarda bulunmaktadır. Bu kayıtlardan ilkinde günlük bir akçe ile sermahfellik görevini yürüten Mustafa'nın ölümünden sonra oğlu Mehmet'in bu göreve gelmesi gerekirken Abdülkadir'in bu görevi zorla aldığı belirtilmektedir²⁶⁹. Diğer bir kayıтта ise caminin mütevellilik görevinden çekilmesi üzerine bu görevin evladına verilmesi gerektiği üzerinde durulmuş ve Hüseyin bu göreve getirilmiştir²⁷⁰. Daha sonra ise bu görevinin yanında Hüseyin'e imamlık, müezzinlik ve muallimlik görevi de verilmiştir²⁷¹.

Sofuhane Camii ile ilgili olarak tespit edilen Recep 1212/ Aralık 1792²⁷² tarihli son kayıтта, camide hatip olan İbrahim Halife'nin ölümünden sonra yerine oğlu Seyyid Mehmet'in getirildiği belirtilmektedir.

4.1.1.11. Ulu Kabu Mahallesi

Seydişehir'in merkez mahallerinden biri olan bu mahalle şehrin kurucusu Seyyid Harun Veli'nin de külliyesini içinde barındırmaktadır. Aşağıda bu mahallede bulunan Seyyid Harun Veli Cami, Filoğlu Mescidi, Hacı Ahmet Mescidi, Ulukabu Mescidi ve Seyyid Harun Veli Mescidi ile ilgili kayıtlar incelenecektir.

4.1.1.11.1. Seyyid Harun Veli Cami

Seyyid Harun Camii, Seydişehir'in güney kısmında, Seyyid Harun Veli Külliyesi içindedir. Külliye'nin çekirdeği ve ana yapısıdır. Yapılıştan sonra zaman

²⁶⁶ *V.A.D. no. 1122, vr. 33a.*

²⁶⁷ *V.A.D. no. 1122, vr. 33b.*

²⁶⁸ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

²⁶⁹ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

²⁷⁰ *V.A.D. no. 1118, vr. 70b.*

²⁷¹ *V.A.D. no. 1118, vr. 72b.*

²⁷² *V.A.D. no. 544, vr. 13b.*

zaman onarımları yapılmışsa da bu onarımlar yüzeysel olmuş; esastan sonra onarımı, külliye ile birlikte son yıllarda Vakıflar idaresi tarafından yapılmıştır. Bu onarım sırasında caminin kuzey yönü ve bitişiğindeki türbelerin dış kaplamaları tamamen yenilenmiş, külliye bahçesi ile birlikte bir duvarla çevrilmiştir. Seyyid Harun Veli Camii'nin inşasına ait herhangi bir tarih kitabesi bulunmamakla birlikte *Menakıb-ı Seyyid Harun Veli* adlı yazma eserden caminin Seyyid Harun tarafından, onun bir şehir kurmak üzere buraya geldiği yıllarda yapıldığı anlaşılmaktadır. Adı geçen *Menakıbnâme*'de Seyyid Harun Veli, Eşrefoğulları Beyliği'nin bu bölgede hüküm sürdüğü yıllarda Eşrefoğlu Mübarüziddin Mehmet Bey zamanında (1302- 1322) buraya geldiği yıllarda cami yapılmış olmalıdır. *Menakıbnâme*'den anlaşıldığına göre cami Seyyid Harun Veli'nin ölümünden en az on yıl önce tamamlanmıştır²⁷³.

Ulu kabu Mahallesi sınırları içerisinde bulunan Seyyid Harun Veli Camii ile ilgili olarak Hurufat Defterleri'nde de birçok kayda rastlanmıştır. H. 1103/M. 1692²⁷⁴ tarihli ilk kayıta günlük iki akçe ile nısf han Ahmet'in görevden kendi rızasıyla çekilmesi üzerine İbrahim bu göreve getirilmiştir. Aynı yıl Zilkade 1103/ Temmuz 1692²⁷⁵ tarihinde ise günlük üç akçe ile kayyım, beş akçe ile câbî olan Mustafa'nın beratı yenilenmiştir. Zilhicce 1107/ Temmuz 1696²⁷⁶ tarihinde ise *Hurufat Defterleri*'ndeki ilk cami atamasına rastlanmıştır. Seyyid Abdullah'ın görevinden çekildiği belirtilmiş, ancak atanmış kişi, defterde silik çıktığı için tespit edilememiştir.

Muharrem 1110/ Temmuz 1698²⁷⁷ tarihinde hüddam Ömer'in ölümü üzerine Hacı Hasan babasının görevine atanmıştır. Recep 1111/ Aralık 1699²⁷⁸ tarihinde günlük bir akçe ile camide ferraş olan Mehmet'in ölümü üzerine Ahmet bu göreve getirilmiştir. H.1112/ M.1700²⁷⁹ tarihinde du'a- gûyi²⁸⁰ olan Abdurrahman'ın ölümü üzerine Muharrem bu göreve getirilmiştir.

²⁷³ ÖNDER, *aym eser*, s. 105.

²⁷⁴ *V.A.D. no.* 1160, vr. 8b.

²⁷⁵ *V.A.D. no.* 1160, vr. 8b.

²⁷⁶ *V.A.D. no.* 1140, vr. 162a.

²⁷⁷ *V.A.D. no.* 1140, vr. 162a.

²⁷⁸ *V.A.D. no.* 1160, vr. 8b.

²⁷⁹ *V.A.D. no.* 1160, vr. 8b.

²⁸⁰ Duacılık, dua edicilik. Bk. DEVELLİOĞLU, *aym eser*, s. 190.

Muharrem 1113/Haziran 1701²⁸¹ tarihinde imam Veliyüddin'in ölümü üzerine Ahmet bu göreve uygun görülerek atanmıştır. Şevval 1113/Mart 1702²⁸² tarihinde günlük yedi akçe ile müezzin olan Ahmet'in ölümü üzerine oğlu Mehmet bu görev için uygun görülerek atanmıştır. Aynı tarihte yapılan bir diğer atama kaydına göre günlük iki akçe ile mu'arrif olan Ahmet'in ölümü üzerine yerine oğlu Osman babasının görevine atanmıştır²⁸³. Aynı tarihteki son atama kaydında ise günlük üç akçe ile sermahfel görevini yürüten Ahmet'in ölümü üzerine bu göreve oğlu Hasan atanmıştır²⁸⁴.

Safer 1115/Haziran 1703²⁸⁵ tarihinde ise camide nâzır olan İbrahim kendi rızasıyla görevini oğlu Mehmet'e bırakmıştır. H. 1115/ M. 1703²⁸⁶ tarihinde camide ihlashanlık görevini yürüten Mühriye Hatun'un çocuksuz ölümü üzerine bu görev kardeşinin oğlu Ahmet'e verilmiştir. Aynı yıl camide günlük bir akçe ile cüzhan olan Abdülkadir'in beratını kaybettiğini arzuhalle bildirdiği belirtilmiştir²⁸⁷. Cemaziye'l-evvel 1115/Eylül 1703²⁸⁸ tarihli kayda göre günlük bir akçe ile nazır olan Esat'ın ölümü üzerine bu göreve Mustafa atanmıştır. Aynı tarihteki bir diğer kayıta imam olanlara oturmaları için lojman yapıldığı da belirtilmektedir²⁸⁹.

Şaban 1115/Aralık 1703²⁹⁰ tarihli bir diğer kayıta günlük on akçe ile kayyım ve beş akçe ile cabi olan Musa'nın beratı yenilenmiştir. Muharrem 1118/Nisan 1706²⁹¹ tarihinde ise her hafta haftada üç gün okunmak üzere Muhammediye Hanlık görevine Ahmet getirilmiştir. Cemaziye'l-evvel 1122/Haziran 1710²⁹² tarihinde ise camide aşırhan olmadığından günlük bir akçe ile Arif Mehmet'in aşırhanlık göreviyle atandığı belirtilmiştir. Aynı tarihteki bir diğer kayda göre her Cuma cüzhanlık görevini yerine getiren Abdurrahman , Mehmet ve Mahmut'un sırasıyla ölmeleri üzerine bu göreve

²⁸¹ *V.A.D. no. 1160, vr. 8b.*

²⁸² *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁸³ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁸⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁸⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁸⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁸⁷ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁸⁸ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁸⁹ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

²⁹⁰ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

²⁹¹ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

²⁹² *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

Şeyh Ahmet getirilmiştir²⁹³. Rebiü'l-Evvel 1131/Ocak 1719²⁹⁴ tarihinde günlük bir akçe ile sermahfel olan Halil'in ölümünden sonra bu göreve Mehmet atanmıştır.

Cemaziye'l-Âhir 1138/Şubat 1726²⁹⁵ tarihinde camide müezzin Süleyman'ın görevini terk etmesi üzerine yerine Abdürrahim Halife atanmıştır. Zilkade 1140/Haziran 1728²⁹⁶ tarihinde günlük bir akçe ile ikinci namazı vaktinde vaizlik görevini yerine getiren Abdullah'ın ölümünden sonra bu göreve Şeyh Ahmet getirilmiştir. Zilhicce 1141/Haziran 1729²⁹⁷ tarihinde camide temcidhan olan Mehmet'in bu görevden alınması üzerine yerine Ahmet atanmıştır. Şaban 1142/Şubat 1730²⁹⁸ tarihinde ise camide feth ve câbi görevlerini yürüten Musa görevden alınmış yerine Ali bu göreve atanmıştır. Zilhicce 1145/Mayıs 1733²⁹⁹ tarihli bir diğer kayda göre cuma geceleri temcidhanlık görevini yerine getiren Süleyman'ın sık sık bu görevini ihmal etmesinden dolayı Molla Mehmet'in günlük bir akçe ile bu göreve atandığı belirtilmektedir.

Rebiü'l-Âhir 1146/Eylül 1733³⁰⁰ tarihinde müezzin Abdürrahim'in görevinden çekilmesi üzerine İsmail'in bu göreve getirildiği belirtilmektedir. Zilhicce 1148/Nisan 1736³⁰¹ tarihli kayıta camide şeyhlik görevinde bulunan Mustafa'nın ölümüyle birlikte bu görev bir yıldan fazla boş kalmış daha sonra Hasan bu göreve atanmıştır.

Seyyid Harun Veli Camii'ne ilişkin bir diğer belgede caminin ihlshanı Ahmet'in ölümü üzerine Mehmet'in günlük bir akçe ile bu göreve getirildiği belirtilmiştir³⁰². Camide cuma namazlarında sermahfel ve mu'arrif olan Muhammet'in ölümü üzerine oğlu Osman Halife babasının görevine atanmıştır³⁰³. Rebiü'l-Âhir 1152/ Temmuz 1739³⁰⁴ tarihli bir diğer kayıta ise günlük üç akçe ile aşırhan olan Şeyh Mehmet'in ölümü üzerine oğlu Şeyh Süleyman bu göreve atanmıştır. Şaban 1153/Ekim

²⁹³ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

²⁹⁴ *V.A.D. no. 1118, vr. 71a.*

²⁹⁵ *V.A.D. no. 1091, vr. 29b.*

²⁹⁶ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

²⁹⁷ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

²⁹⁸ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

²⁹⁹ *V.A.D. no. 1088, vr. 58a.*

³⁰⁰ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

³⁰¹ *V.A.D. no. 1088, vr. 59a.*

³⁰² *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

³⁰³ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

³⁰⁴ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

1740³⁰⁵ tarihli kayıta Cuma gecelerinde temcidhan olan Mehmet'in ölümü üzerine oğlu Ahmet bu göreve atanmıştır. Rebiü'l-Âhir 1168/Ocak 1755³⁰⁶ tarihli kayıta ise cuma ve pazartesi geceleri temcidhan olan Ahmet'in beratının yenilediği belirtilmektedir. Ahmet'in ölümünden sonra bu göreve oğlu Mehmet getirilmiştir³⁰⁷. Zilkade 1168/Ağustos 1755³⁰⁸ tarihinde camide ikinci namazlarında vaiz ve nasih olan Abdullah'ın kaybolan beratı yenilenmiştir. Zilhicce 1168/Eylül 1755³⁰⁹ tarihinde ise kayyım İbrahim Halife'nin yanındaki kaybolan beratı yenilenmiştir. Rebiü'l-Âhir 1169/Ocak 1756³¹⁰ tarihli kayıta günlük üç akçe ile aşırhan ve günlük üç akçe ile cüzhan olan Süleyman'ın beratı yeni padişah III.Mustafa tarafından yenilenmiştir. Şaban 1171/Nisan 1758³¹¹ tarihinde ise caminin kayyımı ve vakfının câbisi olan İbrahim Halife'nin vefatı üzerine yerine oğlu Mehmet Halife atanmıştır. Mehmet Halife'nin görevini terk etmesi ve bu görev için fazla da uygun olmaması üzerine Muharrem 1173/Ağustos 1759³¹² tarihinde bu göreve Seyyid Abdurrahman Halife atanmıştır. Ancak Seyyid Abdurrahman daha sonra görevini kendi rızasıyla Mehmet Halife'ye bırakmıştır³¹³. Zilhicce 1177/Haziran 1764³¹⁴ tarihli kayıta ise günlük yedi akçe ile müezzin olan Süleyman'ın ölümü üzerine oğlu Mehmet bu göreve atanmıştır.

Muharrem 1182/Haziran 1768³¹⁵ tarihinde camide vaiz olan Abdullah'ın görevden çekilmesi üzerine Şeyhülislam Veliyüddün Efendi'nin işaretiyle Mehmet bu göreve atanmıştır³¹⁶.

Seyyid Harun Veli Camii ile ilgili atama kaydında; nâzır Ali'nin görevinden çekilmesi üzerine Mehmet bu göreve atanmıştır³¹⁷. Nazır Mehmet'in beratını kaybetmesi üzerine beratının yenilediği de belirtilmektedir³¹⁸. Camide feth ve cabi

³⁰⁵ *V.A.D. no. 1088, vr. 60a.*

³⁰⁶ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

³⁰⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 71b.*

³⁰⁸ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

³⁰⁹ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

³¹⁰ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

³¹¹ *V.A.D. no. 55, vr. 84a.*

³¹² *V.A.D. no. 56, vr. 85a.*

³¹³ *V.A.D. no. 56, vr. 85b.*

³¹⁴ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

³¹⁵ *V.A.D. no. 1117, vr. 66b.*

³¹⁶ *V.A.D. no. 1117, vr. 66b.*

³¹⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

³¹⁸ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

olan Musa'nın ölümünden sonra yerine Mehmet atanmıştır³¹⁹. Aynı zamanda günlük iki akçe ile zakir olan Hacı Mustafa'nın ölümünden sonra yerine oğlu Osman atanmıştır³²⁰. Osman'ın görevden çekilmesi üzerine yerine kardeşi İbrahim bu göreve atanmıştır³²¹. Diğer bir atama kaydında ise temcithan Ali'nin ölümünden sonra Ahmet bu göreve atanmıştır³²².

Seyyid Harun Veli Camii ile ilgili diğer bir atama kaydında temcithan Abdi'nin görevden çekilmesi üzerine Süleyman bu göreve getirildiği belirtilmektedir³²³. Yine camide cuma günleri günlük bir akçe ile mu'arrif olan Mehmet'in ölümünden sonra Mehmet bu göreve atanmıştır³²⁴.

Seyyid Harun Veli Camii ile ilgili olarak uzun bir süre atama kaydına rastlanamamıştır. Muharrem 1201/Ekim 1786³²⁵ tarihli atama kaydında camide cuma namazlarında sermahfel olan Hüseyin'in ölümünden sonra oğlu Seyyid Mehmet babasının yerine atanmıştır. Rebiü'l-Evvel 1201/Aralık 1786³²⁶ tarihinde ise camide günlük iki akçe ile zâkir olan İbrahim'in ölümünden sonra Hafız Mustafa aynı göreve atanmıştır. Rebiü'l-Âhir 1203/Aralık 1788³²⁷ tarihli bir diğer atama kaydında ise günlük iki akçe ile temcithan olan İbrahim'in ölümünden sonra yerine Şeyh Mustafa'nın getirildiği belirtilmektedir. Safer 1204/Ekim 1789³²⁸, da ise caminin mu'idlik yönüne mutasarrıf olan Süleyman'ın ölümünden sonra yerine oğlu Mehmet atanmıştır.

H. 1210/M. 1795³²⁹ tarihli kayıta camide günlük üç akçe ile aşırhan ve üç akçe ile cüzhan olan Şeyh Mehmet, Şeyh Ahmet, Şeyh Hasan ve Şeyh Mustafa bu görevi sürdürürken Şeyh Mehmet'in ölümünden sonra görev değişikliği olmuş bu göreve Şeyh Mehmet'in oğlu Seyyid Süleyman ile Seyyid Ali atanmıştır. Aynı tarihli son kayıta ise

³¹⁹ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

³²⁰ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

³²¹ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

³²² *V.A.D. no. 1118, vr. 70b.*

³²³ *V.A.D. no. 1118, vr. 71a.*

³²⁴ *V.A.D. no. 1118, vr. 71b.*

³²⁵ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

³²⁶ *V.A.D. no. 547, vr. 7b.*

³²⁷ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

³²⁸ *V.A.D. no. 548, vr. 59b.*

³²⁹ *V.A.D. no. 544, vr. 13b.*

camide müezzin ve fetih olan Ali'nin ölümünden sonra oğulları Seyyid Ali ve Seyyid Mehmet ortaklaşa bu göreve getirilmişlerdir³³⁰. Zilkade 1211/Nisan 1797³³¹ tarihli kayıta ise camide va'iz olan İbrahim'in ölümünden sonra yerine Müderris olan oğlu Seyyid Mehmet Sait Şeyhülislam Dürrizade Mehmet Efendi'nin işaretleriyle bu göreve atanmıştır. Aynı tarihli son kayıta ise camide cüzhan ve cami içinde yer alan medresesinde danışment olan Hacı Abdullah'ın ölümünden sonra yerine oğlu Seyyid Hafız Mehmet babasının görevine atanmıştır³³².

Safer 1212/ Temmuz 1797³³³ tarihli bir diğer atama kaydında camide cüzhan ve medresesine danışment olan Abdullah Halife'nin kendi isteğiyle görevi Seyyid Osman'a bıraktığı belirtilmektedir. Zilhicce 1213/Mayıs 1799³³⁴ tarihinde ise günlük iki akçe ile temcithan olan Yusuf'un görevinden çekilmesi üzerine oğulları Ali ve Mustafa ortaklaşa olarak bu göreve atandı. Ramazan 1223/Ekim 1808 tarihinde Ali'nin ölümü üzerine kardeşi Mustafa'nın tek olarak ataması yapılmıştır³³⁵. Safer 1216/Haziran 1801³³⁶ tarihinde ise camide mu'id olan ve günlük üç akçe ile cüzhan Şeyh Ahmet'in ölümünden sonra oğlu Seyyid Lütfullah Halife yerine atandı. Aynı tarihte yapılan diğer atama kayıtlarından ilkinde günlük iki akçe ile temcithan olan Şeyh Mustafa'nın ölümünden sonra oğlu Seyyid Süleyman'ın bu göreve atandığı belirtilmektedir³³⁷. Aynı tarihli son kayıta ise camide aşırhanlık ve cüzhanlık görevini Şeyh Hasan, Şeyh Mustafa, Seyyid Süleyman, Seyyid Lütfullah ve Seyyid Ali birlikte yerine getirirken Şeyh Mustafa'nın ölümüyle görev değişikliğine gidilmiş ve Şeyh Mustafa'nın oğlu Seyyid Süleyman bu görevlere atanmıştır³³⁸. Bu görevleri kardeşi Seyyid Mahmut ile birlikte yapması uygunken, Seyyid Süleyman bu görevleri kendi üstünde toplamıştır. Ancak daha sonra aşırhanlık, cüzhanlık ve temcithanlık görevleri ortaklaşa olarak iki kardeşe verilmiştir³³⁹.

³³⁰ *V.A.D. no. 544, vr. 13b.*

³³¹ *V.A.D. no. 544, vr. 13b.*

³³² *V.A.D. no. 544, vr. 13b.*

³³³ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

³³⁴ *V.A.D. no. 544, vr. 14a.*

³³⁵ *V.A.D. no. 567, vr. 58a.*

³³⁶ *V.A.D. no. 544, vr. 14b.*

³³⁷ *V.A.D. no. 544, vr. 14b.*

³³⁸ *V.A.D. no. 544, vr. 14b.*

³³⁹ *V.A.D. no. 544, vr. 15a.*

Muharrem 1231/Aralık 1815³⁴⁰ tarihinde ise camide ihlashan olan İbrahim'in görevden çekilmesi üzerine Seyyid Hafız Mehmet Emin bu göreve atanmıştır. Cemaziye'l-Âhir 1244/Aralık 1828³⁴¹ tarihli diğer bir atama kaydında ise müezzin atamalarından bahsetmektedir. Bu tarihte mü'ezzinlik görevini yürüten Seyyid Süleyman ve Seyyid Mahmut kardeşlerden Seyyid Süleyman'ın çocuksuz ölmesi üzerine, Seyyid Mahmut görevinde tek kalmış ancak o da görevini bırakmıştır. Bunun üzerine mahalle sakinlerinden Mehmet günlük yedi akçe ile bu göreve atanmıştır³⁴².

Seyyid Harun Veli Camii'ne ilişkin olarak yapılan Zilkade 1244/Mayıs 1829³⁴³ tarihli son atama kaydında ise sermahfel olan Seyyid Mehmet'in ölümü üzerine oğlu Hasan müteveli Hacı Ömer'in onay yazısıyla da bu göreve atanmıştır.

4.1.1.11.2. Filoğlu Mescidi

Ulu Kabu Mahallesi'nde ki bu mescit Filoğlu olarak tanınan hayırsever tarafından XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Mescitle ilgili ilk atama kaydında günlük yarım akçe ile imam molla Abdi'nin ölümü üzerine yerine oğlu Abdurrahman'ın imam olarak atandığı belirtilmektedir³⁴⁴. Zilkade 1162/Ekim 1749³⁴⁵ tarihli ilk atama kaydında ise Abdurrahman'ın ölümü üzerine Abdülkadir Halife'nin imam olarak atandığı belirtilmiştir. Filoğlu Mescidi ilgili olarak tespit edilen son atama kaydında ise imam Ahmet'in ölümü üzerine yerine Abdullah'ın atandığı belirtilmiştir³⁴⁶.

4.1.1.11.3. Hacı Ahmet Mescidi

Hacı Ahmet Mescidi, Hacı Ahmet tarafından XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Mescitle ilgili ilk kayıta günlük bir akçe ile imam Mehmet'in ölümü üzerine yerine Hüseyin'in imam olarak atandığı belirtilmektedir³⁴⁷. Muharrem 1182/Mayıs 1768³⁴⁸ tarihli son atama kaydında ise günlük bir akçe ile imam olan Hüseyin'in ölümü üzerine büyük oğlu Mustafa imam olarak atanmıştır.

³⁴⁰ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

³⁴¹ *V.A.D. no. 548, vr. 50b.*

³⁴² *V.A.D. no. 548, vr. 50b.*

³⁴³ *V.A.D. no. 548, vr. 50b.*

³⁴⁴ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

³⁴⁵ *V.A.D. no. 1122, vr. 34a.*

³⁴⁶ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

³⁴⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 72b.*

³⁴⁸ *V.A.D. no. 1117, vr. 66b.*

4.1.1.11.4. Seyyid Harun Veli Mescidi

Seyyid Harun Veli tarafından yapılan mescitle ilgili Şaban 1171/Nisan 1758³⁴⁹ tarihli ilk atama kaydında imam Hasan Halife'nin ölümü üzerine yerine büyük oğlu Hafız Süleyman Halife imam olarak atanmıştır. Şevval 1241/Mayıs 1826³⁵⁰ tarihli son atama kaydında ise imam Seyyid Hasan'ın görevden çekilmesi üzerine oğlu Molla Seyyid Süleyman bir dizi imtihan sonucu uygun görülerek imam olarak atanmıştır.

4.1.1.11.5. Ulu Kabu Mescidi

Ulu Kabu Mescidi, mahalleli hayırseverler tarafından XVIII. yüzyıl başlarında yaptırılmış olmalıdır. Mescitle ilgili ilk atama kaydında imam Mehmet'in görevden çekilmesi üzerine Hasan onun yerine atanmıştır³⁵¹. Cemaziye'l-Âhir 1116/Ekim 1704³⁵² tarihli diğer atama kaydında ise Hasan'ın görevden alınması üzerine günlük bir akçe ile Ahmet yerine atanmıştır. Şaban 1118/ Kasım 1706³⁵³ tarihli son atama kaydında ise Mehmet, Ahmet'ten bu görevi almak istemiş ancak Ahmet kadı arzıyla bu görevi tekrar aldığı belirtilmektedir.

4.1.1.12. Yeni Cami Mahallesi

Yeni Cami Mahallesi ismini içinde bulunan Yeni Cami'den almıştır. Yeni Cami Mahallesi ile ilgili olarak belgelerde Cami-i Cedid, Sipahizade Cami ve Yeni Cami kayıtlarına ulaşılmıştır. Aşağıda bunlarla ilgili kayıtlar verilmiştir.

4.1.1.12.1. Cami-i Cedid/Ulu Cami

Seydişehir'in en eski ve büyük camilerinden biridir ve bu yüzden Cami-i Cedid/Ulu Cami denmiştir. Bu camiye ilişkin Şevval 1116/Ocak 1705³⁵⁴ tarihli ilk belgede imam Hüseyin ölünce yerine Eyüp imam olarak atanmıştır. Zilkade 1144/Nisan 1732³⁵⁵ tarihli bir diğer kayıta ise imam Eyüp'ün ölmesi üzerine Hüseyin imam olarak atanmıştır.

³⁴⁹ *V.A.D. no. 55, vr. 84a.*

³⁵⁰ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

³⁵¹ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

³⁵² *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

³⁵³ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

³⁵⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

³⁵⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

Cami-i Cedid'e ilişkin son kayıta ise mütevellî Mustafa'nın ölümünden sonra boşalan bu göreve caminin hatibi Mustafa'nın getirildiği belirtilmektedir³⁵⁶.

4.1.1.12.2. Sipahizâde Camii

Yeni Cami Mahallesi'nde bulunan bu cami Sipahizâde tarafından XVIII. yüzyıl ortalarına doğru yapılmış olmalıdır. Sipahizâde Cami ile ilgili olarak Muharrem 1149/Mayıs 1736³⁵⁷ tarihli ilk kayıta; caminin imamı, hatibi ve mütevellisi olan Seyyid Hasan'ın çocuksuz ölmesi üzerine bu göreve kardeşi Seyyid İbrahim'in atandığı belirtilmiştir. Safer 1155/Nisan 1742³⁵⁸ tarihli bir diğer atama kaydında Seyyid İbrahim'in görevinden feragat ettiğini, bunun üzerine İbrahim Halife'nin bu göreve getirildiği belirtilmiştir. Zilkade 1168/Ağustos 1755³⁵⁹ tarihinde III. Osman'ın tahta çıkışından bir süre sonra İbrahim Halife'nin beratı da yenilenmiştir. Tarihi belirlenemeyen son kayıta ise İbrahim Halife'nin ölümü üzerine yerine Mehmet Halife'nin bu göreve atandığı belirtilmektedir³⁶⁰.

4.1.1.12.3. Yeni Cami

Mahalleye de ismini veren bu cami XVIII. yüzyıl ortalarına doğru Siyamizâde tarafından yapılmıştır. Cami günümüzde halk arasında Siyamizâde Camii olarak da bilinir. Yeni Cami'ye ilişkin ilk kayıta günlük iki akçe ile camide kayyım olan Musa'nın ölümünden sonra yerine Ali'nin bu göreve getirildiği belirtilmiştir³⁶¹. Şevval 1136/Haziran 1724³⁶² tarihli son belgede ise camide şeyh olan Şeyh Hüseyin'in ölümü üzerine günlük bir akçe ile Şeyh Mustafa'nın bu göreve atandığı belirtilmiştir. Aynı tarih içerisinde tespit edilen bir diğer kayda göre günlük iki akçe ile camide devirhan olan Molla Ali'nin bu görevden vazgeçmesi üzerine Hasan'ın bu göreve getirildiği belirtilmiştir³⁶³.

Cami günümüzde aynı adla varlığını korumakla birlikte cumhuriyetten sonra tahrip olduğu için yıkılarak halk tarafından tekrar yaptırılmıştır.

³⁵⁶ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

³⁵⁷ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

³⁵⁸ *V.A.D. no. 1122, vr. 34a.*

³⁵⁹ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

³⁶⁰ *V.A.D. no. 55, vr. 81a.*

³⁶¹ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

³⁶² *V.A.D. no. 1119, vr. 50a.*

³⁶³ *V.A.D. no. 1119, vr. 50a.*

4.1.1.13. Diğer Seydişehir Merkez Mahalle Camileri ve Mescitleri

Mahallenin Adı	Mescidin/Caminin Adı	Mescidi/Camiyi Yapıtmanın Adı	Belgenin Tarihi	Görevin Çeşidi	Görevlinin İsmi	Görevlinin Ücreti	Görevin Veriliş Nedeni
Alaylar	Abdülğani Camii	Abdülğani Efendi	6 Zilkade 1170/ 23 Temmuz 1757 ³⁶⁴	İmam	Ali	-	Fevt
“	Hacı Abdi Mescidi	Hacı Abdi Efendi	Safer 1166/ Ocak 1753 ³⁶⁵	İmam	Osman Halife	-	Boş kadroya atama
“	Hacı Mustafa Mescidi	Hacı Mustafa Efendi	Muharrem 1123/ Şubat 1711 ³⁶⁶	İmam, Muallim	Seyyid İbrahim	-	Fevt.
“	Kitabloğlu Mescidi ³⁶⁷	Kitabloğlu	-	İmam	Abdülhalim Efendi	Yarım akçe	Fevt
Berülü	Hayyamzade Camii	Hayyamzade	Safer 1137/ Ekim 1724 ³⁶⁸	Müezzin	Ömer	İki akçe	Feragat
“	Siyamizade Camii	Siyamizade	Safer 1152/ Mayıs 1739 ³⁶⁹	Müezzin	İbrahim	Bir akçe	Feragat
Cami-i Cedid	Cami-i Cedid	-	Şevval 1135/ Temmuz 1723 ³⁷⁰	Kayyım	Mehmet	Yarım akçe	Feragat
Debbağhane	Beğzade Mescidi	Beğzade	Zilkade 1104/ Temmuz 1693 ³⁷¹	İmam	Hacı Hasan	Yarım akçe	Feragat
“	Debbağhane Mahallesi Mescidi ³⁷²	Ahali	-	Mütevellisi	Osman Halife	-	Berat yenileme
“	Dökeli Mescidi ³⁷³	-	-	İmam	İbrahim	Yarım akçe	Fevt
“	Safaoğlu Mescidi	Safaoğlu ³⁷⁴	-	İmam	Hasan	Yarım akçe	Fevt

³⁶⁴ V.A.D. no. 54, vr. 83b.

³⁶⁵ V.A.D. no. 1122, vr. 34b.

³⁶⁶ V.A.D. no. 1160, vr. 10a.

³⁶⁷ V.A.D. no. 53, vr. 83a.

³⁶⁸ V.A.D. no. 1119, vr. 50a.

³⁶⁹ V.A.D. no. 1088, vr. 59b.

³⁷⁰ V.A.D. no. 1119, vr. 50b.

³⁷¹ V.A.D. no. 1160, vr. 10b.

³⁷² V.A.D. no. 53, vr. 83a.

³⁷³ V.A.D. no. 1118, vr. 71b.

³⁷⁴ V.A.D. no. 1118, vr. 72a.

Mahallenin Adı	Mescidin/Caminin Adı	Mescidi/Camiyi Yaptıranın Adı	Belgenin Tarihi	Görevin Çeşidi	Görevlinin İsmi	Görevlinin Ücreti	Görevin Veriliş Nedeni
Değirmenci	Abdi Halife Mescidi	Abdi Halife	Muharrem 1117/ Nisan 1705 ³⁷⁵	İmam	Ali	-	Boş Kadroya atama
“	Abdülğani Efendi Mescidi	Abdülğani Efendi	Safer 1118/ Mayıs 1706 ³⁷⁶	İmam	Mehmet	-	Berat yenileme
“	Çaşad Hoca Mescidi ³⁷⁷	Çaşad Hoca	-	İmam	Mehmet	İki akçe	Berat yenileme
“	Hüseyin Halife Mescidi	Hüseyin Halife	Şevval 1142/ Nisan 1730 ³⁷⁸	İmam	Hafız Abdülmümin	Bir akçe	Fevt
“	Memiş Hoca Mescidi	Memiş Hoca	Zilkade 1213/ Nisan 1799 ³⁷⁹	İmam	Seyyid Hasan	İki akçe	Fevt
“	Şasel Hoca Mescidi	Şasel Hoca	Recep 1145/ Aralık 1732 ³⁸⁰	İmam	Mustafa Halife	-	Fevt
“	Valkaralı Mescidi	Valkaralı	Muharrem 1171/ Eylül 1757 ³⁸¹	İmam	Mehmet Halife	Yarım akçe	Feragat
“	Zedkur Gölü Mescidi	-	Zilkade 1110/ Mayıs 1699 ³⁸²	İmam	Ahmet	Yarım akçe	Görevi bırakma.
Hacı Mustafa	Abdülaziz Ağa Camii	Abdülaziz Ağa	Zilhicce 1117/ Mart 1706 ³⁸³	Müezzin	Abdülkadir	-	Fevt
“	Hacı Mustafa Mahallesi Mescidi	Ahali	H. 1104/ M. 1692 ³⁸⁴	İmam	Abdüllatif	-	Berat yenileme
Hacı Seyyid Ali	Abdülcebbar Mescidi	Abdülcebbar Efendi	Cemaziye'l- evvel 1113/ Kasım 1701 ³⁸⁵	İmam	Mustafa	Yarım akçe	Fevt

³⁷⁵ V.A.D. no. 1160, vr. 9b.

³⁷⁶ V.A.D. no. 1160, vr. 10a.

³⁷⁷ V.A.D. no. 56, vr. 85a.

³⁷⁸ V.A.D. no. 1149, vr. 30b.

³⁷⁹ V.A.D. no. 544, vr. 13b.

³⁸⁰ V.A.D. no. 1088, vr. 58a.

³⁸¹ V.A.D. no. 55, vr 84b.

³⁸² V.A.D. no. 1140, vr. 162a.

³⁸³ V.A.D. no. 1160, vr. 10a.

³⁸⁴ V.A.D. no. 1160, vr. 10a.

³⁸⁵ V.A.D. no. 1160, vr. 9a.

Mahalle Adı	Mescidin/Caminin Adı	Mescidi/Camiyi Yaptırmanın Adı	Belgenin Tarihi	Görevin Çeşidi	Görevlinin İsmi	Görevlinin Ücreti	Görevin Veriliş Nedeni
Kızılcalar	Atik Mescidi ³⁸⁶	Ahali	-	İmam	Hacı Ahmet	İki akçe	Feragat
“	Bük'a Mescidi	-	Cemaziye'l- evvel 1137/ Ocak 1725 ³⁸⁷	İmam	Abdülcebbar	-	Fevt
“	Hacı Sefer Mescidi	Hacı Sefer	Zilkade 1123/ Ocak 1712 ³⁸⁸	Mütevelli	Hasan	Yarım akçe	Boş kadroya atama
“	Kara Hatip Mescidi	-	-	Ferraş	Hasan	Bir akçe	Boş kadroya atama
“	Seyyid Ali Mescidi	Seyyid Ali	Safer 1145/ Temmuz 1732 ³⁸⁹	İmam	Abdurrahman	İki akçe	Fevt
Toprakhane	Bazar Paşa Mescidi ³⁹⁰	Bazar Paşa	-	İmam	Abdullah	-	Fevt
Ömer	Ömer Camii ³⁹¹	-	-	Hatip	Memi	İki akçe	Fevt
Merkez/ Semerciler Çarşısı	Bazargan Mescidi	-	Cemaziye'l- evvel 1215/ Eylül 1800 ³⁹²	İmam	Seyyid Mehmet Sait	Bir akçe	Fevt
Merkez/ Arasta Çarşısı	Arasta Mescidi	-	Şevval 1201/ Temmuz 1787 ³⁹³	İmam	Mustafa	Yarım akçe	Feragat
“	Arasta Mescidi	-	Zilkade 1146/ Nisan 1734 ³⁹⁴	Mütevelli	İsmail Halife	Yarım akçe	Boş kadroya atama
Merkez/ Arasta Çarşısı	Arasta Mescidi	-	Şevval 1201/ Temmuz 1787 ³⁹⁵	İmam	Mustafa	Yarım akçe	Feragat

³⁸⁶ V.A.D. no. 1091, vr. 29b.

³⁸⁷ V.A.D. no. 1119, vr. 50a.

³⁸⁸ V.A.D. no. 1160, vr. 10b.

³⁸⁹ V.A.D. no. 1088, vr. 58a.

³⁹⁰ V.A.D. no. 1118, vr. 70a.

³⁹¹ V.A.D. no. 1160, vr. 8b.

³⁹² V.A.D. no. 544, vr. 14a.

³⁹³ V.A.D. no. 547, vr. 7b.

³⁹⁴ V.A.D. no. 1088, vr. 58b.

³⁹⁵ V.A.D. no. 547, vr. 7b.

Mahalle Adı	Mescidin/Caminin Adı	Mescidi/Camiyi Yaptıranın Adı	Belgenin Tarihi	Görevin Çeşidi	Görevlinin İsmi	Görevlinin Ücreti	Görevin Veriliş Nedeni
“	Arasta Mescidi	-	Zilkade 1146/ Nisan 1734 ³⁹⁶	Mütevelli	İsmail Halife	Yarım akçe	Boş kadroya atama
“	Arasta Mescidi	-	Rebiü'l-Evvel 1146/ Ağustos 1733 ³⁹⁷	İmam	İsmail	Yarım akçe	Berat yenileme
“	Arasta Mescidi	-	Şaban 1183/ Kasım 1769 ³⁹⁸	İmam	Molla Hasan	Bir akçe	Feragat
Ulu kapı	İvaz Çelebi Mescidi ³⁹⁹	İvaz Çelebi	-	İmam	Mustafa	-	Berat yenileme

³⁹⁶ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

³⁹⁷ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

³⁹⁸ *V.A.D. no. 1037, vr. 30a.*

³⁹⁹ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

4.1.2. Seydişehir Kazası'na Bağlı Köy Camileri ve Mescitleri

İncelenen döneme ait belgelerde karye olarak geçen kayıtlara yer verilmiştir. Günümüz de bu karyelerden birçoğu statüsünü köy ve kasaba olarak değiştirmiştir.

4.1.2.1. Akçalar Köyü

Günümüzde aynı adla devam ettirmektedir. Seydişehir'in büyük kasabalarından biridir. Hurufat defterlerinde Akçalar Köyü ile ilgili olarak Şeyh Ahmet Camii ve Abdullah Mescidi kayıtlarına rastlanmıştır. Aşağıda bu kayıtlar incelenecektir.

4.1.2.1.1. Şeyh Ahmet Camii

Akçalar Köyü'nde tespit edilen tek camidir. Şeyh Ahmet tarafından XVIII. yüzyılın ortalarına doğru yapıldığı anlaşılmaktadır. Şeyh Ahmet Camii ile ilgili olarak Şevval 1141/Nisan 1729⁴⁰⁰ tarihli ilk kayıтта caminin imam ve hatipliğini birlikte yürüten Ahmet ve İsmail'den, Ahmet'in ölümü üzerine İsmail'in tek olarak ataması yapılmıştır. Rebiü'l-Evvel 1153/Mayıs 1740⁴⁰¹ tarihinde ise İsmail'in berati yenilenmiştir. Daha sonra İsmail'in de ölümüyle birlikte bu göreve oğlu Seyyid Mustafa Halife günlük yarım akçe ile imam olarak atanmıştır⁴⁰².

Daha sonra uzun bir süre atama kaydı yapılmamıştır. Şeyh Ahmet Camii ile ilgili olarak yapılan son imam atamasında ise imam ve hatip Abdülmennan'ın ölümünden sonra yerine oğlu Ahmet imam olarak atanmıştır⁴⁰³.

4.1.2.1.2. Abdullah Mescidi

Abdullah Bey tarafından XVIII. yüzyılın başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Mescitler ilgili olarak Ramazan 1136/Mayıs 1724⁴⁰⁴ tarihli ilk kayıтта mescide müteveli gerektiği için günlük bir akçe ile İsmail Halife'nin ataması yapılmıştır. Daha sonra imam Musa'nın ölümü ile birlikte Ali günlük yarım akçe ile bu

⁴⁰⁰ V.A.D. no. 1149, vr. 30b.

⁴⁰¹ V.A.D. no. 1088, vr. 57b.

⁴⁰² V.A.D. no. 1088, vr. 60a.

⁴⁰³ V.A.D. no. 1118, vr. 70b.

⁴⁰⁴ V.A.D. no. 1119, vr. 50a.

göreve atanmıştır⁴⁰⁵. Rebiü'l-Evvel 1153/Mayıs 1740⁴⁰⁶ tarihinde Ali'nin beratı yenilenmiştir. Ali'nin de ölümünden sonra oğlu İbrahim Halife günlük yarım akçe ile babasının görevine atanmıştır⁴⁰⁷.

4.1.2.2. Armutlu Köyü

Armutlu köyü belgelerde Karaviran Köyü'ne yakın bir yerlerde olduğu belirtilmektedir. Armutlu Köyü ile ilgili olarak Fatma Hatun Camii'ne ilişkin kayıtlara ulaşılmıştır.

4.1.2.2.1. Fatma Hatun Camii

Fatma Hatun Camii muhtemelen camiye adını veren Fatma Hatun tarafından XVIII. yüzyılın ortalarına doğru yaptırılmıştır. Fatma Hatun Camii ile ilgili olarak Cemaziye'l-evvel 1122/Haziran 1710⁴⁰⁸ tarihli ilk kayıta imam ve hatip Hasan'ın ölümünden sonra yerine İbrahim'in atandığı belirtilmektedir. Daha sonra İbrahim'e bu görevinin yanı sıra yakın olması ve ulaşım olanaklarının da olması sebebiyle Karaviran Camii'nin vaizliği de verilmiştir⁴⁰⁹. Zilhicce 1151/Mart 1739⁴¹⁰ tarihli kayıta ise hatip İbrahim'in çocuksuz ölmesi üzerine Abdülmümin'in bu göreve getirildiği belirtilmiştir. Şevval 1160/Ekim 1747⁴¹¹ tarihinde Abdülmümin'in imam ve hatipliği günlük bir akçe tahsis edilerek onaylanmıştır. Muharrem 1173/Ağustos 1759⁴¹² tarihinde imam Abdülmümin'in ölümüyle imamlık hakkı oğlu Seyyid Ömer'in olması gerekirken. Mehmet Halife zorla bu görevi onun elinden almış ve atanmıştır. H.1177/ M.1763⁴¹³ tarihli kayıta ise günlük bir akçe ile imam olan Mehmet'in kendi isteğiyle görevini Mehmet Halife'ye bıraktığı belirtilmektedir. Tespit edilen Şaban 1215/Aralık 1800⁴¹⁴ tarihli son kayıta da Mehmet Halife'nin çocuksuz ölmesi üzerine yerine Hüseyin Halife imam olarak atandığı belirtilmektedir.

⁴⁰⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

⁴⁰⁶ *V.A.D. no. 1088, vr. 57b.*

⁴⁰⁷ *V.A.D. no. 1088, vr. 60a.*

⁴⁰⁸ *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

⁴⁰⁹ *V.A.D. no. 1118, vr. 72b.*

⁴¹⁰ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

⁴¹¹ *V.A.D. no. 1122, vr. 33b.*

⁴¹² *V.A.D. no. 56, vr. 84a.*

⁴¹³ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁴¹⁴ *V.A.D. no. 544, vr. 14a.*

4.1.2.3. Avşarviran Köyü

Bugün Beyşehir sınırları içerisinde bulunan Baş Afşar Kasabası, Hurufat Defterleri'nde Seydişehir Kazası sınırları içerisinde Gurgurum Nahiyesi'ne bağlı Avşarviran Köyü olarak geçmektedir.

4.1.2.3.1 Avşarviran Köyü Camii

Avşarviran Köyü Camii, kasaba hayırseverleri tarafından XVIII. yüzyılın ortalarına doğru yapılmış olmalıdır. Avşarviran Köyü Camii ile ilgili olarak tespit edilen ilk kayıta ismi okunamayan cami imamının ölmesi üzerine yerine günlük bir akçe ile imam ve hatip olarak İsa'nın atandığı belirtilmektedir⁴¹⁵. Daha sonraki kayıta ise imam ve hatip İsa'nın beratının yenilendiği belirtilmiştir⁴¹⁶. Avşarviran Köyü ile ilgili olarak tespit edilen son kayıta ise imam ve hatip İsa'nın ölümünden sonra yerine Mehmet'in atandığı belirtilmektedir⁴¹⁷.

4.1.2.4. Baş Karaviran Köyü

Baş Karaviran Köyü günümüzde Seydişehir'in en büyük kasabalarından biridir. Ayrıca Baş Karaviran Karyesi, Seyyid Harun Veli'nin Seydişehir civarına gelmeden önceki konakladığı son merkezdir. Baş Karaviran Köyü ile ilgili olarak; Baş Karaviran Köyü Mescidi ve Seyyid Harun Veli Mescidi kayıtlarına ulaşılmıştır. Aşağıda incelenecektir.

4.1.2.4.1. Baş Karaviran Köyü Mescidi

Karye halkı tarafından yaptırılmıştır. Belgelerde geçen tarihlerden anlaşıldığına göre XVIII. yüzyıl ortalarında yapılmış olmalıdır. Baş Karaviran Köyü Mescidi ile ilgili olarak Şaban 1153/Ekim 1740⁴¹⁸ tarihli ilk kayıta imam Mustafa'nın ölümünden sonra Molla Hüseyin'in imamlık görevine atandığı belirtilmektedir. Zilhicce 1157/Ocak

⁴¹⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

⁴¹⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

⁴¹⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 70b.*

⁴¹⁸ *V.A.D. no. 1088, vr. 60a.*

1745⁴¹⁹ tarihli bir diğerkayıtta ise müteveli Ahmet'in beratının yenilendiğı belirtilmiştir.

Rebiü'l-Evvel 1169/Aralık 1755⁴²⁰ tarihinde ise müteveli Ahmet'in çocuksuz ölmesi üzerine Veliyüddin Halife bu göreve atanmıştır. Zilkade 1171/ Temmuz 1758⁴²¹ tarihli tespit edilen son kayıttaki ise imam Veli'nin görevden alınmasından sonra imam olan Ahmet'in beratının yenilendiğı belirtilmektedir.

4.1.2.4.2. Seyyid Harun Veli Camii

Seyyid Harun Veli'nin Seydişehir civarına gelmeden önceki uğradığı son yer olan Baş Karaviran Karyesi'nde ve bu bölgede yapılan ilk ibadethane olmalıdır. Bizzat Seyyid Harun Veli tarafından yaptırıldığı belgelerde belirtilmektedir. Seyyid Harun Veli mescit olarak burayı inşa etmiş, daha sonraki yıllarda camiye dönüştürülmüştür. Seyyid Harun Veli Camii ile ilgili olarak tespit edilen Safer 1109/ Ağustos 1697⁴²² tarihli ilk kayıttaki günlük yarım akçe ile imam olan Abdullah'ın ölümünden sonra yerine Mahmut'un atandığı belirtilmiştir.

Mescide 4 Cemaziye'l-evvel 1171/14 Ocak 1758⁴²³ tarihli kayıttaki minber konularak camiye dönüştürüldüğü belirtilmiş, imam ve hatip olarak da günlük bir akçe ile Veliyüddin Halife atanmıştır. Veliyüddin Halife'nin ölümünden sonra görevi oğulları Kasım ve Mehmet kardeşlere ortaklaşa verilmiştir⁴²⁴.

4.1.2.5. Boyalı Köyü

4.1.2.5.1. Bolat Bey Camii

Bolat Bey tarafından XVIII. yüzyılın ortalarına doğru yapılmış olmalıdır. Safer 1169/ Kasım 1755⁴²⁵ tarihli ilk kayıttaki günlük ayırım akçe ile hatip olan Abdullah'ın ölümünden sonra İbrahim Halife yerine atanmıştır. Camii ile ilgili olarak Muharrem

⁴¹⁹ *V.A.D. no. 1122, vr. 33a.*

⁴²⁰ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

⁴²¹ *V.A.D. no. 55, vr. 84b.*

⁴²² *V.A.D. no. 1140, vr. 62b.*

⁴²³ *V.A.D. no. 55, vr. 84a.*

⁴²⁴ *V.A.D. no. 56, vr. 85b.*

⁴²⁵ *V.A.D. no. 53, vr. 83a.*

1172/Eylül 1758⁴²⁶ tarihli son kayıta ise imam ve hatip olan İbrahim'in beratının yenilendiği belirtilmektedir.

4.1.2.6. Bozkır Nahiyesi Kayacık Köyü Mescidi

Günümüzde bağımsız bir ilçe olan Bozkır bu dönemde Seydişehir nahiyelerindedir. Kayacık Köyü günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. Kayacık karyesinde tespit edilen Recep 1113/Aralık 1701⁴²⁷ tarihli ilk kayıta mescitte günlük bir akçe ile imam olan Abdülhalim'in ölümünden sonra yerine oğlu Abdülkadir'in imam olarak atandığı belirtilmiştir. Daha sonraki dönemlerde bu görevlendirmeye müdahale olmuş ancak Abdülkadir görevinde bırakılmıştır⁴²⁸.

4.1.2.7. Çalmanda Köyü

Seydişehir'in büyük kasabalarındandır. Günümüzde Ketenli Kasabası olarak bilinen Çalmanda Köyü, Seydişehir'in kuzey doğusunda yer almaktadır. Seyyid Harun Veli'nin Seydişehir yolundaki uğrak yerlerinden birisidir. Çalmanda Köyü ilgili olarak incelenen kayıtlar aşağıda verilmiştir.

4.1.2.7.1. Şeyh Hamit Camii

Çalmanda Köyü Şeyh Hamit Camii muhtemelen Şeyh Hamit tarafından XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Şeyh Hamit Camii ile ilgili olarak tespit edilen Zilkade 1115/Mart 1704⁴²⁹ tarihli ilk kayıta camide imam Şaban'ın beratının yenilendiği belirtilmektedir. Muhtemelen III. Ahmet'in tahta çıkışından üç yıl sonra bu berat yenilenmiştir. Safer 1135/Kasım 1722⁴³⁰ tarihindeki bir diğer atama kaydında günlük iki akçe ile imam olan Şaban'ın ölümünden sonra Mehmet'in imam olarak atandığı belirtilmektedir. Cemaziye'l-Âhir 1153/Ağustos 1740⁴³¹ tarihinde ise Mehmet Halife'nin ölümü üzerine Abdi Halife günlük bir akçe ile imam olarak atanmıştır. Şevval 1161/Eylül 1748⁴³² tarihinde Abdi Halife'nin de ölümü üzerine oğlu Abdülkadir

⁴²⁶ V.A.D. no. 55, vr. 84b.

⁴²⁷ V.A.D. no. 1160, vr. 8b.

⁴²⁸ V.A.D. no. 1118, vr. 72b.

⁴²⁹ V.A.D. no. 1160, vr. 9b.

⁴³⁰ V.A.D. no. 1119, vr. 50b.

⁴³¹ V.A.D. no. 1122, vr. 32b.

⁴³² V.A.D. no. 1122, vr. 33b.

bu göreve getirilmiştir. Safer 1172/Ekim 1758⁴³³ tarihli kayıta ise imam Abdülkadir'in beratının yenilendiği belirtilmiştir. Abdülkadir'in Zilhicce 1205/Ağustos 1791⁴³⁴ tarihinde ölümünden sonra ise oğlu Hafız Abdülkadir babasının görevine atanmıştır. Hasan'ın Safer 1154/Ekim 1744⁴³⁵ tarihinde ölümünden sonra da Molla Mehmet'in hatip olduğu belirtilmektedir. Molla Mehmet'in Cemaziye'l-Âhir 1161/ Mayıs 1748⁴³⁶ tarihinde ölümü üzerine oğlu İsmail hatip olarak atanmıştır.

Çalmanda Camii ile ilgili olarak hatip Abdülkerim'in ölümünden sonra Mehmet onun yerine atanmıştır. Daha sonra Mehmet yeterli özelliklere sahip olmadığı düşünülerek görevden alınmış, onun yerine Halil Halife hatip olarak atanmıştır. Safer 1135/Kasım 1722⁴³⁷ tarihli kayıta ise günlük yarım akçe ile hatip Halil ile ilgili olarak bazı kimselerin hakkında münafıklık yaptığı ve çeşitli suçlar işlediği iddiaları ortaya atılmış ve Halil kadiya şikâyet edilmiştir. Yerine Mahmut Halife biraz da zorla alarak hatip olmuştur. Ancak Safer 1136/Ekim 1723⁴³⁸ tarihinde karye halkı yeni hatipten şikayetçi olmuş, bunun üzerine Halil görevine tekrar iade olunmuştur. Safer 1147/ Temmuz 1734⁴³⁹ tarihinde Halil'in ölümünden sonra oğlu Hasan bu göreve atanmıştır.

4.1.2.7.2. Hasan Ağa Mescidi

Hasan Ağa tarafından yaptırıldığı tahmin edilen mescit, günümüzde de aynı adla varlığını devam ettirmektedir. Hasan Ağa Mescidi ilgili hurufat defterlerinde tespit edilen ilk kayıta günlük yarım akçe ile imam olan Musli'nin ölümünden sonra Ali'nin onun yerine atandığı belirtilmektedir⁴⁴⁰. Diğer bir kayıta ise Musli'nin ölümünden sonra Ali'ye imamlık için yetki verildi belirtilmektedir⁴⁴¹. Ramazan 1145/Şubat 1733⁴⁴² tarihli son kayıta ise günlük yarım akçe ile imam olan Ali Halife'nin beratının

⁴³³ *V.A.D. no. 55, vr. 84b.*

⁴³⁴ *V.A.D. no. 548, vr. 60a.*

⁴³⁵ *V.A.D. no. 1088, vr. 60a.*

⁴³⁶ *V.A.D. no. 1122, vr. 33b.*

⁴³⁷ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

⁴³⁸ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

⁴³⁹ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

⁴⁴⁰ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

⁴⁴¹ *V.A.D. no. 1118, vr. 72b.*

⁴⁴² *V.A.D. no. 1088, vr. 58a.*

yenilendiği belirtilmiştir. Muhtemelen I. Mahmut'un tahta çıkmasından sonra bu berat yenilenmiştir.

4.1.2.8. Dere Köyü Camii

Dere Köyü ile ilgili olarak tespit edilen Recep 1140/Şubat 1728⁴⁴³ tarihli ilk kayıta camide imam olan Mehmet'in ölümünden sonra oğlu Hüseyin Halife'nin günlük bir akçe ile imam olarak atandığı belirtilmektedir. Ancak daha sonra Hüseyin görevini başka bir Hüseyin'e devretmiştir⁴⁴⁴.

Safer 1244/Ağustos 1828⁴⁴⁵ tarihli son kayıta ise günlük yarım akçe ile imam ve günlük bir akçe ile hatip olan Seyyid Abdurrahman'ın ölümünden sonra görevi, oğulları Seyyid Ali ve Seyyid Abdülkadir kardeşlere ortaklaşa verilmiştir.

4.1.2.9. Dibeklitaş Köyü Camii

Dibeklitaş Köyü Camii, karye halkı tarafından muhtemelen XVII. yüzyılın sonlarına doğru yapılmış olmalıdır. Önceleri mescit olarak inşa edildiği anlaşılan bu ibadethane daha sonra camiye çevrilmiştir. Günümüzde küçük bir mezra olan Dibeklitaş Köyü Camii ile ilgili olarak Zilkade 1115/Mart 1704⁴⁴⁶ tarihli ilk kayıta camide günlük üç akçe ile imam ve hatip olan Ali'nin beratının yenilendiği belirtilmektedir. Bu yenilenme III. Ahmet'in tahta çıkışından üç yıl sonra yapılmıştır.

Tespit edilen bir diğer kayıta ise günlük bir akçe ile imam ve hatip olan İsa'nın ölümünden sonra yerine Mustafa atanmıştır⁴⁴⁷. Son olarak incelenen kayıta ise Muharrem 1141/ Ağustos 1728⁴⁴⁸ tarihinde imam ve hatip Mustafa'nın da ölmesi ile Mehmet'in bu göreve atandığı belirtilmiştir.

4.1.2.10. Dikilitaş Köyü Camii

Bugün aynı adla varlığını sürdüren Dikilitaş köyü ile ilgili olarak tespit edilen Dikilitaş Köyü Camii, karye içerisindeki hayırseverler tarafından XVIII. yüzyılın

⁴⁴³ *V.A.D. no. 1128, vr. 19a.*

⁴⁴⁴ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

⁴⁴⁵ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

⁴⁴⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

⁴⁴⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

⁴⁴⁸ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

ortalarında yapılmış olmalıdır. Dikilitaş Köyü Camii ile ilgili olarak Rebiü'l-Âhir 1171/Aralık 1757⁴⁴⁹ tarihli ilk kayıta camide günlük yarım akçe ile imam ve hatip olan Ali'nin beratının yenilendiği belirtilmektedir. Ali'nin beratı III.Mustafa'nın tahta çıktığı yıl yenilenmiştir. Şaban 1198/ Haziran 1784⁴⁵⁰ tarihli son kayıta ise günlük yarım akçe ile camide imam ve hatip olan Ali'nin ölümünden sonra oğlu Seyyid Abdülkadir'in, babasının görevine atandığı belirtilmektedir.

4.1.2.11. El Mesut Köyü

Günümüzde Keçili köyü olarak bilinen El Mesut Köyü ile ilgili olarak iki cami bir de mescit kaydına ulaşılmıştır. Aşağıda camilerle ilgili kayıtlar verilmiştir. Mescitle ilgili tek kayıt bulunduğu için tek kayıt bulunan köy camileri ve mescitleri başlığı altında incelenecektir.

4.1.2.11.1. Bal Bey Camii

Bal Bey Camii ile ilgili olarak tespit edilen Zilkade 1163/Ekim 1750⁴⁵¹ tarihli ilk kayıta Bal Bey yaptırıldığı belirtilen caminin imamı olmadığı belirtilmiş ve günlük yarım akçe ile Mehmet Halife'nin imam olarak atandığı belirtilmiştir. Zilkade 1166/Ağustos 1766⁴⁵² tarihli diğer bir kayıta ise müteveli olmayan camiye Mehmet'in müteveli olarak atandığı belirtilmiştir. Bal Bey Camii'ne atanan bu görevlilerin beratları daha sonra yenilenmiştir⁴⁵³. Rebiü'l-Evvel 1201/Aralık 1786⁴⁵⁴ tarihinde cami vakfının müteveli olan Mehmet'in ölümü üzerine boşalan görevine İbrahim'in atandığı belirtilmiştir.

4.1.2.11.2. El Mesut Köyü Camii

Köy halkı tarafından XVIII. Yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Cami ile ilgili olarak tespit edilen ilk kayıta günlük yarım akçe ile hatip olan Süleyman'ın

⁴⁴⁹ *V.A.D. no. 55, vr. 84a.*

⁴⁵⁰ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

⁴⁵¹ *V.A.D. no. 1122, vr. 34a.*

⁴⁵² *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

⁴⁵³ *V.A.D. no. 54, vr. 83b.*

⁴⁵⁴ *V.A.D. no. 547, vr. 7b.*

ölümünden sonra oğlu Abdülhalim'in hatip olarak atandığı belirtilmektedir⁴⁵⁵. Daha sonra hatip Abdülhalim'in beratı çeşitli aralıklarla yenilenmiştir⁴⁵⁶.

4.1.2.12. Göküyük Köyü

4.1.2.12.1. Göküyük Köyü Camii

Göküyük Köyü Camii karye halkı tarafından XVII. yüzyıl sonlarında yaptırılmış olmalıdır. Cami ile ilgili olarak tespit edilen Şaban 1113/Ocak 1702⁴⁵⁷ tarihli kayıta günlük iki akçe ile imam olan Ömer'in ölümü üzerine yerine Ahmet'in getirildiği belirtilmektedir. Sultan III. Ahmet'in tahta çıkışından üç yıl sonra Recep 1115/Kasım 1703⁴⁵⁸ tarihinde imam Ahmet'in beratı yenilenmiştir. Camide imam ve hatip olan Ahmet'in ölümünden sonra ise yerine Abdullah Halife'nin atandığı belirtilmektedir⁴⁵⁹.

Göküyük Karyesi Camii ile ilgili olarak uzun bir süre atama kaydına rastlanmamıştır. Recep 1169/Nisan 1756⁴⁶⁰ tarihli atama kaydında camide imam olan Hasan Halife'nin yanında beratı olmadığı için atama kaydının beratla yenilediği belirtilmektedir. Zilkade 1169/Temmuz 1756⁴⁶¹ tarihli kayıta ise cami vakfının mütevellisi olan Mehmet Halife'nin beratı yenilediği belirtilmektedir. Şevval 1172/Mart 1759⁴⁶² tarihinde ise caminin tadilat gördüğü belirtilmiş, camide hatip ve müteveli olan Mehmet Halife'nin kendi rızasıyla görevini Abdullah Halife'ye bıraktığı belirtilmiştir. Cami ile ilgili Cemaziye'l-evvel 1206/Aralık 1791⁴⁶³ tarihli son kayıta ise camide hatiplik ve mütevellilik görevlerinin ortaklaşa yapıldığı belirtilmiştir. Bu ortaklardan Veli'nin ölümünden sonra yerine Mehmet'in babasının görevine getirildiği de belirtilmektedir⁴⁶⁴.

⁴⁵⁵ *V.A.D. no. 1118*, vr. 72a.

⁴⁵⁶ İlk yenileme; Recep 1146/ Aralık 1733, ikinci yenileme; Zilkade 1169/ Temmuz 1756, son yenileme ise Zilkade 1177/ Mayıs 1764 tarihlerinde yapılmıştır.

⁴⁵⁷ *V.A.D. no. 1160*, vr. 8b.

⁴⁵⁸ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9b.

⁴⁵⁹ *V.A.D. no. 1119*, vr. 50a.

⁴⁶⁰ *V.A.D. no. 54*, vr. 83a.

⁴⁶¹ *V.A.D. no. 54*, vr. 83a.

⁴⁶² *V.A.D. no. 55*, vr. 84b.

⁴⁶³ *V.A.D. no. 548*, vr. 60a.

⁴⁶⁴ *V.A.D. no. 548*, vr. 60a.

4.1.2.12.2. Mehmet Halife Camii

Göküyük Köyü Camii'nin ihtiyacı karşılayamaması sebebiyle Mehmet Halife tarafından XVIII. yüzyıl ortalarına doğru yapılmıştır. Mehmet Halife yaptırdığı caminin hatibi ve mütevellisi olarak atanmıştır⁴⁶⁵. Rebiü'l-Âhir 1169/Ocak 1756⁴⁶⁶ tarihinde camide imam olmadığından ve gerekli görüldüğünden camiye imam olarak Seyyid Ali Halife imam olarak atanmıştır. Ramazan 1169/Mayıs 1756⁴⁶⁷ tarihinde Hasan imamlık görevini kendi üzerine berat ettirmek istemiş ancak Seyyid Ali Halife görevinde bırakılmıştır. 20 Şevval 1170/8 Temmuz 1757⁴⁶⁸ tarihli son kayıttan ise günlük bir akçe ile camide imam olan Seyyid Ali Halife kendi isteğiyle görevini Hasan Halife'ye bırakmıştır.

4.1.2.13. İncesu Köyü

4.1.2.13.1. Hacı Memi Camii

Hacı Memi tarafından XVIII. yüzyılın ikinci yarısında yapılan cami ile ilgili Zilkade 1180/Mart 1767⁴⁶⁹ tarihli ilk kayıttan günlük yarım akçe ile camide hatip olan Süleyman'ın ölümünden sonra yerine Abdurrahman'ın atandığı belirtilmektedir. Kayıtlardan daha sonra Abdurrahman'ın yerine Süleyman'ın oğlu Mustafa'nın hatip olarak atandığı anlaşılmaktadır. Günlük yarım akçe ile imam ve hatip olarak atanan Mustafa'nın beratı daha sonra yenilenmiştir⁴⁷⁰. Cemaziye'l-evvel 1244/Kasım 1828⁴⁷¹ tarihinde Mustafa'nın ölümü üzerine oğlu Hasan, erkek çocuğu olmaması sebebiyle bu göreve atandığı belirtilmiştir.

Hacı Memi Camii ile ilgili olarak tespit edilen son kayıttan ise günlük bir akçe ile cami vakfının mütevellisi olan Abdullah'ın ölümünden sonra İbrahim'in bu göreve atandığı belirtilmektedir⁴⁷².

⁴⁶⁵ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

⁴⁶⁶ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

⁴⁶⁷ *V.A.D. no. 54, vr. 83a.*

⁴⁶⁸ *V.A.D. no. 54, vr. 83b.*

⁴⁶⁹ *V.A.D. no. 1117, vr. 66b.*

⁴⁷⁰ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

⁴⁷¹ *V.A.D. no. 548, vr. 50b.*

⁴⁷² *V.A.D. no. 1118, vr. 72b.*

4.1.2.14. Karacalar Köyü

4.1.2.14.1. Güllüzâde Mehmet Bey Mescidi

Güllüzâde Mehmet tarafından yaptırıldığı kayıtlardan anlaşılan ve Güllüzâde Mehmet Bey adını alan bu mescitle ilgili ilk kayıтта Haram Halife'nin ölümünden sonra günlük iki akçe ile oğlu Mustafa'nın bu göreve getirildiği belirtilmektedir. Muharrem 1110/Temmuz 1698⁴⁷³ tarihli kayıтта ise imam Mustafa'nın eski beratının yenilendiği belirtilmektedir. İmam Mustafa'nın ölümünden sonra ise büyük oğlu Seyyid Abdülkadir Halife babasının görevine atanmıştır⁴⁷⁴.

Zilhicce 1143/Haziran 1731⁴⁷⁵ tarihli bir diğer kayıтта ise mescit vakfının mütevellisi olmadığı belirtilmiş ve vakıf işlerini yürütmesi için Mustafa Halife günlük yarım akçe ile müteveli imam olarak atanmıştır. Mustafa Halife'den sonra ise bu göreve İsmail, ondan sonra da Seyyid Ali bu göreve devam etmişlerdir⁴⁷⁶.

Güllüzâde Mehmet Bey Mescidi'ne yapılan diğer bir atama kaydında ise Abdülbaki'nin günlük iki akçe ile mescitte imam olan Mustafa'nın imamlık görevini aldığı, bunun üzerine günlük yarım akçe ile imamlık görevinin Abdülbaki'ye verildiği belirtilmektedir⁴⁷⁷. Güllüzâde Mehmet Bey Mescidi'ne ilişkin son kayıтта Güllüzâde Mehmet Bey Camii ifadesi kullanılmıştır⁴⁷⁸. Bu durum mescidin daha sonraki yıllarda ihtiyaç olduğu için camiye çevrildiğini göstermektedir. Ayrıca yine aynı kayıтта Seyyid Mehmet Halife'nin müteveli olarak atandığı da belirtilmektedir⁴⁷⁹.

4.1.2.15. Karaviran Köyü

Günümüzde Yukarı Karaviran olarak bilinen bölgedir. Seydişehir kazasının dün olduğu gibi bugünde en gelişmiş ve yoğun nüfuslu beldelerinden biri olmaya devam etmektedir.

⁴⁷³ *V.A.D. no. 1140, vr. 162b.*

⁴⁷⁴ *V.A.D. no. 1088, vr. 57b.*

⁴⁷⁵ *V.A.D. no. 1088, vr. 57b.*

⁴⁷⁶ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

⁴⁷⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 71b.*

⁴⁷⁸ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

⁴⁷⁹ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

4.1.2.15.1. Eski Camii (Karaviran Köyü Camii)

Karaviran Kasabası camii olarak da bilinen Eski Cami'ye ilişkin 1103/ 1691⁴⁸⁰ tarihli ilk kayıta II. Ahmet'in tahta çıkışından bir yıl sonra, camide imam ve hatip olan Yusuf'un beratının yenilendiği belirtilmektedir. Günlük bir akçe ile görevini sürdüren Yusuf'un ölümü üzerine Veli bu göreve atanmıştır⁴⁸¹. Eski Cami kayıtlarına göre imamlık ve hatiplik görevine ilişkin rastlanan son atama kaydında ise günlük bir akçe ile görev yapan Süleyman'ın ölümü üzerine Musa bu göreve atanmıştır⁴⁸². Ayrıca Eski Cami'ye müteveli gerektiği belirtilerek Hacı İsmail'in ölümü üzerine İbrahim müteveli olarak atanmıştır⁴⁸³.

4.1.2.15.2. Karaviran Köyü Mescidi

Karaviran Köyü Mescidi muhtemelen karyedeki hayırseverler tarafından yapılmış olmalıdır. Mescitle ilgili ilk kayıta mescitte imam olmadığı belirtilmiş, Mehmet imam olarak atanmıştır⁴⁸⁴. Tespit edilen Şaban 1157/Eylül 1744⁴⁸⁵ son kayıta ise imam Hüseyin'in ölümü üzerine kardeşi İsmail'in bu göreve atandığı belirtilmiştir.

4.1.2.15.3. Baş Mahallesi Mescidi

Mahalleli hayırseverler tarafından XVIII. yüzyıl başlarında yapılmış olmalıdır. Hurufat *Defterleri*'nde mescitle ilgili Cemaziye'l-Âhir 1114/ Ekim 1702⁴⁸⁶ tarihli ilk belgede imam Mehmet'in görevini bırakması üzerine Molla Ali'nin imam olarak atandığı belirtilmektedir. Daha sonra mescitle ilgili uzun bir süre atama kaydına rastlanmamıştır. Cemaziye'l-evvel 1162/ Nisan 1749⁴⁸⁷ tarihli kayıta ise imam olan Hüseyin'in görevden çekilmesi üzerine Veliyüddin imam olarak atanmıştır. Zilkade 1177/Mayıs 1764⁴⁸⁸'te ise imam Ahmet'in ölümünden sonra Mehmet Halife imam olarak atanmıştır. Baş Mahallesi Mescidi ile ilgili olarak tespit edilen bir diğer atama

⁴⁸⁰ *V.A.D. no.* 1160, vr. 8b.

⁴⁸¹ *V.A.D. no.* 1118, vr. 69b.

⁴⁸² *V.A.D. no.* 1118, vr. 70a.

⁴⁸³ *V.A.D. no.* 1118, vr. 69b.

⁴⁸⁴ *V.A.D. no.* 1118, vr. 70b.

⁴⁸⁵ *V.A.D. no.* 1122, vr. 32b.

⁴⁸⁶ *V.A.D. no.* 1119, vr. 13b.

⁴⁸⁷ *V.A.D. no.* 1122, vr. 34a.

⁴⁸⁸ *V.A.D. no.* 1117, vr. 65b.

kaydına göre ise imam Abdullah'ın ölümü üzerine Mustafa'nın imam olarak atandığı belirtilmektedir⁴⁸⁹.

Cemaziye'l-Âhir 1200/Nisan 1786⁴⁹⁰ tarihli kayıta ise Karaviran Köyü yakınlarında bulunan Osman Köyü'ndeki mescidin harap olduğu ve mescitte imam ve müteveli olan Molla İbrahim'in de ölümünden sonra vakıf arazilerinin atıl durumda kaldığı belirtilmiştir. Bu vakıf arazileri Baş Mahallesi Mescidi'ne vakfedilerek Molla İbrahim'in oğlu Ömer, Baş Mahallesi Mescidi'nin vakfına müteveli olarak atanmıştır⁴⁹¹.

Baş Mahallesi ile ilgili olarak Şaban 1216/Aralık 1801⁴⁹² tarihli kayıta ise mescitte imam olan Yusuf'un ölümünden sonra büyük oğlu Seyyid Süleyman ve Kasım babalarının görevine atanması gerekirken yöre halkından olmayan Abdülmümin, önceki imam Yusuf'un çocuksuz öldüğünü iddia ederek imam olmuş, ancak daha sonra halkın şikayetiyle gerçek anlaşılarak imamlık Seyyid Süleyman ve Kasım kardeşlere verilmiştir.

4.1.2.15.4. Ekden Mahallesi Mescidi

Karaviran Köyü mahallelerinden biri olan Ekden Mahallesi'ne ilişkin tespit edilen Şaban 1135/Mayıs 1723⁴⁹³ tarihli ilk kayıta mescidin mütevellisi olmadığı ve gerektiği belirtilerek günlük bir akçe ile Yusuf müteveli olarak atanmıştır. Mescitle ilgili tespit edilen Zilkade 1177/Mayıs 1764⁴⁹⁴ tarihli kayıta ise imam Beva'nın ölümünden sonra yetmiş yıldır imamlık makamının sahipsiz kaldığı belirtilmiş ve imam Beva'nın ölümüyle boşalan bu göreve torunu Seyyid Halil Halife atanmıştır. Kayıtlardan anlaşıldığı üzere bu atamadan sonraki yıllarda imamlık makamı birkaç kez daha el değiştirmiştir. Günlük yarım akçe ile imam olan Seyyid Abdullah'ın ölümüyle oğlu Musa babasının görevine getirilmiştir⁴⁹⁵. Cemaziye'l-evvel 1187/ Temmuz 1773⁴⁹⁶ tarihinde Musa görevinden çekilmiş, yerine kardeşi Seyyid Mehmet atanmıştır.

⁴⁸⁹ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

⁴⁹⁰ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

⁴⁹¹ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

⁴⁹² *V.A.D. no. 544, vr. 14b.*

⁴⁹³ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

⁴⁹⁴ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁴⁹⁵ *V.A.D. no. 1037, vr. 30a.*

⁴⁹⁶ *V.A.D. no. 1123, vr. 10a.*

4.1.2.15.5. Orta Karaviran Mahallesi

4.1.2.15.5.1. Beğler Camii

İncelenen kayıtlarda Beğler diye anılan kişi tarafından yaptırıldığı belirtilen cami, XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır.

Bazı kayıtlarda “*Yeni Cami*” adıyla da telaffuz edilmiştir. Şaban 1135/Mayıs 1723⁴⁹⁷ tarihinde cami ile ilgili ilk kayıta caminin kayyımı olmadığı belirtilmiş ve Mehmet’ten sonra günlük bir akçe ile İsa bu göreve atanmıştır.

Rebiü'l-Evvel 1141/Ekim 1728⁴⁹⁸ tarihli diğer kayıta ise müteveli İbrahim’in ölümünden sonra oğlu Mehmet’in babasının görevine atandığı belirtilmiştir. Zilkade 1159/Kasım 1746⁴⁹⁹, da günlük iki akçe ile müteveli olan Mehmet’in ölümünden sonra İsmail bu göreve atanmıştır. Zilkade 1160/Kasım 1747⁵⁰⁰, de müteveli İsmail ansızın bir hastalığa tutulmuş ve görevini yapamaz hale gelmiştir. Bunun üzerine görevinden alınarak yerine Hüseyin atanmıştır. Zilhicce 1168/Eylül 1755⁵⁰¹ tarihinde Sultan III.Osman’ın tahta çıkışından bir yıl sonra Hüseyin Halife’nin de beratı yenilenmiştir. Beğler Camii ile ilgili olarak tespit edilen son müteveli kaydına göre Hüseyin Halife’nin ölümünden sonra oğlu Kadri babasının görevine getirilmiş ve beratı yenilenmiştir⁵⁰².

Beğler Camii ile ilgili olarak incelenen diğer bir kayıta caminin imamının olmadığı belirtilmiş ve Abdi bu göreve getirilmiştir. Günlük bir akçe ile imam olan Abdi’nin ölümünden sonra ise oğlu Ahmet babasının görevine getirilmiştir. Daha sonra Ahmet’in beratı yenilenmiştir⁵⁰³. Günlük bir akçe ile imam olan Ahmet’in ölümünden sonra yerine teamüllere göre oğlu Abdurrahman’ın geçmesi gerekirken, eğitim hayatına devam ettiği için bu teamülün dışına çıkıldığı belirtilmiş, cemaatten Mahan isimli kişi imam olarak atanmıştır⁵⁰⁴.

⁴⁹⁷ V.A.D. no. 1119, vr. 50b.

⁴⁹⁸ V.A.D. no. 1149, vr. 30b.

⁴⁹⁹ V.A.D. no. 1122, vr. 33a.

⁵⁰⁰ V.A.D. no. 1122, vr. 33b.

⁵⁰¹ V.A.D. no. 1090, vr. 81a.

⁵⁰² V.A.D. no. 56, vr. 85a.

⁵⁰³ V.A.D. no. 1088, vr. 57b.

⁵⁰⁴ V.A.D. no. 1088, vr. 57b.

Beğler Camii ile ilgili olarak *Hurufat Defterleri*'nde tespit edilen Zilhicce 1178/Mayıs 1765⁵⁰⁵ tarihli bir diğer kayda göre camide imam olan İbrahim'in imamlık vazifesi için yeterli olmadığı görülerek yerine mahalle sakinlerinden Mustafa Halife imam olarak atanmıştır. Ancak İbrahim bu atamaya itiraz etmiş ve ferman neticesinde Anadolu Kazaskeri tarafından 12 Şaban 1179/24 Ocak 1766⁵⁰⁶ tarihinde görevi kendisine iade edilmiştir.

Beğler Camii ile ilgili defterlerde tespit edilen diğer bir kayıta ise günlük iki akçe ile camide hatip olan Veli'nin ölümünden sonra yerine Mustafa Halife getirilmiştir⁵⁰⁷. Daha sonra Mustafa Halife'nin beratı iki kez daha yenilenmiştir⁵⁰⁸. Recep 1186/Eylül 1772⁵⁰⁹ tarihinde Mustafa Halife'nin ölümünden sonra oğlu Hasan bu göreve atanmıştır. Hasan bu görevi 21 yıl devam ettirmiştir. Recep 1207/Şubat 1791⁵¹⁰ tarihinde ölümüyle bu göreve oğlu Mustafa atanmıştır.

Beğler Camii ile ilgili olarak incelenen Zilkade 1226/Kasım 1811⁵¹¹ tarihli son kayıta ise imam Hafız Halil'in ölümünden sonra imamlık görevinin, oğulları Süleyman ve Veli'ye ortaklaşa verildiği belirtilmektedir.

4.1.2.15.5.2. Orta Karaviran Mahallesi Camii

Orta Mahalle halkı tarafından XVIII. yüzyıl ortalarında yapılmış olmalıdır. Orta Mahalle Camii ile ilgili olarak tespit edilen Cemaziye'l-Âhir 1123/ Temmuz 1771⁵¹² tarihli ilk belgede imam Mehmet'in ölümü üzerine İbrahim'in imam olarak atandığı belirtilmiştir. Uzun bir süre atama kaydına rastlanmamıştır. Daha sonra Rebiü'l-Evvel 1167/Aralık 1753⁵¹³ tarihli diğer kayıta ise imam Mehmet'in ölümünden sonra İbrahim imam olarak atanmıştır. Şevval 1168/ Temmuz 1755⁵¹⁴ tarihinde İbrahim'in beratı yenilenmiştir. Sultan III.Osman'ın tahta çıkmasından sonra beratı

⁵⁰⁵ *V.A.D. no. 1117, vr. 66a.*

⁵⁰⁶ *V.A.D. no. 1117, vr. 66a.*

⁵⁰⁷ *V.A.D. no. 1088, vr. 57b.*

⁵⁰⁸ *V.A.D. no. 56, vr. 85a., no. 53, vr. 83a.*

⁵⁰⁹ *V.A.D. no. 1123, vr. 10a.*

⁵¹⁰ *V.A.D. no. 548, vr. 60b.*

⁵¹¹ *V.A.D. no. 567, vr. 58a.*

⁵¹² *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

⁵¹³ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

⁵¹⁴ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

yenilenmiş olmalıdır. III. Mustafa'nın tahta çıkışından sonra da Zilkade 1171/Temmuz 1758⁵¹⁵, de İbrahim'in beratı bir kez daha yenilenmiştir.

İbrahim'in Cemaziye'l-Âhir 1198/Nisan 1784⁵¹⁶ tarihinde ölümünden sonra yerine günlük yarım akçe ile Mahmut atanmıştır. Molla Mahmut'un ölümünden sonra oğlu İbrahim imam olarak atanmıştır. Orta Mahalle Camii ile ilgili olarak tespit edilen tespit edilen Şaban 1215/ Aralık 1800⁵¹⁷ tarihli son kayıta ise günlük yarım akçe ile imamlık görevini yürüten İbrahim'in beratı yenilendiği belirtilmektedir.

4.1.2.15.5.3. Orta Karaviran Mahallesi Mescidi

Orta Karaviran Mahallesi'nde bulunan hayırseverler tarafından XVIII. yüzyıl ortalarında yaptırılmış olmalıdır. Mescide ilişkin olarak tespit edilen Muharrem 1169/Ekim 1755⁵¹⁸ tarihli ilk kayıta günlük yarım akçe ile imam olan Hüseyin'in görevden ayrılması üzerine imam olan kardeşi İsmail Halife'nin beratının yenilendiği belirtilmektedir. Mescitle ilgili tespit edilen son kayıta ise İmam İsmail'in Safer 1174/Eylül 1760⁵¹⁹ tarihinde ölümüyle yerine oğlu İbrahim Halife imam olarak atandığı belirtilmektedir.

4.1.2.15.5.4. Ömer Mahallesi Camii (Aşağı Mahalle Camii)

Karaviran karyesinde bulunan Ömer Mahallesi Camii ismini mahalleye de ismini veren Ömer Dede'den almıştır. Cami tespit edilen kayıtlardan anlaşıldığı üzere XVII. yüzyılın sonlarına doğru yapılmış olmalıdır. *Hurufat Defterleri*'nde tespit edilen Recep 1105/Şubat 1694⁵²⁰ tarihli ilk kayıta caminin hatibi olan Süleyman'ın beratının yenilendiği belirtilmektedir. Rebiü'l-Âhir 1109/Ekim 1697⁵²¹ tarihinde ise günlük bir akçe ile imam olan Mehmet'in beratı yenilenmiştir. Bu iki yenileme de III. Mustafa'nın tahta çıkışından sonra olmuştur.

⁵¹⁵ *V.A.D. no. 55, vr. 84b.*

⁵¹⁶ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

⁵¹⁷ *V.A.D. no. 544, vr. 14a.*

⁵¹⁸ *V.A.D. no. 53, vr. 1169*

⁵¹⁹ *V.A.D. no. 56, vr. 85a.*

⁵²⁰ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁵²¹ *V.A.D. no. 1140, vr. 162b.*

Ömer Mahallesi Camii ile ilgili olarak uzun bir süre atama kaydına rastlanmamıştır. Bu uzun süreden sonra Cemaziye'l-Âhir 1123/ Temmuz 1711⁵²² tarihli kayıta günlük bir akçe ile camide imam olan Arif'in eski beratının yenilendiği belirtilmiştir. Cemaziye'l-evvel 1146/ Ekim 1733⁵²³ tarihli diğer bir kayıta ise günlük iki akçe ile camide hatip olan Mehmet'in görevini bırakması üzerine Molla Abdullah bu göreve getirilmiştir. Hatiplik görevini bıraktıktan sonra bir süre daha imamlık yapan Mehmet'in Cemaziye'l-Âhir 1148/ Eylül 1735⁵²⁴ tarihinde ölümünden sonra ise Molla Süleyman, günlük iki akçe ile bu göreve getirilmiştir. Süleyman bu görevi Recep 1163/ Haziran 1750⁵²⁵ tarihine kadar devam ettirmiş, bu tarihte ölümüyle yerine Ali imam olmuştur. Diğer yandan caminin hatiplik görevini yürüten Abdullah Cemaziye'l-evvel 1165/ Mart 1752⁵²⁶ tarihinde ölmüş, yerine İsmail günlük iki akçe ile hatip olmuştur. Günlük iki akçe ile camide imam olan Ali'nin eski beratının Muharrem 1170/ Eylül 1756⁵²⁷ tarihinde yenilendiği de belirtilmiştir. Sultan III. Mustafa'nın tahta çıkışından bir yıl sonra Ramazan 1172/ Nisan 1759⁵²⁸ tarihinde ise hatip İsmail'in beratı yenilenmiştir.

Zilkade 1177/ Mayıs 1764⁵²⁹ tarihli kayıta ise halen caminin imamı olan Ali ile eski imam Süleyman arasındaki mücadele anlatılmıştır. Buna göre Süleyman camide imamken Ali imamlığı zorla almak istemiş ancak imamlık Süleyman'da kalmıştır⁵³⁰. Süleyman'ın ölümünden sonra muallimhanede muallimlik görevini yürüten Ali imamlık görevine getirilmiştir. Muharrem 1178/ Temmuz 1764⁵³¹ tarihli diğer bir kayıta ise cami vakfının mütevellisi olmadığından Ahmet Halife müteveli olarak atanmıştır. Kayıtlardan Ahmet'e daha sonra imamlık görevinin de verildiği anlaşılmaktadır. Rebiü'l-Âhir 1200/ Şubat 1786⁵³² tarihinde ise Ahmet ölmüş yerine Abdülmümin getirilmiştir.

⁵²² *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

⁵²³ *V.A.D. no. 1188, vr. 58b.*

⁵²⁴ *V.A.D. no. 1088, vr. 59a.*

⁵²⁵ *V.A.D. no. 1122, vr. 34a.*

⁵²⁶ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

⁵²⁷ *V.A.D. no. 54, vr. 83b.*

⁵²⁸ *V.A.D. no. 56, vr. 85a.*

⁵²⁹ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁵³⁰ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁵³¹ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁵³² *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

4.1.2.15.6. Yalman Mahallesi

4.1.2.15.6.1. Yalman Camii

Aynı adla anılan mahallede yer almaktadır. Mahalleli hayırseverler tarafından XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Yalman Camii ile ilgili tespit edilen Zilhicce 1147/ Nisan 1735⁵³³ tarihli ilk kayıta Abdullah'ın günlük iki akçe ile camiye hatip olarak atandığı belirtilmiştir. Daha sonra Abdullah'ın beratı yenilenmiştir⁵³⁴. Yine aynı kayıta cami vakfının mütevellisi Seyyid Hasan Halife'nin beratının da yenilendiği belirtilmektedir⁵³⁵. İlerleyen yıllarda da yenilemeler devam etmiştir. Yalman Camii ile ilgili tespit edilen son kayıta ise Abdullah'ın ölümünden sonra görevine Musa'nın atandığı belirtilmiştir⁵³⁶.

4.1.2.15.6.2. Karan Mescidi

Yalman Mahallesi'nde yer alan mescitle ilgili kayıtlarda herhangi bir tarih belirtilmemiştir. Ne zaman ve kim tarafından yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Mahalleli hayırseverler tarafından yaptırılmış olmalıdır.

Karan Mescidi ile ilgili ilk kayıta imam Durmuş'un ölümü üzerine Hacı Ömer'in imam olarak atandığı belirtilmektedir⁵³⁷. Daha sonraki yıllarda imam Hacı Ömer mescit vakfının mütevelliliğine de atanmış ve mescidi tamir ettirmiştir. Aynı kayıta mescide kayyım olarak Mevlüt'ün atandığı da belirtilmektedir⁵³⁸.

Yalman Mahallesi Karan Mescidi ile ilgili tespit edilen son kayıta ise günlük yarım akçe ile camide imam olan Hacı Ömer'in ölümü üzerine Molla Mustafa Halife'nin imam olarak atandığı belirtilmektedir⁵³⁹.

⁵³³ *V.A.D. no. 1088, vr. 59a.*

⁵³⁴ *V.A.D. no. 55, vr 84b.*

⁵³⁵ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

⁵³⁶ *V.A.D. no. 1037, vr. 30a.*

⁵³⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

⁵³⁸ *V.A.D. no. 1118, vr. 71b.*

⁵³⁹ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

4.1.2.16. Kavak Köyü

4.1.2.16.1. Gülistan Hatun Camii

Gülistan Hatun tarafından XVII. yüzyılın sonlarına doğru yapılan cami ile ilgili Rebi'ü'l- evvel 1105/Ekim 1693⁵⁴⁰ tarihli ilk kayıta imam Feyzullah'ın ölümü üzerine Nurullah'ın imam olarak atandığı belirtilmektedir. Recep 1115/Kasım 1703⁵⁴¹ tarihinde ise camide hatip olan Nasuh'un beratı yenilenmiştir. Daha sonra imamlık görevi de Nasuh'a verilmiştir. Nasuh'un ölümünden sonra oğlu Mehmet imam ve hatip olarak atanmıştır⁵⁴². 28 Zilhicce 1169/23 Eylül 1756⁵⁴³ tarihinde Mehmet'in ölümünden sonra ise İbrahim Halife imam ve hatip olarak atanmıştır.

Gülistan Hatun Cami ile ilgili olarak incelenen Cemaziye'l-Âhir 1244/Aralık 1828⁵⁴⁴ tarihli son kayıta ise camide imam ve hatip olan Hüseyin ölümünden sonra Süleyman'ın imam ve hatip olarak atandığı belirtilmiştir.

4.1.2.17. Kilise-i Kebir Köyü (Büyük Kilise)

4.1.2.17.1. Seyyid Harun Veli Camii

Seyyid Harun Veli'nin konakladığı yerlerden biridir Seyyid Harun Veli burada bir cami ve mescit inşa ettirmiştir. Bunlardan biri olan Seyyid Harun Veli Camii XVIII. yüzyıldan kalan Seydişehir'in en eski camilerinden biri olmalıdır. Cami ile ilgili olarak hurufat defterlerinde tespit edilen Şaban 1113/Ocak 1702⁵⁴⁵ tarihli ilk kayıta caminin ferraşı olmadığı belirtilerek günlük bir akçe ile Ömer, ferraş olarak atanmıştır. Camide günlük iki akçe ile imam ve hatip olan Ahmet'in beratı Sultan III. Ahmet'in tahta çıkışından iki yıl sonra yenilenmiştir. Şevval 1113/ Mart 1702⁵⁴⁶ tarihinde ise imam Ahmet'in ölümü üzerine Nurullah imam olarak atanmıştır. Rebiü'l-Evvel 1139/Ekim 1726⁵⁴⁷ tarihli kayıta ise günlük iki akçe ile camide imam ve hatip olan Veli'nin

⁵⁴⁰ *V.A.D. no. 1160, vr. 11a.*

⁵⁴¹ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

⁵⁴² *V.A.D. no. 1118, vr. 72a.*

⁵⁴³ *V.A.D. no. 54, vr. 83b.*

⁵⁴⁴ *V.A.D. no. 548, vr. 50b.*

⁵⁴⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 8b.*

⁵⁴⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 9a.*

⁵⁴⁷ *V.A.D. no. 1128, vr. 19a.*

görevini terk etmesi üzerine sadece hatiplik görevine Hasan Halife'nin getirildiği belirtilmektedir. Zilkade 1744/Nisan 1732⁵⁴⁸ tarihinde ise hatip Hasan'ın ölümü üzerine oğulları bu görevi istemediğinden Mustafa bu göreve getirilmiştir. Rebiü'l-Âhir 1144/Ekim 1731⁵⁴⁹, de ise cami vakfının mütevelliliğine günlük iki akçe ile Seyyid Ali atanmıştır. Seyyid Ali'nin Rebiü'l-Âhir 1169/Ocak 1756⁵⁵⁰ tarihinde vefatından sonra ise İbrahim Halife günlük iki akçe ile müteveli olarak atanmıştır. Yine aynı tarihte camide günlük bir akçe ile imam ve hatip olan Seyyid Mustafa babasından kendisine geçen bu görevini devam ettirirken Seyyid Hasan adlı kişi imamlığı kendi üzerine almak için çalışmış ancak görev haklı olarak Seyyid Mustafa'da kalmıştır⁵⁵¹. Seyyid Mustafa'nın imamlık ve hatiplik görevini babasının görevini bırakması üzerine aldığı Cemaziye'l-Âhir 1168/Mart 1755 tarihli kayıta belirtilmektedir. Hatta bir süre sonra imamlık ve hatiplik görevini kardeşi Seyyid Ömer ile birlikte yapmaya başlamışlardır. Bir beratla bu görevlendirme onaylanmış ve beratları bir süre sonra yenilenmiştir⁵⁵². Daha sonra bu sefer de kardeşi Seyyid Ömer ile imamlık ve hatiplik konusunda tartışma ve kavgasına tutuşmuşlar. Bu çekişme kadının araya girmesiyle ve Seyyid Ömer'in imam ve hatiplik görevine getirilmesi ile son bulmuştur⁵⁵³. Daha sonra Rebiü'l-Âhir 1169/Ocak 1756⁵⁵⁴ tarihinde günlük bir akçe ile camide imam olan Derviş Mustafa Halife'nin başka bir görevle imamlıktan ayrılması üzerine cemaat içerisinde Hüseyin Halife imam olarak atanmıştır. İmamlık görevi kendisinden alınan Seyyid Ömer'e hatiplik görevi verilmiş ancak Seyyid Ömer bu kararı protesto ederek görevinden ayrılmıştır. Bunun üzerine hatiplik görevine Ramazan 1168/Haziran 1755⁵⁵⁵ tarihinde oğlu Seyyid Hasan getirilmiştir. Daha sonraki yıllarda camide ferraş olmadığı belirtilmiş, gerekli olduğu görülerek Durmuş ferraş olarak atanmıştır⁵⁵⁶. Cemaziye'l-Âhir 1172/Ocak 1759⁵⁵⁷ tarihinde III. Mustafa'nın tahta çıkışından bir yıl sonra cami vakfının mütevellisi olan İbrahim Halife'nin eski beratı yenilenmiştir. Zilhicce

⁵⁴⁸ *V.A.D. no. 1088, vr. 58a.*

⁵⁴⁹ *V.A.D. no. 1088, vr. 58a.*

⁵⁵⁰ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

⁵⁵¹ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

⁵⁵² *V.A.D. no. 56, vr. 85b.*

⁵⁵³ *V.A.D. no. 54, vr. 83a.*

⁵⁵⁴ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

⁵⁵⁵ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

⁵⁵⁶ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

⁵⁵⁷ *V.A.D. no. 55, vr. 84b.*

1172/Temmuz 1759⁵⁵⁸ tarihinde İbrahim Halife'nin ölümüyle Pir Molla Hüseyin Halife günlük iki akçe ile müteveli olarak atanmıştır.

Cemaziye'l-evvel 1181/Eylül 1767 tarihinde cami imamı Hüseyin Halife görevini sürdürürken yöre halkından olmayan Mustafa ve Ömer kardeşler imamlık ve hatiplik görevini ortaklaşa kendi üzerlerin almak istemişler ancak Hüseyin Halife görevinde kalmıştır.⁵⁵⁹ Hüseyin Halife'den sonra imamlık ve hatiplik görevi ortaklaşa Seyyid Ömer ve Mustafa kardeşlere verilmiştir. Seyyid Mustafa'nın ölümünden sonra oğlu Ali babasının görevine getirilmiş ve amcasıyla birlikte bu görevi yapmaya devam etmişlerdir⁵⁶⁰. Rebiü'l-Evvel 1201/Aralık 1786⁵⁶¹ tarihinde Seyyid Ömer'in de ölümü üzerine görevini Seyyid Hasan devralmış ve Seyyid Ali ile ortaklaşa göreve devam etmişlerdir. Ancak Seyyid Ali, Hasan'dan daha kıdemli olduğunu düşünerek hissesine kanaat etmemiş ve Seyyid Hasan'ın görevinden çekilmesi için uğraşmaya başlamıştır. Ancak kadı buna izin vermemiş görevin ortaklaşa yapılmasına devam edilmiştir. Safer 1204/ Ekim 1789⁵⁶² tarihinde Seyyid Hasan'ın ölümüyle imamlık ve hatiplik görevi tamamen Seyyid Ali'ye verilmiştir. Şevval 1204/ Haziran 1790⁵⁶³ tarihli son kayıta ise Seyyid Hasan ve Seyyid Ali arasındaki hisse mücadelesi özetle anlatılmıştır.

4.1.2.18. Kilise-i Sağır Köyü (Küçük Kilise) Camii

Bugün Kısıcık olarak bilinen Kilise-i Sağır Köyü Camii karye halkı tarafından XVIII. yüzyıl başlarında yapılmış olmalıdır. Kilise-i Sağır Köyü Camii ile ilgili olarak tespit edilen H.1114/ M.1702⁵⁶⁴ tarihli kayıta camiye imam olarak günlük bir akçe ile Mustafa'nın atandığı belirtilmektedir. Tespit edilen ikinci ve son kayıta ise imam Mehmet'in beratının yenilendiği belirtilmektedir⁵⁶⁵.

⁵⁵⁸ *V.A.D. no. 56, vr. 85a.*

⁵⁵⁹ *V.A.D. no. 1117, vr. 66b.*

⁵⁶⁰ *V.A.D. no. 1123, vr. 10a.*

⁵⁶¹ *V.A.D. no. 547, vr. 7b.*

⁵⁶² *V.A.D. no. 548, vr. 59b.*

⁵⁶³ *V.A.D. no. 548, vr. 59b.*

⁵⁶⁴ *V.A.D. no. 1123, vr. 10a.*

⁵⁶⁵ *V.A.D. no. 1140, vr. 162a.*

4.1.2.19. Manastır Köyü

Seydişehir Kazasının Gurgurum Nahiyesi'ne bağlı olan Manastır Köyü⁵⁶⁶ günümüzde Muradiye Köyü olarak varlığını devam ettirmektedir.

4.1.2.19.1. Manastır Köyü Camii

Manastır Köyü Camii ile ilgili olarak tespit edilen Cemaziye'l-Âhir 1111/ Kasım 1699⁵⁶⁷ tarihli ilk kayıta camide imam ve hatip olan Ömer'in kendi isteğiyle görevinden çekilmesi üzerine yerine Abdülkerim'in atandığı belirtilmektedir. Manastır Köyü Camii ile ilgili olarak tespit edilen bir diğer kayıta camide imam ve hatip olmadığı belirtilmiş ve Abdülhalim imam ve hatip olarak atanmıştır⁵⁶⁸. Rebiü'l-Evvel 1137/ Kasım 1724⁵⁶⁹ tarihli ikinci belgede ise günlük bir akçe ile camide imam ve hatip olan Abdülhalim Halife'nin ölümü üzerine yerine oğlu atanması gerekirken, yabancı biri olan Molla Süleyman, Abdülhalim Halife'nin çocuksuz öldüğünü iddia ederek görevi üzerine almak istemiş, ancak gerçeğin anlaşılması üzerine Abdülhalim Halife'nin oğlu Hüseyin imam ve hatip olarak atanmıştır.

Safer 1159/Şubat 1746⁵⁷⁰ tarihli tespit edilen son kayıta ise imamlık ve hatiplik görevinin ayrıldığı anlaşılmaktadır. Bu tarihte İbrahim Halife günlük bir akçe ile hatip olarak atanmıştır.

4.1.2.20. Nüzumla Köyü

Günümüzde Yaylacık Beldesi olarak ismi değiştirilen Nüzumla, XVIII. yüzyılda Seydişehir Kazası'nın Gurgurum Nahiyesi'ne bağlı köylerden biridir. XVI. yüzyıla ait kaynaklarda Zozumla (Zozzile) olarak telaffuz edilmektedir⁵⁷¹.

4.1.2.20.1. Nüzumla Köyü Camii

Nüzumla Köyü Camii hayırseverler tarafından XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Muharrem 1144/Temmuz 1731⁵⁷² tarihli ilk kayıta camide imam ve hatip olan Ali'nin ölümü üzerine Fazlı Halife'nin selefinin görevine atandığı ve

⁵⁶⁶ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 79.

⁵⁶⁷ *V.A.D. no. 1160*, vr. 8b.

⁵⁶⁸ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

⁵⁶⁹ *V.A.D. no. 1119*, vr. 50a.

⁵⁷⁰ *V.A.D. no. 1122*, vr. 33a.

⁵⁷¹ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 78.

⁵⁷² *V.A.D. no. 1088*, vr. 57b.

beratının yenilendiği belirtilmektedir. Diğer bir kayıta ise Abdüssamed ve Seyyid Mustafa'nın da kısa süreli de olsa camide imam ve hatip olarak görev yaptığı kayıtlardan anlaşılmaktadır⁵⁷³. Daha sonra Musli asaleten imam ve hatip olarak atanmıştır⁵⁷⁴. Recep 1166/ Mayıs 1753⁵⁷⁵ tarihine kadar imamlık görevini sürdüren Musli'nin yine bu tarihte ölümünden sonra ise oğlu Seyyid Musa imam ve hatip olarak babasının görevine atanmıştır. Cemaziye'l-Âhir 1186/Eylül 1772⁵⁷⁶ tarihindeki kayıta ise Seyyid Musa'nın görevine yakışmayan yanlış işlere karıştığından bahsedilerek, yerine Hacı Osman'ın atandığı belirtilmiştir. Hacı Osman'ın Şevval 1212/Mart 1798⁵⁷⁷ tarihinde ölümüyle oğlu Seyyid Ali babasının görevine atanmıştır.

Nüzumla Köyü Camii ile ilgili olarak defterlerde incelenen Rebiü'l-Evvel 1215/ Temmuz 1800⁵⁷⁸ tarihli diğer kayıta ise camide müezzin olan Seyyid Mehmet'in görevinden ayrılması üzerine Seyyid Burhan Halife'nin günlük yarım akçe ile müezzin olarak atandığı belirtilmektedir. Cami ile ilgili tespit edilen Rebiü'l-Âhir 1241/Kasım 1825⁵⁷⁹ tarihli son kayıta ise hatiplik görevini Seyyid Mehmet, Seyyid Ali ve Seyyid Hacı Osman kardeşlerin birlikte yürüttükleri belirtilmiş, bir süre sonra Seyyid Mehmet'in ölümü üzerine ise hatiplik görevini diğer iki kardeş Hacı Osman ve Seyyid Ali birlikte yürütmeye başlamışlardır.

4.1.2.21. Taraşçı Köyü

4.1.2.21.1. Etmek Yimez Efendi Camii

Halk arasında *Etmek Yemez Dede Camii* olarak bilinir. Etmek Yemez Dede olarak tanınan zat, Mahmut bin Yahya'dır. Cami bu zat tarafından yaptırılmış olmalıdır. Mahmut bin Yahya, Seyyid Harun Veli ile birlikte bu bölgeye gelmiş ve bugünkü Taraşçı Kasabası'nı kurmuştur. Cami de bu tarihlerde yapılmış olmalıdır. Kayıtlarda cami, Seyyid Mahmut Efendi Camii olarak da bahsedilmektedir⁵⁸⁰.

⁵⁷³ V.A.D. no. 1088, vr. 57b.

⁵⁷⁴ V.A.D. no. 1118, vr. 70b.

⁵⁷⁵ V.A.D. no. 1122, vr. 34b.

⁵⁷⁶ V.A.D. no. 1123, vr. 10a.

⁵⁷⁷ V.A.D. no. 544, vr. 13b.

⁵⁷⁸ V.A.D. no. 544, vr. 14a.

⁵⁷⁹ V.A.D. no. 548, vr. 50a.

⁵⁸⁰ V.A.D. no. 1122, vr. 34a.

Etmek Yimez Efendi Camii ile ilgili olarak tespit edilen ilk kayıтта günlük bir akçe ile hatip olan Seyyid Recep'in ölümünden sonra Seyyid Abdülbaki'nin hatip olarak atandığı belirtilmektedir⁵⁸¹. Seyyid Abdülbaki'nin Safer 1162/Ocak 1749⁵⁸² tarihinde ölümünden sonra ise Seyyid Cafer Halife hatip olarak atanmıştır. Recep 1169/Nisan 1756⁵⁸³ tarihinde Seyyid Cafer Halife'nin ölümüyle birlikte Seyyid Hacı Ali hatip olarak atanmıştır. Zilkade 1177/Mayıs 1764⁵⁸⁴ tarihinde cami imamı Abdullah'ın başka bir yere göz etmesi sebebiyle görevini bırakması üzerine hatip Seyyid Hacı Ali Halife hatiplik görevinin yanında imam olarak da atanmıştır.

4.1.2.22. Taraşçı Köyü Camii

Taraşçı halkı tarafından muhtemelen XVII. yüzyılda yaptırılmış olmalıdır. Rebiü'l-Âhir 1108/Ekim 1696⁵⁸⁵ tarihli tespit edilen ilk kayıтта günlük yarım akçe ile camide imam olan Veli'nin ölümünden sonra Abdülkerim'in imam olarak atandığı belirtilmektedir. Daha sonra Abdülkerim'in beratı yenilenmiştir. Cami ile ilgili olarak tespit edilen Şevval 1173/Mayıs 1760⁵⁸⁶ tarihli son kayıтта ise imam Abdülkerim'in ölümünden sonra torunu Abdullah'ın imam olarak atandığı belirtilmektedir.

4.1.2.22.1. Mısırlı Mescidi

Mısırlı Mescidi muhtemelen ismini bulunduğu yerden almıştır. Mescit XVII. yüzyıl sonlarında yapılmış olmalıdır. Mescitle ilgili tespit edilen Zilkade 1104/Temmuz 1693 tarihli ilk kayıтта mescitte imam olan Muharrem'in beratının yenilendiği belirtilmektedir. Muharrem'in beratı daha sonra bir kez daha yenilenmiştir. Rebiü'l-Âhir 1108/Ekim 1696 tarihli son kayıтта ise mescitte imam olan Osman'ın beratının yenilendiği belirtilmektedir.

⁵⁸¹ *V.A.D. no. 1118, vr. 71a.*

⁵⁸² *V.A.D. no. 1122, vr. 34a.*

⁵⁸³ *V.A.D. no. 54, vr. 83a.*

⁵⁸⁴ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁵⁸⁵ *V.A.D. no. 1140, vr. 162a.*

⁵⁸⁶ *V.A.D. no. 56, vr. 85a.*

4.1.2.23. Taşagıl Köyü

Seydişehir Kazası'nın Gurgurum Nahiyesi'ne bağlı köylerden biridir⁵⁸⁷. Günümüzde halen aynı isimle varlığını sürdürmektedir.

4.1.2.23.1. Taşagıl Köyü Camii

Taşagıl Köyü Camii hayırseverler tarafından XVIII. yüzyıl ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Cami ile ilgili olarak tespit edilen Recep 1141/Ocak 1729⁵⁸⁸ tarihli ilk kayıta günlük bir akçe ile camide imam ve hatip olan Mustafa'nın ölümünden sonra yerine Ali'nin atandığı belirtilmektedir. Diğer bir kayıta müteveli olan Seyyid İbrahim'in vakıf mallarından kendi çıkarına yararlanmaya çalıştığı tespit edilerek görevden alındı ve yerine Hacı Mustafa'nın müteveli olarak atandığı belirtilmektedir⁵⁸⁹. Hacı Mustafa'nın ölümünden sonra ise Hafız Süleyman müteveli olarak atanmıştır⁵⁹⁰. Zilhicce 1171/Ağustos 1758⁵⁹¹ tarihinde Hafız Süleyman'ın eski beratı kaybolmuş ve ricası üzerine kendisine tekrar görev beratı verilmiştir.

Taşagıl Köyü Camii ile ilgili olarak tespit edilen diğer bir kayıta ise cami hatibinin ölümü üzerine görevinin birkaç yıldan beri boş olduğu belirtilerek, hatip olarak Mehmet'in atandığı belirtilmiştir⁵⁹². Zilhicce 1175/Haziran 1762⁵⁹³ tarihli kayıta ise imam Hacı Mustafa'nın ölümünden sonra Ali Halife'nin imam olarak atandığı belirtilmiş, ancak Ali Halife'nin kaza dışına sık sık çıkması sebebiyle görevini tam olarak yapamamıştır. Bunun üzerine hatip Mehmet Halife'ye imamlık görevi de verilmiştir. 20 Zilkade 1179/30 Nisan 1766 tarihli kayıta ise müteveli Hafız Süleyman, Mehmet Halife'nin elinden hatiplik görevini aldirarak oğlu Mustafa Halife'ye berat çıkarttırmıştır. Mustafa Halife'nin hem sağır olması hem de hatiplik görevi için yetersiz olması sebebiyle cemaatinde isteğiyle hatiplik görevi yine Mehmet Halife'ye

⁵⁸⁷ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 78.

⁵⁸⁸ *V.A.D. no. 1149*, vr. 30b.

⁵⁸⁹ *V.A.D. no. 1119*, vr. 50a.

⁵⁹⁰ *V.A.D. no. 1122*, vr. 32b.

⁵⁹¹ *V.A.D. no. 55*, vr. 84b.

⁵⁹² *V.A.D. no. 56*, vr. 85b.

⁵⁹³ *V.A.D. no. 56*, vr. 85b.

bırakılmıştır. İmam ve Hatip Mehmet'in ölümünden sonra ise oğlu Mustafa babasının görevine atanmıştır⁵⁹⁴.

4.1.2.24. Tekke Köyü

4.1.2.24.1. Şeyh Hasan Mescidi Ve Muallimhanesi

Şeyh Hasan Mescidi, mescide de adını veren Şeyh Hasan tarafından XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Şeyh Hasan Mescidi ile ilgili Recep 1136/Mart 1724⁵⁹⁵ tarihli ilk kayıta mescit vakfının mütevellisi olmadığı ve gerekli olduğu belirtilerek günlük bir akçe ile Ali'nin mütevelli olarak atandığı belirtilmektedir. Recep 1139/Şubat 1727⁵⁹⁶ tarihli ikinci kayıta ise Ali'nin daha sonra imamlık ve muallimlik görevlerini de yapmaya başladığı, o öldükten sonra da İsmail'in bu görevlere atandığı belirtilmektedir. Cemaziye'l-Âhir 1145/Kasım 1732⁵⁹⁷ tarihinde ise Ali'nin beratı yenilenmiştir.

Şeyh Hasan Mescidi ile ilgili Şaban 1164/Haziran 1751⁵⁹⁸ tarihli son kayıta ise günlük bir akçe ile imam ve muallimhanede muallim olan İsmail'in ölümü üzerine oğlu İbrahim'in babasının görevine atandığı belirtilmektedir.

⁵⁹⁴ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

⁵⁹⁵ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

⁵⁹⁶ *V.A.D. no. 1128, vr. 19a.*

⁵⁹⁷ *V.A.D. no. 1088, vr. 58a.*

⁵⁹⁸ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

4.1.3. Diğer Seydişehir Köy Camileri Ve Mescitleri

Haklarında tek belge bulunan köy camilerine ve mescitlerine yapılan atamalar tablo halinde gösterilmiştir.

Köy Adı	Mescidin/Caminin Adı	Mescidi/Camiyi Yapıtmanın Adı	Belgenin Tarihi	Görevin Çeşidi	Görevlinin İsmi	Görevlinin Ücreti	Görevin Veriliş Nedeni
Ayurgî	Ebu Bekir Camii	Ebu Bekir	Zilkade 1244/Mayıs 1829 ⁵⁹⁹	İmam ve Hatip	Mehmet	Meccanen	Boş Kadroya Atama
Çalmanda	Abdullah Mescidi	Abdullah	Şaban 1135/Mayıs 1723 ⁶⁰⁰	İmam	-	Bir akçe	Boş Kadroya Atama
Çalmanda	Abdüllütfi Camii ⁶⁰¹	Abdüllütfi	-	İmam	Ali	Meccanen	Boş Kadroya Atama
Çat	Karye Camii	Ahali	Zilkade 1151/Şubat 1739 ⁶⁰²		İmam	Meccanen	Boş Kadroya Atama
Doğancı	Ekmek ' İz Camii	Ahali	Zil-ka'de 1108/Mayıs 1697 ⁶⁰³	Hatip	Seyyid Recep	Bir Akçe	Fevt
Ginekebir	Hacı Ahmet Camii	Hacı Ahmet	Cemaziye'l-evvel 1162/ Nisan 1749 ⁶⁰⁴	Mütevelli	Seyyid Mustafa	Yarım Akçe	Kadro İadesi
Ginekebir	Davut Mescidi	Davut	Cemaziye'l-evvel 1162/ Nisan 1749 ⁶⁰⁵	İmam ve Hatip	Mustafa	Meccanen	Feragat
Göçebe	Karye Mescidi	Ahali	Cemaziye'l-Âhir 1162/Mayıs 1749 ⁶⁰⁶	İmam	Mehmet	Bir Akçe	Berat Yenileme
Görgülü	Hıdır Baba Mescidi	Hıdır Baba	Şevval 1156/Kasım 1743 ⁶⁰⁷	İmam	Mehmet	Yarım Akçe	Fevt
Ilıca-ı Kebir	Aşağı Na mazgâh ⁶⁰⁸	Ahali	-	İmam	İbrahim	Yarım Akçe	Boş Kadroya Atama
Karasınır	Abdülhalim Efendi "Mescidi	Abdülhalim Efendi	Muharrem 1157/Şubat 1744 ⁶⁰⁹	İmam	İbrahim	Yarım Akçe	Görevi Terk
Karaviran	Atlas Mahallesi Mescidi	Ahali	Zilhicce 1115/Nisan 1704 ⁶¹⁰	İmam	Mehmet	-	Feragat

⁵⁹⁹ V.A.D. no. 548, vr. 50b.

⁶⁰⁰ V.A.D. no. 1119, vr. 50b.

⁶⁰¹ V.A.D. no. 1122, vr. 32b.

⁶⁰² V.A.D. no. 1088, vr. 59b.

⁶⁰³ V.A.D. no. 1140, vr. 162b.

⁶⁰⁴ V.A.D. no. 1122, vr. 34a.

⁶⁰⁵ V.A.D. no. 1122, vr. 34a.

⁶⁰⁶ V.A.D. no. 1122, vr. 34a.

⁶⁰⁷ V.A.D. no. 1122, vr. 32b.

⁶⁰⁸ V.A.D. no. 53, vr. 83a.

⁶⁰⁹ V.A.D. no. 1122, vr. 32b.

⁶¹⁰ V.A.D. no. 1089, vr. 13b.

Karaviran	Baş Karaviran Mahallesi Camii ⁶¹¹	-	-	Mütevelli	Mehmet	-	Berat yenileme
Karaviran	Mezid Kolu Camii	-	Cemaziye'l-evvel 1244/Kasım 1828 ⁶¹²	Hatip	İdris	-	Minber Konulması
Karaviran	Mescit Yolu Musallası	-	Ramazan 1135/Haziran 1723 ⁶¹³	Hatip	Mustafa	Bir Akçe	Boş Kadroya Atama
Karaviran	Seyyid Sahr Namazgahı	-	Muharrem 1171/Eylül 1757 ⁶¹⁴	Hatip	Veliyüddin	Bir Akçe	Berat Yenileme
Karaviran	Sık Çimen Musallası	-	Muharrem 1167/Ekim 1753 ⁶¹⁵	Hatip	Veli	Bir Akçe	Berat Yenileme
Karaviran	Sık Çimen Musallası	-	Safer 1172/Ekim 1758 ⁶¹⁶	Hatip	Veli	Bir Akçe	Berat Yenileme
Karaviran	Orta Mahalle Musa Bey Mescidi ⁶¹⁷	Musa Bey	-	İmam	İsa	Meccanen	Boş Kadroya Atama
Karaviran	Osman Mahallesi Mescidi ⁶¹⁸	-	-	Mütevelli	Mehmet	Beş Akçe	Fevt
Kuran	Karye Camii	Ahali	Cemaziye'l-evvel 1242/ Aralık 1826 ⁶¹⁹	İmam ve Hatip	Ahmet	Yarım Akçe	Fevt
Kilise-i Kebir	Karye Mescidi ⁶²⁰	-	-	İmam	Hüseyin	-	Boş Kadroya Atama
Kilise-i Kebir	Seyyid Harun Veli Mescidi ⁶²¹	Seyyid Harun Veli	-	İmam	İsmail	-	Fevt
Küdiran	Karye Camii	-	Recep 1115/ Kasım 1703 ⁶²²	İmam ve Hatip	Yusuf	Bir Akçe	Berat Yenileme

⁶¹¹ V.A.D. no. 1088, vr. 57b.

⁶¹² V.A.D. no. 548, vr. 50b.

⁶¹³ V.A.D. no. 1119, vr. 50b.

⁶¹⁴ V.A.D. no. 55, vr. 84a.

⁶¹⁵ V.A.D. no. 1122, vr. 34b.

⁶¹⁶ V.A.D. no. 55, vr. 84b.

⁶¹⁷ V.A.D. no. 1118, vr. 71a.

⁶¹⁸ V.A.D. no. 548, vr. 59b.

⁶¹⁹ V.A.D. no. 548, vr. 50a.

⁶²⁰ V.A.D. no. 56, vr. 85b.

⁶²¹ V.A.D. no. 1118, vr. 72b.

⁶²² V.A.D. no. 1160, vr. 9b.

Manastır	Abdülhalim Efendi Camii	Abdülhalim Efendi	Zilhicce 1242/Haziran 1827 ⁶²³	Hatip	Hasan	Bir Akçe	Fevt
Musder	Karye Camii	-	Recep 1117/ Ekim 1705 ⁶²⁴	İmam ve Hatip	Abdülhalim	-	Berat Yenileme
Nücurluca	Karye Mescidi ⁶²⁵	-	-	Ferraş	Derviş Ali	Yarım Akçe	Berat Yenileme
Nüzumla	Hacı Osman Ağa Mescidi	Hacı Osman Ağa	Ramazan 1202/Haziran 1788 ⁶²⁶	İmam	Ali	Meccanen	Boş Kadroya Atama
Salet	Hasan Bey Mescidi	Hasan Bey	Rebiü'l-Evvel 1109/Eylül 1697 ⁶²⁷	İmam	Musli	Meccanen	Berat Yenileme
Sanalmend	Abdullah Mescidi	Abdullah	Safer 1159/Şubat 1746 ⁶²⁸	İmam	Ali	Bir Akçe	Feragat
Seydilkadir	-	-	Ramazan 1118/Aralık 1706 ⁶²⁹	-	Abdullah	-	Yeni Cami yapımı
Susuz	Abdülhalim Efendi Camii	Abdülhalim Efendi	Ramazan 1223/Ekim 1808 ⁶³⁰	İmam ve Hatip	Yusuf	Bir Akçe	Kadro İade
Susuz	İsmail Camii	İsmail	Ramazan 1168/ Haziran 1755 ⁶³¹	Hatip	Mansur	-	Berat Yenileme
Susuz	İsmail Camii	İsmail	Zilhicce 1244/ Haziran 1839 ⁶³²	İmam	-	-	Minber Konulması
Taraşçı	Gök Seydi Mescidi	Gök Seydi	Zî'l-ka'de 1177/Mayıs 1764 ⁶³³	İmam	Mesut	-	Berat Yenileme
Tol	Seyyid Ali Camii	Seyyid Ali	Rebiü'l-Evvel 1226/Mart 1811 ⁶³⁴	İmam ve Hatip	Mustafa	Yarım Akçe	Fevt
Tol	Seyyid Ali Camii	Seyyid Ali	Cemaziye'l-evvel 1244/ Kasım 1828 ⁶³⁵	İmam ve Hatip	Abdurrahman	Yarım akçe	Fevt

⁶²³ V.A.D. no. 548, vr. 50a.

⁶²⁴ V.A.D. no. 1160, vr. 10a.

⁶²⁵ V.A.D. no. 1118, vr. 69b.

⁶²⁶ V.A.D. no. 547, vr. 7a.

⁶²⁷ V.A.D. no. 1140, vr. 162b.

⁶²⁸ V.A.D. no. 1122, vr. 33a.

⁶²⁹ V.A.D. no. 1160, vr. 10a.

⁶³⁰ V.A.D. no. 567, vr. 58a.

⁶³¹ V.A.D. no. 1090, vr. 81a

⁶³² V.A.D. no. 1090, vr. 81a

⁶³³ V.A.D. no. 1117, vr. 65b.

⁶³⁴ V.A.D. no. 567, vr. 58a.

⁶³⁵ V.A.D. no. 548, vr. 50b.

5. BÖLÜM

SOSYAL VE TİCARİ YAPILAR

5.1. HANLAR, ÇEŞMELER

Kervansaray; ticaretin gelişmesi, yolculuğun emniyet içinde yapılması maksadıyla yollar üzerindeki durak yerleri ile şehir veya kasaba merkezlerinde kurulan büyük yapılara denir. Han ile kervansaray, çoğu zaman aynı anlamda kullanılmakla birlikte aslında birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Hanlar odalara bölünmüşken, kervansaraylar avlulu ve kerevetle çevrili olanlardır. Hanlar daha çok şehir merkezinde ve ticaret yapılan kurumlarken, kervansarayla şehirlerarası yollarda yolcuların hayvanları ile birlikte kaldıkları yerleridir⁶³⁶. Aşağıda belgelerde tespit ettiğimiz kadarıyla hanlar ve çeşmeler anlatılacaktır.

5.1.1. Arslan Ağa Hanı

Hurufat Defteri kayıtlarında tespit edilen hanlardan ilki Arslan Ağa Hanı'dır. Arslan Ağa tarafından inşa edilmiş hanla ilk belgenin tarihi Rebiü'l-Evvel 1110/Eylül 1698'dir⁶³⁷. Belgede zikredilen kayda göre Arslan Ağa tarafından inşa edilen hana müteveli olarak Seyyid İsmail'in günlük bir akçe ile müteveli olarak görevlendirildiği belirtilmektedir. Şevval 1113/Mart 1702⁶³⁸ tarihinde ise Sencer adlı kişi Seyyid İsmail'in yerine müteveli olmak istemiş ancak, Seyyid İsmail görevinde bırakılmıştır. Cemaziye'l-Âhir 1113/Kasım 1703⁶³⁹ tarihinde ise han vakfının nazırı olan Hacı Abdülhalim'in ölümüyle yerine İvaz atanmıştır. Aynı defterde yer alan H. 1114/M. 1703⁶⁴⁰ tarihli bir diğer kayıta ise halkın alışveriş mekânı olan hana du'agû⁶⁴¹ olarak günlük iki akçe ile Seyyid Mehmet görevlendirilmiştir. Zilkade 1115/Mart 1704⁶⁴²

⁶³⁶ Yusuf KÜÇÜKDAĞ, *Karapınar Sultan Selim Külliyesi*, Karapınar Bel. Kültür Yay., Damla Ofset, Konya 1997, s.60.

⁶³⁷ *V.A.D. no. 1140*, vr. 162b.

⁶³⁸ *V.A.D. no. 1160*, vr. 8b.

⁶³⁹ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

⁶⁴⁰ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

⁶⁴¹ Duacılık, dua edicilik. Bk. DEVELLİOĞLU, *aynı eser*, s. 190.

⁶⁴² *V.A.D. no. 1160*, vr. 9b.

tarihinde du‘âgû Seyyid Mehmet’in beratı yenilenmiştir. Aynı tarihte han vakfının mütevellisi olan Seyyid İsmail’in beratı da yenilenmiştir⁶⁴³. Bu iki yenileme de Sultan III. Ahmet’in tahta çıkışından sonra olmuştur. Bir süre sonra günlük iki akçe ile müteveli Seyyid İsmail’in ölümüyle yerine Sencer müteveli olarak atanmıştır⁶⁴⁴. Zilhicce 1116/Mart 1705⁶⁴⁵ tarihli kayıta ise du‘âgû olarak günlük on iki akçe ile handa görevli olan Şahra’nın beratı yenilenmiştir.

Diğer bir kayıta ise han vakfının nazırının günlük iki akçe ile Abdülkerim olduğu belirtilmektedir⁶⁴⁶. Onun ölümünden sonra ise Seyyid Abdülkerim nazır olarak atanmıştır⁶⁴⁷. Seyyid Abdülkerim’in Cemaziye’l-evvel 1137/Ocak 1725⁶⁴⁸ tarihinde ölümünden sonra ise günlük bir akçe ile Veli nazır olarak atanmıştır. Kısa süre sonra Veli’nin de görevinden ayrılması üzerine Seyyid Mustafa nazır olarak atanmıştır⁶⁴⁹.

5.1.2. Hacı Ahmet Hanı

Seydişehir çarşısında bulunan hanın Hacı Ahmet tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. Hacı Ahmet Camii yanında olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. Han ile ilgili olarak tespit edilen Cemaziye’l-âhir 1164/Nisan 1751⁶⁵⁰ tarihli tek kayıta günlük bir akçe ile müteveli olan Hacı İbrahim’in görevi bırakması üzerine Seyyid Mustafa’nın müteveli olarak atandığı belirtilmektedir. Bu hanla ilgili olarak belgelerde başka bir kayda rastlanmamıştır.

5.1.3. Ilıca Sağır Hanı

Alaylar Mahallesi sınırında olduğu belirtilen han⁶⁵¹, bulunduğu yerin ismini almıştır. Kim tarafından, ne zaman yapıldığı tespit edilemeyen hanla ilgili tespit edilen tek kayıta hanın tamiri ve bakımı işini Kitablıoğlu’nun üstlendiği ve bu iş için de halkın

⁶⁴³ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

⁶⁴⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 8b.*

⁶⁴⁵ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

⁶⁴⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 8b.*

⁶⁴⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

⁶⁴⁸ *V.A.D. no. 1119, vr. 50a.*

⁶⁴⁹ *V.A.D. no. 1118, vr. 71a.*

⁶⁵⁰ *V.A.D. no. 1122, vr. 34a.*

⁶⁵¹ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

da isteğiyle Salih'in görevlendirildiği belirtilmektedir⁶⁵². Hanın yanında bir de mescit olduğu belirtilmiştir.

5.1.4. Karaviran Hanı

Karaviran Hanı ile ilgili olarak elde bulunan Şaban 1135/Mayıs 1723⁶⁵³ tarihli tek kayıta han vakfının mütevellilik görevinin boş kaldığı bu yüzdende hanın son derece harap olduğu belirtilerek günlük bir akçe ile Osman'ın müteveli olarak görevlendirildiği belirtilmektedir.

5.1.5. Ahmet Ağa ve Hacı Hasan Çeşmeleri

Hacı Hasan tarafından yaptırılmış olmalıdır. Ulukapı Mahallesi'ndeki Ahmet Ağa Çeşmesi ve Hacı Hasan Çeşmesi ile ilgili Şevval 1203/Haziran 1789⁶⁵⁴ tarihli tespit edilen tek kayıta çeşmenin de içinde bulunduğu vakfa maddi imkanlar sağlayan hayır sahiplerinin çeşmelere su yolu yapılması şartıyla bu yardımları yaptıkları belirtilmiş ve müteveli Hacı Hüseyin'in ölüm üzerine oğlu Seyyid Hüseyin'in müteveli olarak atandığı belirtilmiştir.

5.1.6. Yeni Cami Çeşmesi

Yeni Cami Mahaltesinde bulunduğu belirtilen çeşme ile ilgili tespit edilen Cemaziye'l- evvel 1137/Ocak 1725⁶⁵⁵ tarihli tek kayıta çeşmenin vakfına ve mahallede adı geçenlerden avârız⁶⁵⁶ toplama yetkisine sahip olan müteveli Ali'nin ölümünden sonra aynı göreve günlük bir akçe ile Şeyh Mustafa'nın getirildiği belirtilmektedir. Çeşme günümüzde de halen Yeni Cami avlusunda kullanılmaktadır. (Fot.4)

5.2. VAKIFLAR

Vakıf kelimesi Arapça'da durdurmak, alıkoymak manasında olup, istilâh olarak VII. yüzyıl ortalarından XIX. yüzyıl sonlarına kadarki devrede, İslam ülkelerinin içtimai ve iktisadi hayatında ehemmiyetli bir rol oynayan dini içtimai bir müessesenin

⁶⁵² *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁶⁵³ *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

⁶⁵⁴ *V.A.D. no. 548, vr. 59b.*

⁶⁵⁵ *V.A.D. no. 1119, vr. 50a.*

⁶⁵⁶ Olağan üstü hallede halktan alınan vergi.

adıdır⁶⁵⁷. Vakıf insanla beraber mevcut olan karşılıklı dayanışma ve başkasına iyilik yapma duygusunu, hukuki statüye kavuşturan ve ona süreklilik kavramı sağlayan, milletlerin sahip bulunduğu manevi güç ve değerlerin tanımlanmasına yardımcı tüzel kişiliğe sahip demokratik, sivil bir toplum kuruluşudur⁶⁵⁸. Bir hayır kurumu olan vakfın asıl amacı kişilerin kendi özel mallarının, insanlara, gayrimüslimlere de dahil olmak üzere açmaktır. Bu anlayış Osmanlı Devleti tarafından keşfedilen bir hayat tarzı değildir. Kökleri İslamiyet öncesine kadar geriye gider. Bu anlayış çerçevesinde zengin, hür ve reşit Müslümanlar çeşitli vakıflar kurarak hayatı daha yaşanır hale getirmeyi amaçlamışlardır⁶⁵⁹.

Vakıflar konusu itibarıyla *sahih ve gayri sahih vakıflar*, yararlananları itibarıyla Hayri ve zürri vakıflar, kendilerinden yararlanma açısından müessesat-ı Hayriye (cami, medrese, mektep, kütüphane, köprü, mescit), *vakıf işletmeleri ve avarız vakıfları* olarak adlandırılır. İşletmeleri itibarı ile vakıflar icareteynli ve mukataalı olarak ayrılırlar. Karaman vilayetinde kimlerin vakıf kurduklarını Erdoğan şu şekilde açıklamaktadır⁶⁶⁰: Selçuklu döneminin yöneticileri, Ahi babaları, Karamanoğlu sülalesine hizmet etmiş ağalar, hür ve zengin hatunlar, paşa unvanını taşıyan Müslüman erkekler.

Toplum hayatını korumak ve güzelleştirmek ve toplumsal dengeyi sağlayabilmek amacıyla çeşitli vakıflar kurulmuştur. Bunlara Seydişehir’de de rastlamak mümkündür. Karaman eyaletindeki vakıflar aşağıdaki gibi gruplanmıştır⁶⁶¹.

1. Cami ve mescit vakıfları
2. Zaviye vakıfları
3. Evlatlık vakıflar
4. Mahalle vakıfları
5. Su vakıfları

⁶⁵⁷ TEMEL, *aynı tez*, s. 148.

⁶⁵⁸ Nazif ÖZTÜRK, “Osmanlı Döneminde Vakıflar”, *Türkler*, X, Ankara 2002, s. 433.

⁶⁵⁹ M. Akif ERDOĞRU, “Murad Çelebi Defteri: 1483 yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XVII., (İzmir 2003), s. 122.

⁶⁶⁰ TEMEL, *aynı tez*, s. 149.

⁶⁶¹ ERDOĞRU, *aynı makale*, s. 128.

6. Medrese vakıfları
7. İmaret vakıfları
8. Ecza ve darülhuffaz vakıfları
9. Türbe vakıfları

Bu vakıf çeşitlerine Osmanlı'nın diğer kentlerinde olduğu gibi Seydişehir kazasında da rastlanır. Aşağıda Seydişehir'de bulunan bu vakıf çeşitlerinden bahsedilecektir. Aşağıda bunlardan cami vakıflarına ve evlatlık vakıflara değinilmiştir. Diğer vakıflara ait müteveli kayıtları belgelenmiş olup diğerlerinden ayrı değerlendirilmiştir.

5.2.1. Cami Vakıfları

5.2.1.1. Seyyid Harun Veli Vakfı

Seyyid Harun Camii'nin içinde bulunduğu külliye, Seyyid Harun tarafından kurulduktan sonra burada çalışanların giderleri ve caminin ihtiyaçlarının giderilmesi için Seyyid Harun Veli külliyesine önemli vakıflar bağlanmıştır. Seyyid Harun külliyesine ait Osmanlı evkaf belgelerinden Seydişehir kent merkezinde pek çok dükkan ile civar köylerde pek çok arazinin bu camiye vakfedildiği anlaşılmaktadır. Menakıbnâme'de Eşrefoğlu Mehmed Bey'in Beyşehir'de olan arazilerinin bir kısmını bu camiye vakfettiği belirtilmiştir.

Seyyid Harun Vakfı ile ilgili *Hurufat Defterleri*'nde tespit edilen Zilkade 1103/Temmuz 1692 tarihli ilk kayıta vakfın mütevellisi olan Zeynelabidin'in ölümü üzerine kardeşi Salih bu görev için uygun görülerek atanmıştır. Safer 1112/Temmuz 1700 tarihli diğer bir kayıta ise vakıfta günlük on üç akçe ile nazır olan İbrahim'in görevini Mahmut almak istemiş ancak İbrahim görevinde kalmıştır.

5.2.1.2. Rüstem Bey Vakfı

Turgut oğlu Rüstem Bey tarafından Seyyid Harun Veli Camii'nin ihtiyaçları için oluşturulmuştur. Rüstem Bey Vakfı ile ilgili tespit edilen Şaban 1115/Ocak 1704 tarihli ilk kayıta günlük bir akçe ile vakfın mütevellisi olan Yusuf'un beratının yenilendiği belirtilmektedir. Rebiü'l-Âhir 1124/Mayıs 1712 tarihinde ise vakfın

mütevellisi olmadığı ve gerekliliği belirtilerek günlük bir akçe ile Arif Mehmet mütevelli olarak görevlendirilmiştir. Rebiü'l-Âhir 1152/Temmuz 1739 tarihinde Arif Mehmet'in ölümü üzerine oğlu Şeyh Süleyman babasının görevine atanmıştır. Rüstem Bey Vakfı ile ilgili bir diğer atama kaydında ise vakfın nazırı olmadığı belirtilerek Mahmut nazır olarak atanmıştır. Şeyh Süleyman görevine devam ederken Mahmut mütevellilik görevini almak istemiş ancak Şeyh Süleyman görevinde bırakılmıştır. Zilkade 1168/Ağustos 1755 tarihli kayıta ise günlük bir akçe ile vakfın nazırı Mustafa Halife'nin eski beratının yenilendiğinden bahsedilmektedir. Cemaziye'l-evvel 1171/Ocak 1758 tarihinde ise mütevelli Şeyh Süleyman'ın beratı yenilenmiştir.

Rüstem Bey Vakfı ile ilgili Safer 1216/Haziran 1801 tarihli son atama kaydında ise mütevelli Şeyh Mustafa'nın ölümünden sonra oğlu Seyyid Süleyman'ın mütevelli olarak atandığı belirtilmektedir. Aynı tarihli bir diğer kayıta ise vakfın dörtte bir hissesinin mütevellisi olan Şeyh Ahmet'in ölümünden sonra Seyyid Lütfullah Halife'nin bu hissenin mütevelliliğine atandığı belirtilmiştir⁶⁶².

5.2.2. Evlatlık Vakıflar

Gerek Karamanoğlu ve Eşrefoğulları beyleri, gerekse de Osmanlı sultanları Seydişehir kazasında Müslüman ailelerin vakıf kurmalarına izin vermiştir. Bu tür vakıflarda vakıf mahsulü genellikle “*malikane*” toprağı gelirinden sağlanmaktadır. Zamanla vakfi tesis etmiş olanların çocuksuz ölümü veya şeyhlerin bazı yolsuzlukları nedeniyle yerine devlet tarafından görevli tayin edilmesi ile vakıf evlatlık vakıftan çıkararak amme vakfi haline dönüşürdü. Bu durum vakıfların kendi başlarına hareket etmeyerek devlet gözetimi altında olduklarının bir kanıtıdır⁶⁶³.

Evlatlık vakıflarda ber vech-i iştirak ibaresi yer alır. Yani vakfın ortaklaşa yönetimi söz konusudur. Bazı vakıflarda ise bir vakfın yönetimine seksen kişi karışmasın diye iştirak merfu olmağın ibaresi yerleştirilmiştir. Böylece yönetim hak sahiplerinden birine verilerek yönetimde sadelik planlanmıştır⁶⁶⁴. Evlatlık vakıflarda vakıf malını müsadereden, varisler arasında bölüşülüp parçalanmaktan, alınıp

⁶⁶² V.A.D. no. 544, vr. 14b.

⁶⁶³ Ömer Lütfi BARKAN, “Osmanlı İmparatorluğunda Kolonizatör Türk Dervişleri”, *Türkler*, IX, Ankara 2002, s. 149.

⁶⁶⁴ BARKAN, *aynı makale*, s. 150.

satılmaktan veya herhangi bir borç karşısında hacz edilmekten korumuştur. Ayrıca vakfiyede belirlenen şartlar gereği vakfedilen malın en iyi şartlarda idaresi, varislerin ve vâkıfın diğer yakınlarının en iyi şekilde hayat sürmeleri sağlanmıştır. İşte bu yapılarından dolayı evlatlık vakıflar eleştirilerle karşı karşıya kalmışlardır. Birçok devlet arazisi müsadereeden kurtulmak için vakfedilmiştir⁶⁶⁵. Kayıtlardan tespit edebildiğimiz kadarıyla Seydişehir'deki evlatlık vakıflar şunlardır:

5.2.2.1. Harun Reşit Vakfı

Kim tarafından, ne zaman kurulduğu belli değildir. Hurufat Defterleri'nde bu vakıfla ilgili tespit edilen Zilkade 1110/Mayıs 1699 tarihli tek kayıta vakıf için nazırın gerekliliği belirtilerek Ömer nazır olarak atanmıştır. Bu vakıfla ilgili başka bir kayda rastlanmamıştır.

5.2.2.2. Karez Vakfı

Seydişehir'deki Karez Vakfı'nın mütevellilik görevi aynı soydan gelen evlada verilmek şartıyla Müslihiddin tarafından vakfedilmiştir. Elimizde bu vakfa dair iki kayıt bulunmaktadır. Ramazan 1114/ Ocak 1703 tarihli ilk kayıta vakfa ait toprakların dört kişi tarafından yönetildiği belirtilmiş, elde edilen gelirin paylaşılması hususunda akılların bulanmaması için gelirin dört hissedenden paylaşılıp, bunun ilmi bir belgeyle desteklenmesi belirtilmiştir. Cemaziye'l-evvel 1226/Mayıs 1811 tarihli diğer kayıta ise vakfın dört hissesinden birine vakıf olan Gerice Hatun'un yanındaki beratını kaybettiğinin sabit olması halinde kadıya bu durumun bildirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5.3. TEKKE VE ZAVİYELER

Seydişehir ve çevresinde Heterodoks Türk dervişleri tarafından kurulan bu küçük tekkeler XII ve XIV. Yüzyıllarda bu bölgenin bir uç bölgesi olduğunu kesinlikle desteklemektedir. Şimdiye kadar zaviyeler üzerine yapılmış pek çok araştırma onların sadece dini merkezler olmadığını ortaya koymuştur. İran ve Orta Asya'dan gelmiş olan bu *kolonizatör Türk dervişleri* Anadolu köylerinin İslamlaşmasını ve Türkleşmesini

⁶⁶⁵ TEMEL, *aynı tez*, s. 150.

sağlamakla kalmamışlar, aynı zamanda sağladıkları psikolojik güçle Anadolu'da siyasi yeni bir birliğin kurulmasına da yardımcı olmuşlardır. Paşa, şeyh, mürşit, seyyid, çelebi, ahi, ağa, dede, kut, hoca, gazi, fakih gibi İslami unvanlar ve lakaplar taşıyan bu ilk gazi ve müteşebbis dervişlerin çocuklarının isimlerini Osmanlı belgeleri zikretmektedir⁶⁶⁶.

Bu müteşebbis dervişlerden birisi de Seyyid Harun Veli'dir XIII. yüzyılda bölgeye gelen Seyyid Harun bölgeye yerleştikten sonra kendi adını verdiği bir külliye oluşturmuştur. Aynı zamanda Seydiyye tarikatının merkezi olan Seyyid Harun Zaviyesi'ne idari olarak Seydişehir ve Bozkır'a bağlı bazı köylerde kurulmuş olan birtakım küçük zaviyeler, tarikatları bakımından bu merkezi zaviyeye bağlıydı⁶⁶⁷. Seydişehir kazası ile ilgili incelenen *Hurufat Defterleri*'nde kayıtları tespit edilen zaviyeler aşağıda incelenecektir.

5.3.1. Seyyid Harun Veli Zaviyesi

Beyşehir sancağı içerisinde en önce belirtilmesi ve açıklanması gereken zaviyelerden biri Seydişehir kent merkezinde Seydiyye tarikatını kurucusu Seyyid Harun tarafından olasılıkla XIV. Yüzyılın ilk çeyreğinde kurulmuş olan *Seydiyye* tarikatının merkezi konumunda olan zaviyedir. Tahrir defterlerinden anlaşıldığı kadarıyla *seyyidiler* Hz. Muhammed'in soyundan gelenlerin oluşturduğu bir tarikattır⁶⁶⁸.

Seyyid Harun Zaviyesi, dervişlerin dini törenlerini yaptıkları bir yer olmasının yanı sıra, vakıf belgelerinden anlıyoruz ki burası aynı zamanda yolcular, fakirler ve alimler için yemek çıkarılan ve dağıtılan bir aşeviydi. Zaviyenin yemek masrafları için Seyyid Harun Vakfı'ndan belli bir para ayrılmıştı. Ekmek, et, buğday, un, pirinç, yağ, bal, bulgur, nohut, tarhana, tuz ve odun gibi mutfak masrafları bu paralardan karşılanmaktaydı. Öyle ki dini gün ve bayramlarda *Regaib*, *Berat* ve *Kadir* gecelerinde ve *Ramazan* ve *Kurban* bayramlarında mürtezikalara yemek ve tatlı dağıtılmaktaydı⁶⁶⁹.

Seyyid Harun Camii'nin kuzey cephesine bitişik üç kümbetten sağdaki ilk kümbet Seyyid Harun Veli'nin türbesidir. Türbenin kuzeyindeki kapısı, sivri kemerli bir

⁶⁶⁶ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 288.

⁶⁶⁷ *Aynı eser*, s. 289.

⁶⁶⁸ BOA, *TT. 455*, s. 968

⁶⁶⁹ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 291.

niş altında basık kemerlidir. Her iki kemerin altında mermer kabartma sülüsle yazılmış tek satırlık bir kitabeye yerleştirilmiştir. Bu kitabeye göre türbe Seyyid Harun Veli'nin ölümünden sonra 23 Rebiü'l-Evvel 720/3 Mayıs 1320 tarihinde yapılmıştır⁶⁷⁰.

Seyyid Harun Veli Türbesi ile ilgili olarak tespit edilen Zilkade 1103/Temmuz 1692⁶⁷¹ tarihli ilk kaydında türbede hangi görevde olduğu tespit edilemeyen Salih'in beratının yenilendiği belirtilmiştir. Cemaziye'l-evvel 1113/Ekim 1701⁶⁷² tarihli diğer atama kaydında ise türbenin muidi Mahmut'un beratının yenilendiği belirtilmektedir. Cemaziye'l-Âhir 1113/Kasım 1701⁶⁷³ tarihli atama kaydında ise türbede danişmend şeyhi Mustafa'nın ölümünden sonra yerine Sencer uygun görülerek atanmıştır. Safer 1116/ Haziran 1704⁶⁷⁴ tarihinde ise Seyyid Harun Veli Türbesi'nin hizmetlilerinden Hacı Mahmut'un ölümünden sonra Hacı İbrahim hizmetli olarak görevlendirilmiştir. Cemaziye'l-evvel 1122/Haziran 1710⁶⁷⁵ tarihli atama kaydında ise türbede her cuma cüzhan olarak görevli olan Mustafa'nın ölümünden sonra aynı göreve günlük yarım akçe ile Ali'nin atandığı belirtilmiştir. Bir diğer atama kaydında ise türbedar Mehmet'in ölümünden sonra günlük bir akçe ile Ahmet Halife türbedar olarak atanmıştır⁶⁷⁶.

Seyyid Harun Veli Türbesi ile ilgili olarak tespit edilen H.1210/ M.1795⁶⁷⁷ tarihli son atama kaydında ise günlük iki akçe ile türbedar Ali'nin ölümü üzerine boşalan görevinin oğulları Seyyid Ali ve Seyyid Mehmet'e ortaklaşa verildiği belirtilmiştir.

5.3.2. Rüstem Bey Türbesi

Rüstem Bey tarafından yaptırıldığı belirtilen türbe Seyyid Harun Camii'nin kuzey duvarına bitişiktir. Türbenin kare plan üzerinde kesme taş kaplamalarla yükselen bir gövdesi vardır. Kubbe dıştan kümbet şeklindedir. Kümbetin doğusuna doğru bir kapısı vardır. Türbede Turgutoğulları soyundan Emir Şah Bey'in kızı Sultan Hatun'a,

⁶⁷⁰ ÖNDER, *aynı eser*, s. 109- 110.

⁶⁷¹ *V.A.D. no. 1160*, vr. 8b.

⁶⁷² *V.A.D. no. 1160*, vr. 8b.

⁶⁷³ *V.A.D. no. 1160*, vr. 8b.

⁶⁷⁴ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9b.

⁶⁷⁵ *V.A.D. no. 1160*, vr. 10b.

⁶⁷⁶ *V.A.D. no. 1119*, vr. 50b.

⁶⁷⁷ *V.A.D. no. 544*, vr. 13b.

Rüstem Bey'e, onun oğlu Ali Bey'e ve kızı Darülhant Hatun'a ait sanduka şeklinde dört mezar taşı ile Yusuf adlı birine ait bir mezar taşı bulunmaktadır. Seyyid Harun Camii' külliyesine bağlı bu türbenin ne zaman yaptırıldığı bilinmemekle birlikte onun H.825/M.1422 yılında ölümünden sonra yapıldığı tahmin edilmektedir⁶⁷⁸. (Fot.3)

Rüstem Paşa Türbesi ile ilgili olarak *Hurufat Defterleri*'nde tespit edilen tespit edilen Şevval 1113/Mart 1702 tarihli ilk belgede günlük bir akçe ile türbede cüzhan olan Abdullah'ın ölümü üzerine oğlu Abdürrahim uygun görülerek atandığı belirtilmektedir. Zilhicce 1113/Nisan 1702⁶⁷⁹ tarihinde Abdürrahim'in ölümü üzerine yerine Abdurrahman günlük bir akçe ile cüzhan olarak atanmıştır. Muharrem 1115/Mayıs 1703⁶⁸⁰ tarihli kayıta ise henüz beratı olmadığı halde cüzhanlık görevinin Abdurrahman'a verildiği belirtilmektedir. Cemaziye'l-evvel 1115/Eylül 1703⁶⁸¹ tarihli diğer atama kaydında ise Abdürrahim'in cüzhanlık görevini almak istediği, ancak Abdurrahman'ın görevinde kaldığından bahsedilmektedir. Şaban 1115/Aralık 1703⁶⁸² tarihli kayıta ise cüzhan Mustafa'nın beratının yenilendiği belirtilmektedir. Aynı tarihteki diğer kayıta ise günlük bir akçe ile cüzhan olan Yusuf beratının yenilendiği belirtilmektedir. Safer 1116/Haziran 1704⁶⁸³ tarihli kayıta Abdürrahim'in, cüzhan Abdurrahman'ın elinden görevini aldığı belirtilmiştir. Şevval 1117/Ocak 1706⁶⁸⁴ tarihinde Abdürrahim'in ölümü üzerine Mustafa cüzhan olarak atanmıştır. Cemaziye'l-evvel 1122/Haziran 1710 tarihinde ise cüzhan olarak Recep'in atandığı belirtilmiştir. Şaban 1123/Eylül 1711 tarihli kayıta ise Yusuf'un ölümü üzerine Ali'nin yerine cüzhan olarak atandığı belirtilmiştir.

Şevval 1124/Kasım 1712 tarihli bir diğer kayıta ise müteveli Şeyh Mehmet'in ölümünden sonra günlük yarım akçe ile Hacı Ahmet'in müteveli olarak görevlendirildiği belirtilmektedir. Zilhicce 1148/ Nisan 1736⁶⁸⁵ tarihinde günlük bir akçe ile Rüstem Paşa türbesinde cüzhan olan Ali'nin ölümü üzerine yerine oğlu İsmail

⁶⁷⁸ ÖNDER, *aym eser*, s. 111- 112.

⁶⁷⁹ *V.A.D. no.* 1160, vr. 9a.

⁶⁸⁰ *V.A.D. no.* 1160, vr. 9a.

⁶⁸¹ *V.A.D. no.* 1160, vr. 9a.

⁶⁸² *V.A.D. no.* 1160, vr. 9b.

⁶⁸³ *V.A.D. no.* 1160, vr. 9b.

⁶⁸⁴ *V.A.D. no.* 1160, vr. 10a.

⁶⁸⁵ *V.A.D. no.* 1088, vr. 59a.

Halife cüzhan olarak atanmıştır. Aynı tarihli bir diğer atama kaydında ise diğer cüzhanlardan Mustafa'nın ölümünden sonra oğlu Seyyid İbrahim Halife'nin cüzhan olarak atandığı belirtilmektedir⁶⁸⁶. Zilkade 1160/Kasım 1747⁶⁸⁷ tarihli diğer atama kaydında ise cüzhan İsmail Halife'nin ölümü üzerine Seyyid Mustafa'nın cüzhan olarak atandığı belirtilmiştir. Onun ölümünden sonra da oğlunun oğlu Osman günlük iki akçe ile cüzhan olarak atanmışlardır⁶⁸⁸.

Tespit edilen diğer atama kayıtlarında ise Abdülkerim'in ölümü üzerine oğlu Recep'in günlük bir akçe ile Cuma namazlarından önce cüzhan olarak görevlendirildiği belirtilmiştir⁶⁸⁹.

Türbede görevli diğer cüzhanlardan Yahya'nın ölümünden sonra ise Halil yerine cüzhan olarak atanmıştır⁶⁹⁰. Rüstem Bey Türbesi ile ilgili olarak tespit edilen Şaban 1241/Mart 1826⁶⁹¹ tarihli son atama kaydında ise günlük iki akçe ile her cuma cüzhan olarak görev yapan Abdullah'ın ölümünden sonra yerine oğlu Seyyid Hafız Abdülmümin cüzhan olarak atanmıştır.

5.3.3. Asl Tekkesi

Karacalar karyesinde yer alan zaviyenin kim tarafından, ne zaman yaptırıldığı tespit edilememiştir. Asl Tekkesi ile ilgili olarak tespit edilen Ramazan 1164/ Temmuz 1751⁶⁹² tarihli tek kayıta tekyenişin olan Mehmet'in ölmesi üzerine oğulları Seyyid İbrahim, Seyyid Osman ve Mustafa ortaklaşa tekyenişin olarak görevlendirilmişlerdir.

5.3.4. Derviş Ahmet Zaviyesi

Kilise-i Sağır karyesinde bulunan zaviye Derviş Ahmet adlı hayırsever tarafından yaptırılmıştır. Derviş Ahmet Zaviyesi ile ilgili tespit edilen Cemaziye'l-evvel

⁶⁸⁶ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

⁶⁸⁷ *V.A.D. no. 1122, vr. 33b.*

⁶⁸⁸ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

⁶⁸⁹ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

⁶⁹⁰ *V.A.D. no. 1118, vr. 71a.*

⁶⁹¹ *V.A.D. no. 548, vr. 50a.*

⁶⁹² *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

1137/Ocak 1725⁶⁹³ tarihli tespit edilen tek atama kaydına göre zaviyedar Mahmut'un ölümünden sonra Şeyh Mustafa'nın zaviyedar olarak görevlendirildiği belirtilmektedir.

5.3.5. Devetaşı Zaviyesi

Seydişehir kazasında bulunan Devetaşı mevkiinde yapılmıştır. Seydişehir'in en eski zaviyelerinden biridir. Zilkade 1103/Temmuz 1692⁶⁹⁴ tarihli tespit edilen tek atama kaydında evlatlık olan şeyhlik görevinde bulunan Salih'in beratının yenilendiği belirtilmektedir.

5.3.6. Emirler Türbesi

XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yaptırıldığı tahmin edilen türbe, Emirler Cami yanında bulunmaktadır. Zilhicce 1242/Haziran 1827 tarihli tespit edilen ilk kayıta türbeye ferraş ve doğru yolu bulmuş bir türbedar atanmasını bizzat ulemanın istediği bunun üzerine salih bir insan olan Seyyid Mehmet Sait'in türbedar olarak atandığı belirtilmiştir. Cemaziye'l-evvel 1244/Kasım 1828 tarihli son atama kaydında ise türbedar Seyyid Mehmet Sait'in çocuksuz öldüğü bunun üzerine türbedar olarak Mehmet'in türbedar olarak görevlendirildiği belirtilmektedir.

5.3.7. Eskibor Zaviyesi

Çalmanda Köyü'nde yer alan zaviye mahalleli halk tarafından XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde yaptırılmış olmalıdır. Eskibor Zaviyesi ile ilgili olarak tespit edilen Zilhicce 1214/ Nisan 1800⁶⁹⁵ tarihli tek kayda göre zaviyede günlük bir akçe ile tekyenişin olan Şeyh İsmail'in ölümü üzerine hak sahibi olan kızı Mazriye Hatun'un tekyenişin olarak görevlendirildiği belirtilmektedir.

5.3.8. Hasan Dede (Abdal) Tekkesi

Seydişehir kazasının en eski tekkelerinden biridir. Hasan Dede tarafından yaptırılmıştır. Tekke Karyesi ismini bu tekkeden almış olmalıdır. Hasan Dede Tekkesi ile ilgili olarak tespit edilen ilk kayıta zaviyedar olarak Seyyid Ahmet, Ali, Mahmut ve

⁶⁹³ *V.A.D. no. 1119, vr. 50a.*

⁶⁹⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 8b.*

⁶⁹⁵ *V.A.D. no. 544, vr. 14a.*

Abdullah'ın ortaklaşa olarak görevlendirildiği belirtilmektedir⁶⁹⁶. Zilkade 1104/Temmuz 1693⁶⁹⁷ tarihli kayıta ise zaviyenin zaviyedarları ve mütevellileri olan Ahmet, Mahmut, Muhammed ve Abdullah'ın oğlu ortaklaşa görevlerini yaparken, Muhammed duaguyluk arzıyla vakıf şartnamesine aykırı olarak vakıftan kendilerine ayrılan günlük payların artırılmasını istemiş ancak isteği kabul edilmemiştir. Cemaziye'l-Âhir 1145/Kasım 1732⁶⁹⁸ tarihli kayıta ise zaviyedarlardan Seyyid Ahmet'in, Seyyid Mahmut'un ve Abdullah'ın ölmesi üzerine boşalan görev diğer ortakları Ali'ye verildiği belirtilmiştir. Cemaziye'l-evvel 1159/Mayıs 1746⁶⁹⁹ tarihinde tekyenişin Ali'nin ölümü üzerine kardeşi İsmail ve oğlu Mehmet görevi ortaklaşa yapmak üzere görevlendirilmişlerdir. Şaban 1164/Haziran 1751⁷⁰⁰ tarihinde ise tekyenişin hissedarı olan İsmail'in ölmesi üzerine yerine oğlu İbrahim atanmıştır. Cemaziye'l-Âhir 1165/Nisan 1752⁷⁰¹ tarihinde İbrahim beratını kaybettiğinden ve bir üst makama bunu bildirdiğinden bahsedilmektedir. Zilkade 1177/ Mayıs 1764⁷⁰² tarihli kayıta ise tekyenişin hissedarları olan İbrahim ve Mehmet'in beratlarını kaybettikleri ve bildirmeleri üzerine beratlarının yenilendiği belirtilmektedir.

Hasan Dede Tekkesi ile ilgili olarak tespit edilen Zilhicce 1216/Nisan 1802⁷⁰³ tarihli son kayıta ise tekyenişin olan İbrahim ve Mustafa'nın çocuksuz ölmeleri üzerine kardeşlerinin oğlu olan Seyyid Hüseyin'in tekyenişin olarak atandıkları belirtilmiştir.

5.3.9. İsmail Fakih Zaviyesi

İsmail Fakih tarafından Karaviran Kasabası Orta Mahalle'de yaptırılmıştır. Hakkında tespit edilen tek kayda göre zaviyedar Abdullah'ın ölümünden sonra Seyyid Hacı Ali'nin görevlendirildiği belirtilmiştir⁷⁰⁴. İsmail Fakih Zaviyesi ile ilgili olarak başka bir kayda rastlanmamıştır.

⁶⁹⁶ *V.A.D. no. 1118, vr. 71b.*

⁶⁹⁷ *V.A.D. no. 1160, vr. 10b.*

⁶⁹⁸ *V.A.D. no. 1088, vr. 58a.*

⁶⁹⁹ *V.A.D. no. 1122, vr. 33a.*

⁷⁰⁰ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

⁷⁰¹ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

⁷⁰² *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁷⁰³ *V.A.D. no. 544, vr. 14b.*

⁷⁰⁴ *V.A.D. no. 1118, vr. 72b.*

5.3.10. Hoca Recep Tekkesi

Hoca Recep tarafından mualimhane, cami ve tekke olarak aynı yere inşa edilen yapılardandır. Hoca Recep Tekkesi ile ilgili hurufat defterlerinde tespit edilen Ramazan 1168/Haziran 1755⁷⁰⁵ tarihli atama kaydında Hoca Recep Tekkesi vakfı mezralarının mütevellisi olan Abdülvasia'nın beratının yenilendiği belirtilmektedir. Günümüzde halen ayakta olan yapılardandır. (Fot.8)

5.3.11. Kademoğlu Zaviyesi

Kademoğlu tarafından yaptırılan zaviye ile ilgili olarak tespit edilen üç kayıttan ilkinde Kadem oğlu Zaviyesi'nin günlük bir akçe ile mütevellisi ve zaviyedarı olan Mehmet'in görevinden çekilmesi üzerine oğlu Şeyh İsa'nın babasının görevine atandığı belirtilmiştir⁷⁰⁶. Bir diğer kayıttan ise Kadem oğlu Zaviyesi'nin Kadem oğlu Mezrası'ndan karşılanmak üzere günlük bir akçe ile mütevellisi ve zaviyedarı olan Şeyh İsa'nın ölümüyle yerine oğlu Veliyüddin'in atandığı belirtilmektedir⁷⁰⁷. Kademoğlu Zaviyesi ile ilgili olarak tespit edilen Recep 1169/Nisan 1756⁷⁰⁸ tarihli son atam kaydında ise Veliyüddin Halife'nin beratının yenilendiği belirtilmektedir.

5.3.12. Kavak Musa Zaviyesi

Orta Karaviran karyesinde bulunan zaviye Kavak Musa tarafından yaptırılmış olmalıdır. Kavak Musa Zaviyesi ile ilgili olarak tespit edilen H. 1103/M. 1691⁷⁰⁹ tarihli ilk atama kaydında zaviyedar Ali'nin beratının yenilendiği belirtilmektedir⁷¹⁰. Recep 1115/Kasım 1703⁷¹¹ tarihli atama kaydında ise zaviyedar Mehmet'in beratının yenilendiği belirtilmiştir⁷¹².

Uzun bir süre Kavak Musa Zaviyesi'ne dair atama kaydına rastlanmamıştır. Safer1172/Ekim 1758⁷¹³ tarihli atama kaydında ise Kavak Musa Zaviyesi'nin

⁷⁰⁵ V.A.D. no. 1090, vr. 81a.

⁷⁰⁶ V.A.D. no. 1118, vr. 70a.

⁷⁰⁷ V.A.D. no. 1088, vr. 59b.

⁷⁰⁸ V.A.D. no. 54, vr. 83a.

⁷⁰⁹ V.A.D. no. 1160, vr. 8b.

⁷¹⁰ II. Ahmet'in tahta çıkışından bir yıl sonra berat yenilenmiştir.

⁷¹¹ V.A.D. no. 1160, vr. 9b.

⁷¹² III. Ahmet'in tahta çıkışından bir yıl sonra berat yenilenmiştir.

⁷¹³ V.A.D. no. 55, vr. 84b.

zaviyedarlığı görevini ortaklaşa yürüten Abdullah, Ali ve Hasan'ın yanlarında olan eski beratlarının yenilendiği belirtilmektedir⁷¹⁴. Daha sonra beratları bir kez daha yenilenmiştir⁷¹⁵. Günlük bir akçe ile zaviyedar olan Abdullah, Ali ve Hasan'ın ölmesi üzerine boş kalan zaviyedarlık görevine Hacı Osman Halife atanmıştır⁷¹⁶. Zilkade 1177/Mayıs 1764⁷¹⁷ tarihinde Hacı Osman Halife'nin çocuksuz ölmesi üzerine Hacı Beşir Halife zaviyedar olarak atanmıştır. Rebiü'l-Âhir 1178/Eylül 1764⁷¹⁸ tarihli kayıta ise Hacı Osman Halife'nin daha önceleri Abdullah, Ali ve Hasan kardeşlerin elinden zaviyedarlık görevini hiçbir kusurları yokken almak istediği onlar öldükten sonra bu arzusuna kavuştuğu belirtilmektedir. Hacı Beşir ise Hacı Osman'ın çocuksuz öldüğünü iddia ederek göreve geldiği de belirtilmiştir. Bu kayıta kısaca Kavak Musa Zaviyesi'nde bu tarihe kadar yapılan atamaların detayları özetlenmiştir.

5.3.13. Kızgun Sanem Zaviyesi

Kızgun Sanem Zaviyesi'nin kim tarafından ne zaman yapıldığı kayıtlarda tespit edilememiştir. Hakkında tespit edilen tek atama kaydında zaviyede aşırhan olan Abdullah'ın ölümü üzerine Süleyman'ın aşırhan olarak atandığı belirtilmektedir⁷¹⁹.

5.3.14. Melik Gazi Zaviyesi

Melik Gazi tarafından yaptırılmış olan zaviye ile ilgili Zilhicce 1110/Mayıs 1699⁷²⁰ tarihli tespit edilen tek kayıta zaviye vakfının mütevellisi olan Mehmet'in görevine İbrahim'e bıraktığı belirtilmektedir. Melik Gazi Zaviyesi ile ilgili hurufat defterlerinde başka bir kayda rastlanmamıştır.

5.3.15. Süle Şeyh Zaviyesi

Süle Şeyh tarafından ne zaman yaptırıldığı tespit edilemeyen zaviye, Dere karyesinde bulunmaktadır. Kayıtlardan bu zaviyede görev yapanların aynı zamanda Seyyid Harun Zaviyesi'nde de görev yaptığı anlaşılmaktadır. İncelenen kayıtlarda

⁷¹⁴ *V.A.D. no. 55, vr. 84b.*

⁷¹⁵ *V.A.D. no. 53, vr. 83b.*

⁷¹⁶ *V.A.D. no. 56, vr. 85b.*

⁷¹⁷ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁷¹⁸ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁷¹⁹ *V.A.D. no. 1122, vr. 32b.*

⁷²⁰ *V.A.D. no. 1140, vr. 162a.*

tespit edilen ilk atama kaydında zaviyedar olmadığı belirtilerek Şeyh Seyyid Abdülkadir'in görevlendirildiği belirtilmektedir⁷²¹. Diğer bir kayıta ise günlük bir akçe ile zaviyedar olan Muhammet'in ölümünden sonra Seyfettin Halife'nin görevlendirildiği belirtilmektedir⁷²². Daha sonraki yıllara ait olan bir diğer kayıta ise Süle Şeyh Zaviyesi ve Seyyid Harun Zaviyesi'nde günlük bir akçe ile müteveli ve zaviyedar olan Mehmet'in beratının kaybolduğu bir üst makama bildirilmiştir⁷²³. Recep 1169/Nisan 1756⁷²⁴ tarihli son atama kaydında ise Süle Şeyh Zaviyesi'nde ve Seyyid Harun Zaviyesi'nde günlük bir akçe ile müteveli ve zaviyedar olan Veliyüddin Halife'nin beratının yenilendiği belirtilmektedir.

5.3.16. Şeyh İsmail Zaviyesi

Armutlu Köyü'nde bulunan zaviye Şeyh İsmail tarafından yaptırılmıştır. XVIII. yüzyılın ilk yarısında yapılmış olmalıdır. Şeyh İsmail Zaviyesi ile ilgili tespit edilen ilk kayıta zaviyedar Hasan'ın ölümünden sonra Mehmet'in zaviyedar olarak görevlendirildiği belirtilmiştir⁷²⁵. Zilhicce 1157/Ocak 1745⁷²⁶ tarihli atama kaydında ise zaviyedar Mehmet'in beratının yenilendiği belirtilmektedir. Muharrem 1160/Ocak 1747⁷²⁷ tarihinde ise Mehmet'in ölümü üzerine Ali zaviyedar olarak görevlendirilmiştir. Safer 1161/Şubat 1748⁷²⁸ tarihinde ise Ali görevini bırakmış, yerine Mustafa atanmıştır. Ancak Mustafa bu görevlendirmeye fazla sıcak bakmadığı için diğer Mustafa zaviyedar olarak atanmıştır. Zilkade 1161/Ekim 1748⁷²⁹ tarihli kayıta ise görevden alınan Mustafa'nın yeni atamayı kabullenmediği ve eski görevini tekrar elde ettiğinden bahsedilmiştir. Ancak Recep 1162/ Haziran 1749⁷³⁰ tarihinde Mustafa'nın cahil olduğu öne sürülerek Ahmet'in onun yerine atandığı belirtilmiştir. Bu tarihlerde Mustafa ile Ahmet arasındaki mücadelenin devam ettiği anlaşılmaktadır.

⁷²¹ *V.A.D. no. 1118, vr. 69b.*

⁷²² *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

⁷²³ *V.A.D. no. 1118, vr. 71a.*

⁷²⁴ *V.A.D. no. 54, vr. 83a.*

⁷²⁵ *V.A.D. no. 1118, vr. 71b.*

⁷²⁶ *V.A.D. no. 1122, vr. 33a.*

⁷²⁷ *V.A.D. no. 1122, vr. 33a.*

⁷²⁸ *V.A.D. no. 1122, vr. 33b.*

⁷²⁹ *V.A.D. no. 1122, vr. 33b.*

⁷³⁰ *V.A.D. no. 1122, vr. 34a.*

Nitekim Zilhicce 1163/Kasım 1750⁷³¹ tarihinde Mustafa kadıdan eski görevini tekrar rica etmiş ancak Hafız Ahmet görevinde bırakılmıştır. Recep 1165/Mayıs 1752⁷³² tarihinde ise Hafız Ahmet görevinden çekilerek yerine Seyyid Ebu Naim Halife zaviyedar olarak atanmıştır. Şevval 1165/ Ağustos 1752⁷³³ tarihinde ise diğer Mustafa tekrar kadıya rica ederek görevin kendisine verilmesini istemiş, ancak isteği kabul edilmeyerek Seyyid Ebu Na'im Halife görevinde kalmıştır. Ebu Naim Efendi'nin beratı Cemaziye'l-Âhir 1168/Mart 1755⁷³⁴ tarihinde ve Ramazan 1171/Mayıs 1758⁷³⁵ tarihinde iki kez beratı yenilenmiştir.

Şeyh İsmail Zaviyesi ile ilgili tespit edilen Zilkade 1199/Eylül 1785⁷³⁶ tarihli son atama kaydında ise zaviyedar Seyyid Mehmet Naim Halife'nin ölümüyle oğlu Seyyid Ahmet'in zaviyedar olarak atandığı belirtilmektedir.

5.3.17. Şeyh Ahmet Zaviyesi

Devetaşı yakınlarında bulunan zaviye Şeyh Ahmet tarafından yaptırılmıştır. XVIII. yüzyıl ortalarında yaptırılmış olmalıdır. Şeyh Ahmet Zaviyesi ile ilgili olarak tespit edilen Şevval 1160/Ekim 1747 tarihli tek atama kaydına göre müteveli olan Mustafa'nın beratının yenilendiği belirtilmektedir.

5.3.18. Şeyh İbrahim Zaviyesi

Gurgurum Nahiyesi'nin Dere Armut Köyü'nde bulunan ve Şeyh İbrahim tarafından XVIII. yüzyıl ortalarında yaptırıldığı sanılan zaviye ile ilgili tespit edilen ilk kayıta zaviyedar Hasan'ın ölümünden sonra İbrahim'in zaviyedar olarak görevlendirildiği belirtilmektedir⁷³⁷. Muharrem 1180/Haziran 1766⁷³⁸ tarihli diğer kayıta ise zaviyedarlık görevine Şeyh Osman'ın getirildiği belirtilmiştir. Şeyh İbrahim Zaviyesi ile ilgili tespit edilen son kayıt

⁷³¹ *V.A.D. no. 1122, vr. 34a.*

⁷³² *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

⁷³³ *V.A.D. no. 1122, vr. 34b.*

⁷³⁴ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

⁷³⁵ *V.A.D. no. 55, vr. 84a.*

⁷³⁶ *V.A.D. no. 547, vr. 7a.*

⁷³⁷ *V.A.D. no. 1118, vr. 71b.*

⁷³⁸ *V.A.D. no. 1117, vr. 66a.*

Safer 1204/Ekim 1789⁷³⁹ tarihine aittir. Bu kayda göre *defter-i hakanîde*⁷⁴⁰ kayıtlı olan zaviyenin tekyenişini Şeyh Osman'ın kaybolan beratının yenilendiği belirtilmektedir.

5.3.19. Şeyh İskender Zaviyesi

Çalmanda karyesinde bulunan zaviye XVI. yüzyılda Ahi Segid Zaviyesi olarak da bilinmekteydi. Şeyh İskender tarafından yaptırılan zaviye ile ilgili tespit edilen Ramazan 1114/ Ocak 1703⁷⁴¹ tarihli ilk kayıta zaviyenin dörtte bir hissesine sahip olan Rahime Hatun'un çocuksuz ölmesi üzerine amcası Şeyh İsmail hissesini devralmıştır. Zilkade 1115/Mart 1704⁷⁴² tarihli belgede ise Ahi İskender Zaviyesi'nin şeyhi Mevlüt ve Şaban'ın beratının yenilendiği belirtilmektedir. Şevval 1146/Mart 1734⁷⁴³ tarihli kayıta ise Ahi İskender Zaviyesi'nde günlük yarım akçe ile ortaklaşa şeyh olan Mevlüt ve Şaban'ın ölümünden sonra Mevlüt'ün oğlu Abdülbaki ve Şaban oğlu Ali bir beratla babalarının görevine atanmışlardır. Abdülbaki ve Ali'nin de ölümünden sonra İsmail Halife şeyh olarak atanmıştır⁷⁴⁴.

Zilkade 1180/Mart 1767⁷⁴⁵ tarihli bir diğer atama kaydında ise günlük yarım akçe ile Abdülbaki ve Ali'nin ortaklaşa görevlerini sürdürürken ölmeleri üzerine Abdülbaki'nin büyük oğulları Abdülbaki ve Abdülkadir kardeşler babalarının görevini almaları gerekirken, Ali'nin kardeşi İsmail, Abdülbaki'nin çocuksuz öldüğünü iddia ederek hisselerine el koymak istemiş ve bunda da başarılı olmuştur. Muharrem 1182/Mayıs 1768⁷⁴⁶ tarihli tespit edilen son atama kaydında ise İsmail'in zaviyenin görevlendirmesini kendi ailesi üzerine yaptırdığından bahsedilmektedir. İsmail, kızları Rahime ve Emine Hatun'u da hak sahibi yapmıştır.

⁷³⁹ V.A.D. no. 548, vr. 59b.

⁷⁴⁰ Devletin mal, mülk ve arazi işleriyle uğraşan dairesi, tapu ve kadastro dairesi. Bk. DEVELLİOĞLU, *aynı eser*, s. 171.

⁷⁴¹ V.A.D. no. 1089, vr. 13b.

⁷⁴² V.A.D. no. 1160, vr. 9b.

⁷⁴³ V.A.D. no. 1088, vr. 58b.

⁷⁴⁴ V.A.D. no. 1117, vr. 66a.

⁷⁴⁵ V.A.D. no. 1117, vr. 66b.

⁷⁴⁶ V.A.D. no. 1117, vr. 66b.

5.3.20. Şeyh Yusuf Zaviyesi

Kilise-i Kebir karyesinde bulunan zaviye Şeyh Yusuf tarafından XVIII. yüzyıl başlarında yaptırılmış olmalıdır. Şeyh Yusuf Zaviyesi ile ilgili olarak tespit edilen Muharrem 1114/Mayıs 1702⁷⁴⁷ tarihli ilk kayıтта zaviyedar Recep'in öldüğü, yerine diğer Recep'in atandığı belirtilmiştir. Şaban 1153/ Ekim 1740 tarihinde ise şeyhlik tekkesinin harap olduğu belirtilerek oğulları Süleyman ve Mehmet yemek işlerinin karşılanması şartıyla harap olan Şeyhlik tekkesini tamir edeceklerini bildirmişlerdir⁷⁴⁸. Recep 1169/Nisan 1756⁷⁴⁹ tarihinde ise babalarının ölmesi üzerine Süleyman ve Mehmet kardeşler ortaklaşa olarak zaviyede tekyenişin olmuşlar, beratları da yenilenmiştir. Şeyh Yusuf Zaviyesi ile ilgili olarak tespit edilen son atam kaydında ise zaviyenin şeyhi Rahim'in beratının yenilendiği belirtilmektedir⁷⁵⁰.

5.4. İMARETHANE

Yukarıda belgeleriyle anlatılan zaviyeler dervişlerin dini törenlerini yaptıkları bir yer olmasının yanı sıra, vakıf belgelerinden öğreniyoruz ki, burası aynı zamanda yolcular, fakirler ve alimler için yemek çıkarılan ve dağıtılan bir aşeviydi. Dini gün ve bayramlarda *Regaib*, *Berat*, *Kadir* gecelerinde, *Ramazan* ve *Kurban* bayramlarında mürtezikalara yemek ve tatlı dağıtılmaktaydı⁷⁵¹. İmarethanede ve vakfında görevli olarak çalışanlar nazır, mütevellî, şeyhü't- taam, tabbah ve işçilerdi.

Aşağıda Hurufat Defterleri'nde tespit edilen ve Seyyid Harun Veli Külliyesi içerisinde bulunan Seyyid Harun Veli İmareti ile ilgili kayıtlar verilmiştir.

5.4.1. Seyyid Harun İmarethanesi

Seyyid Harun Veli İmarethanesi ile ilgili Zilkade 1103/ Temmuz 1692⁷⁵² tarihli ilk kayıтта imarethanede görevli şeyhü't-taam Salih'in beratı yenilenmiştir. Zilkade 1116/Şubat 1705⁷⁵³ tarihli bir diğer belgede ise imarethaneye günlük bir akçe ile

⁷⁴⁷ V.A.D. no. 1160, vr. 9b.

⁷⁴⁸ V.A.D. no. 1088, vr. 60a.

⁷⁴⁹ V.A.D. no. 54, vr. 83a.

⁷⁵⁰ V.A.D. no. 1118, vr. 71b.

⁷⁵¹ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 291.

⁷⁵² V.A.D. no. 1160, vr. 8b.

⁷⁵³ V.A.D. no. 1160, vr. 9b.

çalıştırılmak üzere alınan Hüseyin'in ölümü üzerine Abdullah'ın onun yerine alındığı belirtilmektedir. Şaban 1118/Kasım 1706⁷⁵⁴ tarihinde ise günlük on akçe ile imarethanede aşçı olan Ali'nin görevine müdahaleler olduğu ancak görevinde kaldığı belirtilmiştir.

Ramazan 1136/Mayıs 1724⁷⁵⁵ tarihli bir diğer kayıta ise imarethanede tabbah⁷⁵⁶ olan Nasuh'un görevini terk etmesi üzerine Süleyman Halife bu göreve getirilmiştir. Rebiü'l-Evvel 1151/Haziran 1738⁷⁵⁷ tarihli kayıta ise Seyyid Harun Veli Külliyesi'nde temcithanlık, şeyhü't-taamlık ve türbedarlık görevlerini birlikte yürüten Ahmet'in görevinden ayrılması üzerine oğlu Mehmet'in babasının görevine getirildiği belirtilmiştir. Zilhicce 1168/Eylül 1755⁷⁵⁸ Mehmet Halife'nin beratı yenilenmiştir. Bir diğer belgede ise nazırlık görevine Ali Halife'nin getirildiği belirtilmektedir⁷⁵⁹. Safer 1170/Ekim 1756⁷⁶⁰ tarihinde ise imarethanede nazır olan Ali Halife'nin beratının yenilenmiştir. Bu tarihten sonra bir süre atama kaydına rastlanmamıştır.

Şaban 1206/Mart 1792⁷⁶¹ tarihli kayıta imarethanede işçi olan Mehmet'in çocuksuz ölmesi üzerine yerine Molla Abdullah'ın görevlendirildiği belirtilmiştir. Safer 1215/Haziran 1800⁷⁶² tarihli tespit edilen kayıta ise günlük iki akçe ile imarethanede şeyhü't-taam olan Seyyid Mahmut'un ölümünden sonra oğulları Seyyid Mehmet, Seyyid Ömer, Seyyid Mustafa ve Seyyid Abdullah'ın ortaklaşa bu görevi sürdürdükleri belirtilmiştir.

Safer 1217/Haziran 1802⁷⁶³ tarihli son atama kaydında ise daha önce yapılan bir atamadaki ayrıntı anlatılmıştır. Buna göre günlük dört akçe ile imarethanede işçi olan Mehmet'in görevine devam ederken hariçten Abdullah, Mehmet'in görevini elde etmek amacıyla Mehmet'in öldüğünü söyleyerek görevi kendi üzerine almak istemiş

⁷⁵⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 10a.*

⁷⁵⁵ *V.A.D. no. 1119, vr. 50a.*

⁷⁵⁶ Aşçı. Bk. DEVELLİOĞLU, *aynı eser*, s. 1010.

⁷⁵⁷ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

⁷⁵⁸ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

⁷⁵⁹ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

⁷⁶⁰ *V.A.D. no. 54, vr. 83b.*

⁷⁶¹ *V.A.D. no. 548, vr. 60a.*

⁷⁶² *V.A.D. no. 544, vr. 14a.*

⁷⁶³ *V.A.D. no. 548, vr. 60b.*

ancak halk tarafından gerçeğin kadiya haber verilmesi üzerine Mehmet görevinde bırakılmıştır.

5.5. HAMAM

Tarih boyunca devletler halkın ihtiyaçları doğrultusunda bazı sosyal yapılar vücuda getirmişlerdir. Bunlardan biri de hamamlardır. Hamamlar, insanların temizlik gibi kişisel bakımlarını yaptıkları yerler olarak tarih boyunca önemini hiçbir zaman kaybetmemiştir.

XVI. yüzyıla ait kaynaklardan Seydişehir kazasında iki hamam bulunmaktadır. Biri merkezde yer alan Seyyid Harun Hamamı, diğeri ise Çalmanda karyesindeki Çalmanda karyesi hamamıdır⁷⁶⁴. *Hurufat Defteri* kayıtlarında ise yine iki adet hamam kaydına rastlanmamıştır. Bunlardan biri Seyyid Harun Hamamı, diğeri de Hacı Nasuh Hamamıdır. Aşağıda bunlara ilişkin kayıtlar incelenecektir.

5.5.1. Seyyid Harun Hamamı (Çifte Hamam)

Seyyid Harun Külliyesi içerisinde yer almıştır. Seyyid Harun Camii'nin kuzey doğusunda yer almıştır. Yaklaşık 1310 yılında Seyyid Harun tarafından yapılmıştır. Seyyid Harun Veli hamamı, Selçuklu ve Beylikler devrinde Anadolu'da yapılagelen klasik çifte hamamlar örneğindedir. Hamam güney batıdan kuzey doğu yönüne uzanan bir aks üzerinde yapılmıştır. Hamam bugün hala kullanılmaktadır⁷⁶⁵. Hamam üzerinde başlatılan restorasyon çalışmaları da devam etmektedir. (Fot.9)

Seyyid Harun Hamamı ile ilgili olarak tespit edilen ilk kayıta mütevellî Abdülcebbar'ın ölümü üzerine oğlu Seyyid Mehmet mütevellî olarak atanmıştır⁷⁶⁶. Seyyid Mehmet'in görevinden alınması üzerine yerine kardeşi Seyyid Mustafa atanmıştır⁷⁶⁷. Şaban 1135/Mayıs 1723⁷⁶⁸ tarihli bir diğerkayıtta ise hamamın mütevellîsi olan Seyyid Mustafa'nın hamamın yirmi beş yıldan beri hamama gayet iyi baktığı ve her türlü bakımını ve tamirini zamanında yaptırdığı belirtilerek hariçten

⁷⁶⁴ ERDOĞRU, *aynı eser*, s. 297.

⁷⁶⁵ ÖNDER, *aynı eser*, s. 116.

⁷⁶⁶ *V.A.D. no. 1118*, vr. 70a.

⁷⁶⁷ *V.A.D. no. 1118*, vr. 72b.

⁷⁶⁸ *V.A.D. no. 1119*, vr. 50b.

Seyyid Mehmet'in Seyyid Mustafa'nın görevini almak istemesine karşı halkın tepki koyması ve şikayeti üzerine başarılı olamamış Seyyid Mustafa görevine devam etmiştir.

Seyyid Harun Hamamı ile ilgili tespit edilen Cemaziye'l-evvel 1141/Aralık 1728⁷⁶⁹ tarihli son atama kaydında ise müteveli Seyyid Mustafa'nın eski beratının yenilendiği belirtilmektedir.

5.5.2. Hacı Nasuh Hamamı

Hacı Mustafa Mahallesi'nde bulunan hamam, Hacı Nasuh tarafından yapılmıştır. Hacı Nasuh Hamamı ile ilgili tespit edilen Zilhicce 1111/Mayıs 1700⁷⁷⁰ tarihli ilk kaydında günlük bir akçe ile hamamın mütevellisi olan Abdülcebbar'ın ölümünden sonra oğlu yerine geçmesi gerekirken, kurallara aykırı olarak Abdülvehhab'ın zorla bu görevi aldığı belirtilmiştir. Recep 1115/Kasım 1703⁷⁷¹ tarihli belgede ise müteveli olarak İbrahim'in beratının yenilendiğinden bahsedilmektedir. Hacı Nasuh Hamamı ile ilgili olarak tespit edilen Safer 1135/Kasım 1722⁷⁷² tarihli son kayıta ise İbrahim'den sonra müteveli olan Seyyid Mehmet'in herhangi bir hatası yokken hariçten Seyyid Mustafa görevi zorla ele geçirmek istemiş ancak görev Seyyid Mehmet'te kalmıştır. Hamamın bir bölümü günümüzde halen ayaktadır. (Fot. 6)

⁷⁶⁹ *V.A.D. no. 1149, vr. 30b.*

⁷⁷⁰ *V.A.D. no. 1118, vr. 72b.*

⁷⁷¹ *V.A.D. no. 1118, vr. 72b.*

⁷⁷² *V.A.D. no. 1119, vr. 50b.*

6. BÖLÜM

EĞİTİM KURUMLARI

6.1. MEKTEPLER

Eğitim kurumlarının bir ülkenin kalkınması ve ilerlemesinde, kültür ve medeniyetin nesilden nesile aktarılacak sürekliliğinde ve hatta insanları sürekli değişen hayata hazırlamada önemli bir rolü vardır. Kısaca bir toplumdaki siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıdaki değişim ve gelişmede eğitim kurumlarının payı büyüktür. Bu amaçla çeşitli vesilelerle oluşturulan yapılardan biri de mekteplerdir.

Sıbyan okullarına “mektep” veya “küttâb”, yoksul çocuklar için olanına da “sebilmektep” veya “sebilküttab” deniliyordu⁷⁷³. Arapça kökünden türetilen mektep yazı öğretilen yer anlamına gelir⁷⁷⁴. Önceleri Kur’an eğitim cami ve mescitlerde verilirken daha sonra küçük çocukların mescitlerdeki ibadet huzurunu bozacağı endişesi ile oluşturulan kütaplarda Kur’an öğretilmeye başlanmıştır. Mekteplerde Kur’an ve yazı dersleri ayrı ayrı hocalarca öğretilirdi. Kur’an hocasına “muallim” veya “mükettip” denirdi⁷⁷⁵.

Belirli bir eğitim programı belirlenmemekle birlikte mekteplerdeki genel amaç, çocuklara okumayı, yazmayı, İslam dininin kaidelerini ve Kur’an okumayı, dört temel aritmetik işlemi öğretmektir. Mezun olabilmek için en az bir kez Kur’an hatim etmek mecburiydi. Dört- yedi yaşlarındaki kız ve erkek çocukların devam ettiği bu okullardan hemen her mahallede bir tane bulunduğu için halk dilinde “mahalle mektebi” veya çoğu taştan yapıldığından “taş mektep” denirdi. Sıbyan mekteplerinden eğitimini tamamlayan çocuklar isterlerse medreselerde eğitime devam ederlerdi. İdareleri, vakıfları yaptırımların şartlarına göre olurdu ve bu yazılı belgeye “vakfiye” denirdi. Mekteplere ayrıca muallimhane de denmekteydi. Mekteplerin hocaları; genellikle medrese okumuş, çoğu zaman bir cami veya mescitte imamlık veya müezzinlik yapan

⁷⁷³ A. Zeynep AHUNBAY, “Mektep- Mimari”, *DİA*, XXIX, Ankara 2005, s. 7.

⁷⁷⁴ Nebi BOZKURT, “Mektep”, *DİA*, XXIX, s. 5.

⁷⁷⁵ BOZKURT, *aynı yer*.

kimselerden olurdu. Kız çocuklarına mahsus mekteplerin hocaları ise yaşlı kadınlardan seçilirdi⁷⁷⁶.

Seydişehir kazasında toplam yedi adet mektep kaydına rastlanmıştır. Aynı dönemde ise Karaman'da 11⁷⁷⁷, Konya'da beş⁷⁷⁸ mektep bulunmaktadır. Aşağıda *Hurufat Defterleri*'nde tespit edilen Seydişehir kazasında bulunan mektepler incelenecektir.

6.1.1. Bazarbaşı Muallimhanesi

Sofuhane Mahallesi'nde bulunan Bazarbaşı Muallimhanesi ilgili tespit edilen tek kayda göre muallimhanede günlük yarım akçe ile muallim olan Hacı Hasan'ın görevini terk etmesi üzerine yerine Mehmet'in muallim olarak atandığı belirtilmektedir⁷⁷⁹.

6.1.2. Cemile Hatun Muallimhanesi

Hayırsever Cemile Hatun tarafından yaptırılan Cemile Hatun Muallimhanesi ile ilgili tespit edilen Muharrem 1114/Mayıs 1702⁷⁸⁰ tarihli ilk kayıta muallim Abdülbaki'nin ölümüyle boş kalan göreve Mahmut'un uygun görülerek atandığı belirtilmiştir. Muharrem 1116/Mayıs 1704⁷⁸¹ tarihli tespit edilen son kayıta ise muallim Ömer'in beratının yenilendiği belirtilmektedir.

6.1.3. Debbağhane Mahallesi Muallimhanesi

Mahalle halkı tarafından yaptırılmış olan mektebin ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Debbağhane Mahallesi Muallimhanesi ile ilgili tespit edilen tek belgede Aydoğmuş Mescidi'nde imam olan ve Debbağhane Mahallesi Mescidi, yakınında bulunan mektebin ve çeşmenin günlük bir akçe ile mütevellisi olan Osman Halife'nin beratının yenilendiği belirtilmektedir⁷⁸².

⁷⁷⁶ TEMEL, *aynı tez*, s. 161.

⁷⁷⁷ Ahmet CENGİZ, XVIII. Yüzyılda Larende (Karaman) Şehrinin Fiziki ve Sosyo-Ekonomik Yapısı, Konya 1989, s. 110.

⁷⁷⁸ KÜÇÜKDAĞ, Lale Devri'nde Konya, s. 60- 61.

⁷⁷⁹ *V.A.D. no. 1118*, vr. 71b.

⁷⁸⁰ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

⁷⁸¹ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9b.

⁷⁸² *V.A.D. no. 53*, vr. 83a.

6.1.4. Emine Hatun Muallimhanesi

Emine Hatun tarafından yaptırılan mekteple ilgili tespit edilen tek kaydında mektepte muallimin olmadığı ve gerekliliği üzerinde durulmuş ve bu ihtiyaçtan dolayı da Hacı Mehmet Halife'nin muallim olarak atandığı belirtilmiştir⁷⁸³.

6.1.5. Hoca Recep Muallimhanesi

Günümüzde Alaylar Mahallesi sınırları içerisinde bulunan ve cami ve türbe olmak üzere iki bölümden oluşan Hoca Recep Muallimhanesi'nin kapısı üzerinde bulunan kitabeye göre H. 936/ M. 1529 tarihinde Hacı Ahmet, Hacı Abdullah ve Pir Mehmet oğlu Hoca Recep tarafından Kur'an okutulmak ve öğretilmek üzere muallimhane olarak yaptırılmıştır⁷⁸⁴. Ayrıca *Hurufat Defterleri*'nden anlaşıldığı kadarıyla bu tarihlerde Hoca Recep Muallimhanesi, Değirmenci Mahallesi sınırları içerisinde⁷⁸⁵.

Hoca Recep Muallimhanesi ile ilgili olarak tespit edilen ilk kayıta Hoca Recep Muallimhanesi için Avşarviran Karyesi sınırında vakfedilen arazilerin mütevellilik görevine Abdullah'ın ölümünden sonra İbrahim'in getirildiği belirtilmektedir⁷⁸⁶. Safer 1149/Haziran 1736⁷⁸⁷ tarihli kayıta ise muallimhane vakfı için Avşarviran Karyesi sınırında yer alan mezraların vakfedildiği belirtilmiş, aynı soydan gelen evlatlara tarafından yönetilen vakfın günlük bir akçe ile mütevellisi olan İbrahim'in ölümü üzerine oğlu Abdülvasia babasının görevine atanmıştır. Cemaziye'l-Âhir 1154/Ağustos 1741⁷⁸⁸ tarihinde Hoca Recep Muallimhanesi'nde muallim, Cemile Hatun Darü'l-Hadisi'nde muhaddis olan Nurullah Halife'nin görevinden çekilmesi üzerine Osman Halife aynı görevlere getirilmiştir. Bir süre sonra günlük üç akçe ile görevini sürdüren Osman Halife'nin ölümü üzerine büyük oğlu Seyyid İsmail, Şeyhülislam Dürrizade Mustafa Efendi'nin de onayıyla göreve getirilmiştir⁷⁸⁹. Seyyid İsmail görevini Safer

⁷⁸³ *V.A.D. no. 1117, vr. 65b.*

⁷⁸⁴ ÖNDER, *aynı eser*, s. 122.

⁷⁸⁵ *V.A.D. no. 56, vr. 85a.*

⁷⁸⁶ *V.A.D. no. 1118, vr. 70a.*

⁷⁸⁷ *V.A.D. no. 1088, vr. 59a.*

⁷⁸⁸ *V.A.D. no. 1088, vr. 60a.*

⁷⁸⁹ *V.A.D. no. 1117, vr. 66a.*

1174/Eylül 1760⁷⁹⁰ tarihine kadar sürdürmüş, bu tarihten sonra ise günlük bir akçe ile Abdülmümin, muallim olarak atanmıştır.

Bir diğer atama kaydında ise muallimhanenin vakfı olan arazinin mütevellisi olan Abdülbaki'nin beratının yenilendiği belirtilmiştir⁷⁹¹. Şaban 1204/Nisan 1790⁷⁹² tarihindeki kayıta ise Hoca Recep Muallimhanesi'nde muallim ve Cemile Hatun Darü'l-Hadisi'nde günlük üç akçe ile muhaddis olan Seyyid İsmail kendi isteğiyle görevlerini Abdullah'a devrettiği ve yanında bulunan görev beratını da Abdullah'a verdiği belirtilmektedir. Zilhicce 1216/Nisan 1802⁷⁹³ tarihli diğer belgede ise günlük üç akçe ile hem Cemile Hatun Darü'l-Hadisi'nde muhaddis hem de Hoca Recep Muallimhanesi'nde muallim olan Abdullah'ın ölümünden sonra Seyyid Ali'nin aynı göreve getirildiği belirtilmiştir. Ali bu görev için bir dizi imtihandan geçmiştir. Aynı zamanda görev aldığı bu kurumlarında mütevellilik görevi Ali'ye bırakılmıştır. Bu atama kaydı şeyhülislam Mevlana Hulusi Efendi tarafından da onaylanmıştır⁷⁹⁴.

Hoca Recep Muallimhanesi ile ilgili olarak *Hurufat Defterleri*'nde tespit edilen Rebiü'l-Âhir 1227/Nisan 1812⁷⁹⁵ tarihli son atama kaydına göre ise vakfa ait arazilerin mütevellisi olan Abdülvehhab'ın ölümünden sonra oğlu Seyyid Ahmet'in bu göreve getirildiği belirtilmiştir. Günümüzde Muallimhane Cami olarak halka hizmet vermeye devam etmektedir.

6.1.6. Osman Efendi Muallimhanesi

Bazar Kapusu Mahallesi'nde bulunan muallimhane Osman Efendi tarafından yaptırılmıştır. Osman Efendi Muallimhanesi'ne dair tespit edilen ilk atama kaydına göre dükkan kiralarından karşılanmak üzere günlük bir akçe ile muallim olan Abdi'nin beratının bir beratla yenilendiği belirtilmektedir⁷⁹⁶. Osman Efendi Muallimhanesi ile

⁷⁹⁰ V.A.D. no. 56, vr. 85a.

⁷⁹¹ V.A.D. no. 1118, vr. 69b.

⁷⁹² V.A.D. no. 548, vr. 59b.

⁷⁹³ V.A.D. no. 544, vr. 14b.

⁷⁹⁴ V.A.D. no. 544, vr. 14b.

⁷⁹⁵ V.A.D. no. 567, vr. 58a.

⁷⁹⁶ V.A.D. no. 1118, vr. 70a.

ilgili olarak tespit edilen son atama kaydında ise muallimhane vakfının mütevellisi olan Mahmut'un görevinin bir beratla yenilendiği belirtilmektedir⁷⁹⁷.

6.1.7. Seyyid Harun Veli Muallimhanesi

Seyyid Harun Külliyesi içinde bulunan bir diğer yapıdır. Seyyid Harun Veli tarafından yapılmıştır. Küliyenin de içinde yer aldığı Ulu Kapı Mahallesi'nde bulunmaktadır⁷⁹⁸. Seyyid Harun Muallimhanesi ile ilgili olarak tespit edilen H. 1115/M. 1703⁷⁹⁹ tarihli ilk kayıta muallimin ölümü üzerine Hasan'ın muallim olarak göreve başladığı belirtilmiştir. Şaban 1171/Nisan 1758⁸⁰⁰ tarihli tespit edilen son atama kaydında ise Hasan Halife'nin öldüğü belirtilerek büyük oğlu Hafız Süleyman Halife'nin görevine atandığı belirtilmiştir.

6.2. MEDRESELER

Medrese kelimesi Arapça “*derase*” kökünden gelir. “*Talebenin kendisinde ilim öğrendiği yer*” manasında olup, genel olarak sıbyan mektebinin üstünde eğitim ve öğretim yapılan yüksek okul özelliğindedirler⁸⁰¹. Medreseler mimari olarak yalnız bir özelliğe sahip olup gösterişten uzak sadece ilim öğreten bir kurum olarak göze çarpmaktadır⁸⁰².

Medresede ders verene müderris⁸⁰³, müderrisin yardımcısına müd denirdi. Medresede ders gören talebelere de derecelerine göre “*danişmend*”, “*fakih*”, “*mülazım*”, “*suhte*”, ve “*talebe*” denirdi⁸⁰⁴. Medreselerden mezun olabilmek için yıllar değil derslerdeki başarılarına bakılırdı⁸⁰⁵. Medreseden imtihanla mezun olan her talebeye verilen diplomaya “*icazetname*” denirdi. İcazetnamede, medresede okunan derslerin ve

⁷⁹⁷ V.A.D. no. 1118, vr. 70a.

⁷⁹⁸ V.A.D. no. 1160, vr. 9a.

⁷⁹⁹ V.A.D. no. 1160, vr. 9a.

⁸⁰⁰ V.A.D. no. 55, vr. 84a.

⁸⁰¹ Zeki ATÇEKEN, Yaşar BEDİRHAN, *Selçuklu Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*, Eğitim Kitabevi Yay. Konya 2004, s. 96.

⁸⁰² Friedrich SARRE, *Küçük Asya Seyahati 1895 Yazı*, (Çev. Dârâ Çolakoğlu), Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., İstanbul 1998, s. 72.

⁸⁰³ ARABACI, *Konya Medreseler*, s. 37.

⁸⁰⁴ ATÇEKEN, BEDİRHAN, *aynı eser*, s. 98.

⁸⁰⁵ Mehmet İPŞİRLİ, “Medrese- Osmanlı Dönemi”, *DİA*, XXVIII, Ankara 2003, s. 329.

müdürrislerin adları yazılırdı⁸⁰⁶. Henüz müdürlüğe kadar çıkamamış talebenin de bir hocanın dersini bitirdikten sonra, diğer bir hocaya devam edebilmesi için mutlaka elinde “temessük” yani o dersi başarı ile bitirdiğine dair bir belgenin bulunması şarttı⁸⁰⁷. Müdürrisler, imtihanla seçilirdi. Medreseden mezun olan talebeler, müdürrislik görevine atanabilmek için “matlab” adı verilen deftere kaydedilerek kadro boşalmasını beklemekte ve sırası gelenlerin tayinleri aşağı dereceli medreselerden başlanarak yapılmaktaydı⁸⁰⁸.

Belgelere göre Seydişehir’de biri darü-l’hadis olmak üzere beş adet medrese tespit edilmiştir. Aşağıda belgelerde tespit edilen Seydişehir medreseleri incelenecektir.

6.2.1. Seyyid Harun Veli Medresesi

Seyyid Harun Külliyesi içerisinde yer alan Seyyid Harun Veli Medresesi’nin tarihi geçmişi çok eskidir. Seyyid Harun tarafından şehrin ve külliyenin oluşturulduğu ilk yıllarda yapılmıştır.

Medrese ile ilgili tespit edilen Cemaziye’l-Âhir 1113/Kasım 1701⁸⁰⁹ tarihli ilk kayıttta medresede muzan olmadığı belirtilmiş, gerekliliği düşünülerek günlük bir akçe ile Abdurrahman bu göreve getirilmiştir. Zilhicce 1114/Nisan 1703⁸¹⁰ tarihinde ise medresede danışmend olan Ahmet’in ölümü üzerine günlük beş akçe ile Mehmet danışmend olmuştur. Zilkade 1115/Mart 1704⁸¹¹ tarihli bir diğer belgede ise Mehmet’in beratının yenilendiğine işaret edilmiştir. Mehmet’in yanında ise ikinci bir danışmendin de görev yaptığı anlaşılmaktadır. Tespit edilen kayıtlarda bu ikinci danışmendin Abdülkadir olduğu belirtilmektedir. Abdülkadir’in beratı H.1115/M.1703 tarihinde yenilenmiştir⁸¹². Rebiü’l-Evvel 1116/ Temmuz 1704⁸¹³ tarihli bir diğer kayıttta ise medresede mu’id olan Mahmut’un ölümünden sonra oğlu Mustafa’nın babasının

⁸⁰⁶ UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 75.

⁸⁰⁷ UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 15.

⁸⁰⁸ UZUNÇARŞILI, *İlmiye*, s. 45.

⁸⁰⁹ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

⁸¹⁰ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

⁸¹¹ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9b.

⁸¹² *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

⁸¹³ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9b.

görevine atandığı kaydedilmiştir. Zilhicce 1116/Mart 1705⁸¹⁴ tarihinde ise danişmend Şahra'nın beratının yenilendiği belirtilmiştir.

Uzun bir boşluktan sonra rastlanan Rebiü'l-Evvel 1146/Ağustos 1733⁸¹⁵ tarihli atama kaydında ise medresede danişmend olan Abdülkadir'in öldüğü yerine oğlu Molla Abdullah'ın atandığı belirtilmiştir. Zilhicce 1148/Nisan 1736⁸¹⁶ atama kaydında ise Müteveffi Mustafa Efendi'nin Seyyid Harun Medresesi'ne vakfelediği kitapların vakfının mütevellisi Şeyh Mustafa'nın öldüğü, görevini Hafız Mustafa'nın devraldığı belirtilmiştir. Medresede danişmend olan Molla Abdullah'ın beratının Zilkade 1168/Ağustos 1755⁸¹⁷ ve Muharrem 1173/Ağustos 1759⁸¹⁸ tarihinde iki kez yenilendiği kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Seyyid Harun Medresesi ile ilgili olarak tespit edilen son atama kaydında ise danişmend Şems'in öldüğü yerine büyük oğlu Seyyid Abdurrahman'ın atandığı belirtilmiştir⁸¹⁹.

Sonuç olarak; Seyyid Harun Medresesi'nin dönemin önemli eğitim kurumlarından biri olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Özellikle birden fazla danişmendin görev yapması öğrenci sayısının artışına paralel olarak ihtiyaçtan doğmuştur.

6.2.2. Tekke Medresesi

Müderriş Şeyh Ömer Efendi tarafından XVIII. yüzyıl sonlarına doğru yapıldığı sanılan medrese ile ilgili belgelerde tespit edilen Safer 1215/Haziran 1800⁸²⁰ tarihli tek kayıta müderriş Seyyid Mahmut'un ölümünden sonra görevinin oğulları Seyyid Mehmet, Seyyid Ömer, Seyyid Mustafa, Seyyid Abdullah'a ortaklaşa verildiği belirtilmektedir.

⁸¹⁴ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

⁸¹⁵ *V.A.D. no. 1088, vr. 58b.*

⁸¹⁶ *V.A.D. no. 1088, vr. 59a.*

⁸¹⁷ *V.A.D. no. 1090, vr. 81a.*

⁸¹⁸ *V.A.D. no. 56, vr. 85a.*

⁸¹⁹ *V.A.D. no. 1088, vr. 59b.*

⁸²⁰ *V.A.D. no. 544, vr. 14a.*

6.2.3. Hâdim Medresesi

Kim tarafından ne zaman yaptırıldığı bilinmemektedir. Rebiü'l-Evvel 1166/Ocak 1753⁸²¹ tarihli tespit edilen tek kayıta müderris Ebu Mukim Efendi'nin medresede ders vermek şartıyla beratının yenilendiği belirtilmektedir.

6.2.4. Mahmut Efendi Medresesi

Mahmut Efendi tarafından yaptırılmıştır. Kayıtlardan Cami-i Cedid yakınlarında olduğundan bahsedilmiştir. Mahmut Efendi Mescidi ile ilgili olarak tespit edilen Rebiü'l-Âhir 1148/Ağustos 1735⁸²² tarihli tek kayıta Mahmut Efendi Medresesi'nde müderris ve müteveli olarak Osman'ın görevlendirildiği belirtilmiştir.

6.3. DÂRÜ'L-HADİS

İslâm ülkelerinde Kur'an'dan sonra ikinci ana kaynak olan “*sünnet*” ve bunun sözlü ifadesi olan “*hadis*” öğretimi büyük bir önem taşır. “*Yer, mekân, ev*” gibi anlamlara gelen “*dâr*” ile hadis kelimesinden oluşan dârü'l-hadislere “*Dârü's-Sünne*”, “*Dârü's-Sünneti'n-Nebeviye*” veya “*Dârü's-Sünneti'l-Muhammediye*” adı da verilmiştir⁸²³.

İslâmiyetin ilk devirlerinde eğitim ve öğretim faaliyetleri daha çok mescit ve camilerde yürütülmekteydi. İbadet yeri olarak kullanılan mescitler, bu dönemde aynı zamanda dersane olarak da kullanılmaktaydılar. Gerçekten mescitlerde değişik ilimlerin okutulduğu meclisler kurulurdu. Bu meclislere; öğrencilerin, hocalarının etrafında toplanması sebebiyle Hz. Peygamber döneminden başlayarak “*halka*” da denilmiştir.

Mescitlerde o şehrin hadis ilminde uzman olan ve *muhaddis* adı verilen ilim adamları ders verdiği gibi buralar, ilmi seyahatleri dolayısıyla şehre gelen meşhur muhaddislerin hadis derslerine de ayrılırdı. Kendi alanında otorite olan ilim adamlarının ders vermesi serbest olmakla beraber genellikle siyasi otoriteden de izin alınırdı. Ders halkalarının ve onlara katılan öğrencilerin çoğalmasından dolayı camiler dışında zamanla

⁸²¹ V.A.D. no. 1090, vr. 81a.

⁸²² V.A.D. no. 1088, vr. 59a.

⁸²³ Nebi Bozkurt, “Darülhadis” *DİA*, VIII. , s.527.

yeni kurumlara ihtiyaç duyuldu. Emeviler döneminde çocuklar için “*mekteb*”ler inşa edilirken, Abbasiler döneminde ise “*medrese*”ler öğrenim kurumları olarak açılmaya başlanmıştır. Ancak hadis ilminin önemi dolayısıyla bunlar, sonraları hadiste uzmanlık seviyesinde eğitim veren “*Dârü’l-Hadis*” denilen özel eğitim kurumları oluşturulmaya başlanmıştır. Bir bakıma bugünkü lisansüstü eğitim veren kurumlar gibiydiler⁸²⁴. Yani dârü’l-hadisler birer hadis araştırma merkezi mahiyetinde idi. Hadis derslerine ve araştırmalarına ayrılmış olan bu medreselerin birincisi; Halep Atabeylerinden Nurettin Mahmud Zengi (1146-1174) tarafından açılan Nuriye Medresesi’dir⁸²⁵. İkincisi ise Musul’da Eyyubiler’den el-Melikü’l-Kâmil tarafından açılan “*el-Medresetü’l-Kâmilîye*” (1225) olduğunu araştırmacılar ortaya koymuştur. Bir diğeri de Anadolu Selçuklularının meşhur veziri Şemseddin Cüveyni’nin Sivas’taki Çifte Minareli Dârü’l-Hadisi’dir (1271-1272). Türk- İslam eğitim sisteminin en önemli kurumlarından biri olan dârü’l-hadisler adından da anlaşıldığı gibi hadis ilminin ihtisas seviyesinde öğretildiği kurumlardır. X. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan bu kurumlar korundukları siyasi otoriteler tarafından hep önemle üzerinde durulmuştur.

Konya Dârü’l-Hadisleri, buldukları devrin en büyük medreseleri olarak hizmet vermişlerdir. Belgelerden anlaşıldığına göre XIX. yüzyılın sonlarına kadar bu dârü’l-hadislerde eğitim-öğretime devam edilmiştir.

İncelenen kayıtlarda Seydişehir’de Cemile Hatun Dârü’l-Hadisi’nin bir ihtisas medresesi olarak hizmet verdiği tespit edilmiştir. Aşağıda bu medrese ile ilgili kayıtlar incelenecektir.

6.3.1. Cemile Hatun Dârü’l-Hadisi

Hoca Recep Efendi’nin kızı olan Cemile Hatun tarafından XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıldığı sanılan Cemile Hatun Dârü’l-Hadisi ile ilgili tespit edilen H. 1115/M. 1703⁸²⁶ tarihli ilk kayıta muhaddis ve muallim olan Mahmut’un görevini Ömer’in almak istediği, ancak Mahmut’un görevinde kaldığı belirtilmiştir. Muharrem

⁸²⁴ KÜÇÜKDAĞ, Makaleler, s.360.

⁸²⁵ ATÇEKEN, *aynı eser*, s.97.

⁸²⁶ *V.A.D. no. 1160*, vr. 9a.

1116/Mayıs 1704⁸²⁷ tarihli diğeri bir kayıтта ise Cemile Hatun Dârü'l-Hadisi'nde muhaddis olan Mahmut'un ölümü üzerine oğlu Ahmet'in muhaddis olarak atandığı belirtilmiştir. şevval 1206/Mayıs 1792⁸²⁸ tarihinde ise Cemile Hatun Vakfi'nin mütevellisi olan Molla Abdullah'ın yanında beratı olmadığı belirtilerek bir beratla görevinin yenilendiği belirtilmektedir.

Cemile Hatun Dârü'l-Hadisi ile ilgili tespit edilen Zilhicce 1216/Nisan 1802⁸²⁹ tarihli son kayıтта ise muhaddis Molla Abdullah'ın ölümü üzerine Seyyid Ali'nin muhaddis olarak atandığı belirtilmektedir (Fot.12).

⁸²⁷ *V.A.D. no. 1160, vr. 9b.*

⁸²⁸ *V.A.D. no. 548, vr. 60a.*

⁸²⁹ *V.A.D. no. 544, vr. 14b.*

SONUÇ

Geçmiş 5000 yıl öncesine kadar dayanan Seydişehir, farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. 1466'da Osmanlı egemenliğine giren Seydişehir, Osmanlı idarî teşkilâtında Karaman Eyaleti'nin Beyşehir Sancağı sınırları içinde bir kaza merkezi idi. Seydişehir'de Türk kültürünün temellerini ise Selçuklular, beylikler ve Osmanlıların şekillendirmiştir. Tüm Anadolu'da olduğu gibi Seydişehir'de de tekkeler, zaviyeler, hanlar, hamamlar, çeşmeler, imarethaneler, medrese ve mektepler yapılarak sosyal açıdan şehir geliştirilmeye çalışılmıştır. Seyyid Harun Veli'nin müritleriyle birlikte bölgeye gelip şehri kurması ve çeşitli sosyal tesisler yapması, halkın da bölgeye yerleşmesini sağlamıştır. Siyasi otoriteler ise bölgeleri geliştiren, şenlendiren bu gönül erlerini her yönden desteklemişler ve onları vergiden ve askerlikten muaf tutmuşlardır. Gerek Selçuklular, gerekse de Osmanlılar varlıklarını devam ettirebilmek için vakıf sistemini aktif bir şekilde kullanmışlar ve sistemin devamı için sıkı kurallar koymuşlardır.

Hurufât Defterleri ışığında incelenen Seydişehir kazasındaki köy ve kasabalarda bulunan tarihî eserler ve vakıf örgütü çalışanları ile birlikte ele alındı.

İncelenen kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla Seydişehir'in genelde büyük küçük hemen her köyünde cami vardır. Nüfusu kalabalık köylerde cami yanında mescit de bulunmaktadır. Vakit namazları mescitte cuma ve bayram namazları camide kılınmaktadır. Mescitler, şehir ve köylerde toplum hayatının en küçük yapısını oluşturan mahallenin merkezini oluşturmaktadır. Mescitlerden bir kısmı, zamanla nüfusun artmasıyla mahalle halkı tarafından minber konularak camiye dönüştürülmüşlerdir.

Seydişehir'deki vakıflar vakfiye şartlarına uygun olarak yönetilmişlerdir. Vakıflar, genelde işlerin kendi neslinden olanlar tarafından yürütülmesini şart koştukları için babadan oğula geçer bir hal almıştır. Daha çok erkek çocuk şartı aranmıştır. Erkek yoksa kadı veya mütevellinin en uygun gördüğü kişi göreve getirilmiştir. Maaşlar vakıflar yoluyla karşılanmış ve günlük olarak ödenmiştir. Her padişah değişikliğinde beratlar yenilenmiş, bunların özetleri *Hurufât Defterleri*'ne kaydedilmiştir.

Kayıtlardan da anlaşıldığı üzere vakıf hizmeti sektörü Osmanlı toplumu içerisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Çünkü bu kayıtların tutulduğu tarih dikkate

alınırsa, celali isyanlarının toplumu nasıl etkilediği görülmektedir. İnsanlar vakıf kurumlarında görev alabilmek için birbirleriyle âdeta rekabete girmişler, zaman zaman da birbirlerine haksızlıklar yapmışlardır. Görevi yerinde yapmak genel bir kural olmuştur. Başka yere yerleşmek veya memleket değiştirmek görevden alınarak beratın iptaline neden olmuştur. Bu görevleri yapan insanların işlerini yapmamaları azillerine neden olmuştur. Genellikle 1800'lerden sonra imtihan sonucu başarılı olanlar göreve getirilmiştir. Görev babadan oğla geçse bile medreselerde çalışmak için imtihan şartı aranmış, “*nâ-ehl*” olanların atamaları yapılmamıştır.

Vakıflarda çalışanların beratları merkez tarafından verilmiştir. Vakıf mütevellisinin kadıya arzı sonucu kadının ilâmı ve padişahın alınan berat ile göreve başlayan kişiler kadı veya naip tarafından denetlenmişlerdir. Vakıf kurumları merkezi devletin sürekli kontrolünde olmuş; vakıfları yönetenlerin, ücretleri ve faaliyetleri her zaman merkezin dikkatini çekmiştir. Belgelerden anlaşıldığı kadarıyla cami, mescit, medrese, zaviye gibi dini kurumların korunması, işlenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması vakıflar sayesinde olmuştur. Ayrıca han, hamam gibi sosyal kurumlar da vakıflar sayesinde ayakta kalmışlardır. Devlet, yurt savunması ve adaletin sağlanması dışındaki hizmetleri hiçbir harcama yapmadan vakıflar aracılığıyla yerine getirmiştir.

Padişahın kazadaki temsilcisi olan kadı, görevde liyakatsizlik ve çalışmada isteksizlik gösterenler ile görevini terk eden kişileri gerekli soruşturmayı yaptıktan sonra görevlerine son verilmesi için merkeze bildirmiştir. Hatalı olanlar görevden alınmıştır. XVII. yüzyıldan itibaren vakıflar iş kapısı olarak görülmeye başlanmış; İşe girmek için sahte belgeler ve yanlış beyanlarla berat düzenlemeleri olmuş; bunun sonucunda liyakatsiz kişiler göreve gelmiştir. Halk buraları iş kapısı olarak gördükleri için bazen bir göreve birden fazla kişinin ortak olduğu da görülmüştür. Önceleri ücretsiz yapılan görevler gönüllü bulunamayınca ücretli yapılar hale gelmiştir.

Seydişehir kazasında eğitim- öğretim faaliyetlerinin en ücra noktalara kadar indiği belgelerden anlaşılmaktadır. Mektep olmayan yerlerde ibadethaneler, eğitim- öğretimin verildiği yerler olarak kullanılmıştır.

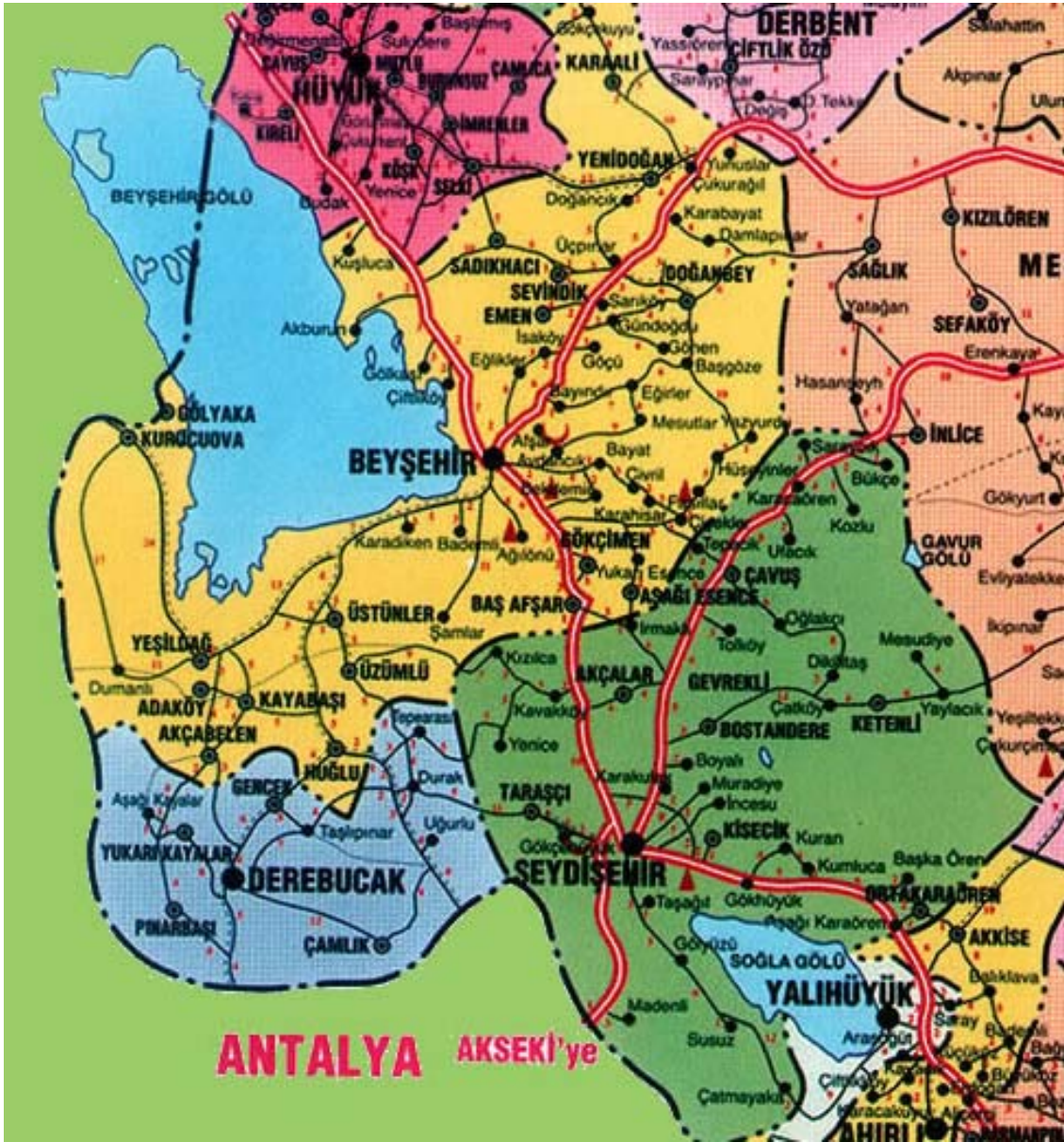
Seydişehir kent merkezinde XIII. yüzyıl ile XIX. yüzyıl başlarında yedi mektep bulunuyordu. Medrese sayısı ise dört idi. Bir de Darü'l-Hadis mevcut idi.

EKLER

Şekil: 1 Beyşehir sancağı⁸³⁰

⁸³⁰ BOA'dan alınmıştır.

Şekil 2: Seydişehir Haritası

Fot.1: Arpacı Mescidi

Fot. 2: Değirmenci Mahallesi Camii

Fot.3: Rüstem Bey Türbesi

Fot.4: Yeni Cami Çeşmesi

Fot5: Hüda verdi Camii

Fot.6: Hacı Nasuh Hamamı

Fot7: Muallimhane Camii

Fot.8: Hoca Recep Türbesi

Fot.9: Seyyid Harun Hamamı

Fot.10: Seyyid Harun Veli Camii

Fot. 11: Seyyid Harun Veli Camii duvarlarında Vervelit harabelerine ait parçalar

**Fot.12: Cemile Hatun Dârü'l-Hadisi'nin yıkılan bölümlerinden bir kesit
(Muallimhane Camii)**

KAYNAKLAR

1. ARŞİV BELGELERİ

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defterleri

NO: 0455.

Vakıflar Genel Müdürlüğündeki Hurufat Defterleri

NO: 544, 546, 547, 548, 549, 567, 1117, 1118, 1119, 1122, 1123, 1128, 1129, 1140, 1142, 1149, 1160, 1037, 1088, 1089, 1091, 1090.

2. KİTAPLAR

ARABACI, Caner, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri (1900- 1924)*, Konya Ticaret Odası Yay. Konya 1998.

ATÇEKEN, Zeki, BEDİRHAN, Yaşar, *Selçuklu Müesseseleri Ve Medeniyeti Tarihi*, Eğitim Kitabevi Yay. Konya 2004.

BALTACI, Cahit, *XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İrfan Matbaası, İstanbul 1976.

BAŞAR, Fehameddin, *Osmanlı Eyalet Tevcihatı (1717- 1730)*, Ankara 1997.

BAYKARA, Tuncer, *Osmanlı Taşra Teşkilatında XVII. Yüzyılda Görev ve Görevliler (Anadolu)*, VGM Yay. Ankara 1990.

CENGİZ Ahmet, XVIII. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehri'nin Fiziki ve Sosyo- Ekonomik Yapısı, Konya 1989, s. 110.

ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Soysal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara 1997.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 2008.

ERDOĞRU, Mehmet Akif, *Osmanlı Yönetiminde Beyşehir Sancağı (1522- 1584)*, IQ Kültür- Sanat Yay. İstanbul 2006.

FAROQHI, Suraiya, *Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam*, (Çev. Elif Kılıç), Tarih Yay. İstanbul 2005.

GENÇ, Mehmet, *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*, Ötüken Yay. İstanbul 2000.

İNALCIK, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağı (1300- 1600)*, YKY Yay. İstanbul 2005.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf, *Armutlu*, Kombassan Matbaası, Konya 1996.

_____ , *Karapınar Sultan Selim Külliyesi*, Karapınar Bel. Yay. Konya 1997.

ÖNDER, Mehmet, *Seydişehir Tarihi*, Selçuklu Bel. Yay. Konya 1986.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, İstanbul 1993.

SARRE Friedrich, *Küçük Asya Seyahati 1895 Yazı*, (Çev. Dârâ Çolakoğlu), Pera Turizm ve Ticaret A.Ş, İstanbul 1998.

SHAW, Stanford, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye I*, (Çev. Mehmet Harmancı), İstanbul 1982.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri*, TTK, Ankara 1988.

_____ , *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, TTK, Ankara 1988.

3. MAKALELER

AHUNBAY, A. Zeynep, “Mektep- Mimari”, *DİA*, XXIX, Ankara 2005.

BALTACI, Cahit, “Osmanlılarda Mektep”, *DİA*, XXIX, İstanbul 2005, s. 5- 7.

BARKAN, Ömer Lütfi, “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân, ve Kolonizasyon Metodu Olarak *Vakıflar ve Temlikler I, Vakıflar Dergisi II*, Ankara 1942, s. 279- 386.

- _____ , “Osmanlı İmparatorluğunda Kolonizatör Türk Dervişleri”,
Türkler, IX, Yeni Türkiye Yay. Ankara 2002, s. 133- 153.
- BOZKURT, Nebi, “Cami”, *DİA, VII*, İstanbul 1993.
- _____ , “Darülhadis”, *DİA, VIII*, İstanbul 1994.
- _____ , “Mektep”, *DİA, XXIX*, Ankara 2005.
- EMECEN, Feridun, “Osmanlılarda Yerleşik Hayat, Şehirliler ve Köylüler”,
Osmanlı V, s. 89- 94.
- ERDOĞRU, Mehmet Akif, “Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman
Vilayetinde Vakıflar”, *Tarih İncelemeleri Dergisi, XVII*,
İzmir 2003, s. 119- 160.
- ERGENÇ, Özer, “Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri
Üzerine”, *Osmanlı Araştırmaları, S.4*, İstanbul 1984, s.
73- 74.
- FAROQHI, Suraiya, “Kentlerde Toplumsal Yaşam”, Osmanlı
İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, II, (*Ed.
Halil İnalçık, Donald Quataert*), Eren Yay. İstanbul 2000,
s. 699- 730.
- GÖKBİLGİN, Tayyip, “XVI. Asırda Karaman Eyaleti”, *Vakıflar Dergisi, S.7*
İstanbul 1968, s. 32.
- GÖYÜNÇ, Nejat, “Osmanlı Devleti’nde Taşra Teşkilatı (Tanzimat’a kadar)”,
Osmanlı VI, Yeni Türkiye Yay. Ankara 1999, s. 83- 88.
- İPŞİRLİ, Mehmet, “Dersiâm”, *DİA, IX*, İstanbul 1994, s. 185.
- _____ , “Medrese- Osmanlı Dönemi”, *DİA, XVIII*, Ankara 2003, s.
329.
- KUBAN, Doğan, “Anadolu Türk Şehri, Tarihi Gelişmesi, Sosyal ve Fiziki
Özellikleri”, *Vakıflar Dergisi, S. 7*, Ankara 1968, s. 60.

- KÜÇÜKDAĞ, Yusuf, “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunda Etkin Rol Oynayan Konyalı, İlim, Fikir ve Devlet Adamları”, *Konya Şehri’nin Fiziki ve Ekonomik Yapısı, Makaleler, I*, Konya 2004, s. 105- 134.
- ORTAYLI, İlber, “Kadı”, *DİA, XXVI*, İstanbul 2001, s. 70- 75.
- _____ , “Osmanlı Kadısının Taşra Yönetimindeki Rolü Üzerine”, *Amme İdaresi Dergisi, IX/ I*, Ankara 1976 s. 96.
- _____ , “Tanzimat ve Meşrutiyet Döneminde Yerel Yönetimler”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi, I*, (Haz. Fahri Aral), İstanbul 1985, s. 232.
- ÖZCAN, Abdülkadir, “Cülus”, *DİA, VIII*, İstanbul 2000, s. 108- 114.
- ÖZMEL, İsmail, “Kayyım”, *DİA, XXV*, İstanbul 2004, s. 107.
- ÖZTÜRK, Nazif, “Osmanlı Döneminde Vakıflar”, *Türkler X*, Ankara 2002, s. 433- 446.
- PEDERSEN, Jons, “Mescit”, *İA, VIII*, Milli Eğitim Yay. İstanbul 1979, s. 81- 86.
- SELEN, H. Sadi, “16. ve 17. Yüzyıllarda Anadolu’nun Köy ve Küçük Şehir Hayatı III”, *Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1948, s.589- 597.
- ULUÇAY, M. Çağatay, “Makalat-ı Seyyid Harun”, *TTK, Belleten, X/40*, Ankara 1946, s.755.
- UNAN, Fahri, “Osmanlılarda Medrese Eğitimi”, *Osmanlı VI*, (Ed. Güler Eren, Kemal Çiçek), Yeni Türkiye Yay. Ankara 2002, s. 148- 155.
- VARLIK, Çetin, “Anadolu Beylikleri”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, X*, Konya 1994, s. 31.

YEL, Ali Murat, Mustafa Sabri Küçükaşçı, “Mahalle”, *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s. 323.

4. TEZLER

BOZYİĞİT, Suzan, “Seydişehir İlçesi’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası”, (*SÜSBE. Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Konya 2005.

GÜVEN, Mehmet Ali, “33 Numaralı Konya Şer’iye Sicili”, (*SÜSBE. Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Konya 2006.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf, “Lale Devrinde Konya”, (*SÜSBE. Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*), Konya 2005.

ÖZDEMİR, Gazi, “Hurufat Defterleri Işığında İlgın”, (*SÜSBE. Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Konya 2005.

TEMEL, BOYDEMİR, İsmet, “Hurufat Defterlerinde Karaman Ereğlisi”, (*SÜSBE. Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Konya 2005.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Muharrem PARLAK
Doğum Yeri	Konya
Doğum Tarihi	24/09/1985
Medeni Durumu	Bekar
Öğrenim Durumu	Yüksek Lisans
Tel	05062644913
E-Posta	parlak_muharrem@hotmail.com
Adres	Seyran Mah. Karamanoğlu Mehmet Bey Cad. No: 1 Ermenek/Karaman